

**Průzkum veřejného mínění cizinců
z třetích zemí o otázkách integrace
a jejich názorů na majoritní
společnost a život v ní**

Danica Schebelle

Jan Kubát

Jaromíra Kotíková

Helena Vychová

VÚPSV, v.v.i. Praha

2015

Publikace byla schválena ediční vědeckou radou ve složení:

doc. Ing. Ladislav Průša, CSc. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Ing. Martin Holub, Ph.D. (VÚPSV, v.v.i. Praha)
Mgr. Miriam Kotrusová, Ph.D. (FSV UK Praha)
doc. Ing. Robert Jahoda, Ph.D. (MU Brno)
Ing. David Prušvic, Ph.D. (MF ČR)
Ing. Jan Mertl, Ph.D. (VŠFS Praha)
Ing. Jan Molek, CSc. (JU České Budějovice)
doc. Ing. Olga Poláková, CSc. (Metropolitní univerzita Praha)

EIF 2013-02

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i.
Praha 2, Karlovo náměstí 1
jako svou 498. publikaci
Vyšlo v roce 2015, 1. vydání, počet stran 121
Tisk: VÚPSV, v.v.i.

Recenze: doc. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc.
RNDr. Jarmila Marešová

ISBN 978-80-7416-225-1

<http://www.vupsv.cz>

Abstrakt

Základním cílem monografie zpracované v rámci projektu financovaného Evropským integračním fondem byl průzkum veřejného mínění cizinců z třetích zemí, a to Ukrajinců, Vietnamců a Rusů o otázkách integrace a jejich náhledu na majoritní společnost a život v ní. Zjištění z průzkumu přispěla jak ke zmapování postojů a vztahu cizinců k integraci do české společnosti, tak k podhalení jejich hodnot a norem chování. V rámci metodiky bylo realizováno a vyhodnoceno empirické dotazníkové šetření, které probíhalo ve vybraných krajských městech České republiky. Výsledky šetření byly obohaceny a prohloubeny o poznatky získané sekundární analýzou dostupných relevantních zdrojů. Součástí projektu bylo navržení vhodných opatření zaměřených na podporu a posílení integračního procesu cizinců z třetích zemí do české majoritní společnosti.

Klíčová slova: cizinci; migrace; integrační výzkum; dotazníkové šetření; Ukrajinci; Vietnamci; Rusové; průzkum hodnot a norem chování; proces integrace cizinců; výzkum cizinců; vztah cizinců vůči majoritě; cizinci z třetích zemí

Abstract

The main objective of the monograph, prepared as part of a project funded by the European Integration Fund, was a survey of public opinion of Third Country Nationals (TCNs), i.e. Ukrainians, Vietnamese, and Russians, on the issues of integration and their attitude to the majority society and the life in it. The findings of the survey contributed to mapping the attitudes and opinions of foreigners to integrate into Czech society and also unveiling their values and standards of behaviour. As part of the methodology, an empirical survey conducted in selected regional cities in the Czech Republic was carried out. The outputs of the survey have been enriched and deepened by knowledge acquired via secondary analysis of available relevant sources. The project also included a design of appropriate measures to promote and strengthen the integration process of third country nationals into the Czech majority society.

Key words: foreigners; migration; integration research; survey; Ukrainians; Vietnamese; Russians; exploration of values and norms of behaviour; integration process of foreigners; research on foreigners; aliens attitude to the majority; Third Country Nationals

Obsah:

1. Úvod	7
2. Teoretické ukotvení	9
3. Metodologie a organizace sběru dat	13
4. Sekundární analýza dostupných relevantních zdrojů	19
5. Popis zkoumaného souboru	24
6. Postavení na trhu práce, příjmová a ekonomická situace	32
6.1 Postavení na trhu práce	32
6.2 Příjmová a ekonomická situace	37
6.3 Zadlužení.....	42
7. Pobyt v České republice a vztah k ní	44
7.1 Znalost českého jazyka	50
7.2 Hodnotový rámec.....	52
7.3 Rodinná vazba s příslušníky majority	57
8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu	62
9. Hodnotové preference a normy chování	92
10. Závěr	101
11. Literatura	104
Přílohy	109
Výtahy z oponentských posudků	121

1. Úvod

Projekt „Průzkum veřejného mínění cizinců z třetích zemí o otázkách integrace a jejich náhledu na majoritní společnost a život v ní“ (EIF 2013-02) byl zaměřen na zmapování postojů a názorů cizinců z třetích zemí¹ k integraci do české majoritní společnosti, a to na základě detailního rozboru subjektivního vnímání a hodnocení vztahu CTZ vůči české majoritní společnosti v kontextu vlastního integračního procesu. Zkoumaný soubor respondentů zahrnoval cizince z třetích zemí, kteří byli státními příslušníky Ukrajiny, Vietnamu a Ruské federace a žili ve vybraných krajských městech² České republiky - Praze, Brně, Plzni, Karlových Varech, Ústí nad Labem a Ostravě.

Empirické dotazníkové šetření bylo provedené společností ppm factum research, s.r.o. a zúčastnilo se ho 741 respondentů, mezi nimiž nebyli žadatelé o azyl, azylanti, ani osoby, kterým bylo uděleno správní vyhoštění. Přestože délka dotazníku mohla být vzhledem ke svému rozsahu o třetinu kratší, pro respondenty bylo zjišťované téma i možnost vyjádřit se k němu natolik zajímavé a motivující, že při realizaci výzkumu neměli s délkou dotazníku problém ani respondenti ani tazatelé. Dotazníkové šetření bylo zaměřeno na zjištění vztahů, názorů a postojů CTZ vůči majoritní společnosti, jejímu charakteru a specifikám, které podmiňují a formují průběh procesu integrace. Právě na základě sledování integračního procesu bylo definováno spektrum interakcí mezi CTZ a majoritou, které formují a ovlivňují ochotu a motivaci cizinců integrovat se do české majoritní společnosti. Výše uvedené zjišťované skutečnosti byly shrnuty v následujících výzkumných oblastech:

- pobyt v ČR a vztah cizinců z třetích zemí k ČR,
- vnímání české společnosti vs. vnímání země původu,
- postavení na trhu práce, příjmová a ekonomická situace respondentů,
- hodnotové preference a normy chování.

Při řešení této problematiky navázal řešitelský tým i na zjištění a poznatky z předchozích projektů zaměřených na zjišťování bariér integračního procesu CTZ („Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí“, EIF 2010-26), na rozbor nabídky a poptávky po asistenčních službách pro CTZ („Kontinuální sledování bariér integrace cizinců z třetích zemí se zřetelem na činnost asistenčních služeb“, EIF 2011-07) a na fungování asistenčních služeb („Jak slouží centra pro integraci cizinců ze třetích zemí? Výzkumná sonda“, EIF 2012-05).

Vybraná zjištění kvantitativního výzkumného šetření vyplývající z postojů a názorů CTZ byla rovněž srovnána a obohacena o stěžejní poznatky a zjištění z relevantních empirických šetření zaměřených jak na vztahy a postoje cizinců vůči majoritě, tak i na hodnoty a normy chování cizinců i majority. Rozborem dat byl vytvořen přehled efektů a vlivů, které motivaci CTZ k integraci posilují a které proces integrace brzdí, nepodporují jej nebo mu naopak brání. Prostřednictvím těchto zjištění byla formulována doporučení, která mohou v budoucnu vést ke zvýšení sociální koheze a porozumění mezi CTZ a majoritní společností díky vhodnému nastavení a zaměření integračních aktivit.

¹ Dále v textu používána zkratka CTZ

² Krajská města byla vybrána na základě vyšších četností CTZ vybraných státních příslušností, přesto by ve výběru mohla být ještě další krajská města.

1. Úvod

Předkládaný průzkum veřejného mínění cizinců z třetích zemí tak nepřináší jen strohé faktické informace o cizincích, ale nabízí zajímavý vhled do problematiky toho, co si cizinci myslí, co dělají, jaké mají pocity a jak vnímají svůj život v rámci české společnosti a České republiky, tedy mimo zemi svého původu. Vzájemná interakce odlišných kulturních prostředí totiž velmi často vedou k posunům v symbolických významech, zvycích, kulturních normách i hodnotách a jsou tudíž významným nositelem sociálních změn. Ty mohou být zdrojem určitého společenského napětí, které může vyústit jak v pozitivní, tak negativní společenské efekty. Přestože výzkumu hodnot a norem byla v České republice ze strany odborné sociologické společnosti věnována jak teoretická, tak výzkumná pozornost, v drtivé většině případů byla zaměřena pouze na majoritní společnost. Předkládaný výzkum by tak mohl posloužit pro koncipování dalších výzkumů zaměřených na zjišťování veřejného mínění cizinců z třetích zemí.

2. Teoretické ukotvení

Projekt „Průzkum veřejného mínění cizinců z třetích zemí o otázkách integrace a jejich názoru na majoritní společnost a život v ní“ (EIF 2013-02) měl za svůj hlavní cíl zmapování postojů a názorů cizinců z třetích zemí na jejich integraci do české majoritní společnosti na základě subjektivního vnímání a hodnocení vztahů CTZ vůči majoritní společnosti v kontextu vlastního integračního procesu.

Vzhledem k tomu, že „proces integrace je multidimenzionální a má svoje specifické zaměření a dynamiku, bývá integrace cizinců zkoumána a hodnocena z hlediska různých dimenzí života společnosti, jako je například zaměstnání, vzdělání, péče o zdraví, úroveň jazykové vybavenosti, bydlení, participace v rámci sociální oblasti, politická participace“. (Horáková, M., 2014, str. 12)

Pro zahájení samotného procesu integrace a jeho další rozvoj jsou však zapotřebí nezbytné předpoklady integrace, mezi něž patří především schopnost komunikace umožňující zapojení se do života lokálních struktur majoritní společnosti, zaměstnání umožňující ekonomickou emancipaci v hostitelské zemi, přístup ke vzdělání umožňující zvýšit kvalifikaci, konkurenceschopnost a profesní mobilitu na trhu práce, v neposlední řadě je nezbytným předpokladem integrace i orientace cizinců v hostitelské společnosti, která umožňuje zvýšit uspokojení jejich dalších potřeb, jako je bydlení, přístup ke zdravotní péči, přístup k informacím atd.

V případě absence některého z těchto předpokladů (kdy příčin vzniku integračních bariér může být celá řada)³ ztrácí proces integrace svoji komplexnost a dynamiku, která se projevuje především ztrátou společenské interakce (střetem kultur) mezi rodilou populací - majoritou a přistěhovaleckou populací - cizinci. Následkem absence této společenské interakce dochází bezpodmínečně i ke ztrátě vzájemného vnímání kulturních norem a hodnot, postojů, tradic i zvyků, které jsou charakteristickými a identifikujícími znaky interagujících společností. V důsledku toho populace majority a cizinců existují a působí pouze odděleně (někdy i protichůdně) v rámci jednoho celku (např. obce, města, kraje, státu) a nedochází k vzájemné akceptaci či toleranci, které mohou být nositeli pozitivních sociálních změn nezbytných k dosažení vyššího stupně funkční rovnováhy a sociální koheze⁴ dané společnosti. Sociální koheze má totiž fundamentální význam při diskusi o souhlasu nebo konfliktu ve společnosti, protože úroveň společenské shody a odlišností má zásadní dopad na problematiku jak lokálního, tak národního významu (Markus, A. 2014, str. 13). Klíčové faktory sociální koheze jsou ekonomické, politické a sociokulturní. Mezi podstatné jevy socio-kulturní koheze patří *sounáležitost* - sdílení hodnot a norem, identifikace se státem, *přijetí a legitimita* - sociální spravedlnost a rovný přístup, *participace* - politické a sociální zapojení, rozvoj sociálního kapitálu (sítí), sociální důvěra umožňující koordinaci a kooperaci (Markus, A. 2014, str. 13-14)

Právě za účelem podhalení subjektivního vnímání a hodnocení vztahů CTZ vůči majoritní společnosti jsou ve výzkumu zjišťovány interakce mezi CTZ a majoritou, které vyplývají z podstaty samotného integračního procesu a které nutně vytvářejí, ovlivňují a upevňují postoje a názory CTZ vůči majoritě, a tím i ochotu a zájem se do její společnosti integrovat.

³ Schebelle, D. - Horáková, M. *Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí*, 2012, str. 13-64; Schebelle, D. - Horáková, M. - Bareš, P. - Kubát, J. *Kontinuální sledování bariér integrace cizinců z třetích zemí se zřetelem na činnost asistenčních služeb*, 2013, str. 17-76

⁴ Termín sociální koheze nemá jednotnou definici, ale současné výklady ji popisují jako pocit sounáležitosti, příslušnost ke skupině, ochota spolupracovat a sdílet společné výsledky. Viz (Markus, A. 2014, str. 13)

Vzájemné kontakty a interakce mezi skupinami přispívají za určitých podmínek, při nichž k těmto interakcím dochází, ke zlepšení meziskupinových postojů a k redukci předsudků, jak to potvrdila Allportova kontaktní hypotéza⁵ (Allport 1954, str. 280). Ta zdůrazňuje podmínky přispívající ke zlepšení meziskupinových postojů - rovnocenný sociální statut, sledování společných cílů, meziskupinová spolupráce (vnímání shod) a institucionální podpora (oficiálních i neoficiálních autorit). Tyto podmínky byly na základě navazujících šetření rozšířeny o rovinnou interindividuální, kdy podstatnou roli ve zlepšení meziskupinového kontaktu hraje možnost navázat přátelství mezi příslušníky nečlenských skupin (Pettigrew, 1997). Současnými výzkumy bylo zjištěno, že dokonce i zástupný (nepřímý) kontakt mezi členy odlišných skupin vede ke zlepšení postojů v rámci těchto skupin, to znamená, že i informace o vzájemném přátelství mezi jednotlivými členy nečlenských skupin má vliv na zlepšení postojů k těmto nečlenským skupinám.

Význam sociálních vazeb a interakcí mezi cizinci a členy majoritní společnosti při budování sociálního kapitálu je možné vnímat i v rámci teorie migračních sítí, podle níž lze migrační síť (vytvořené v rámci majority) vnímat „jako systémy sociálních vztahů, které ovlivňují postmigrační chování a zároveň jako integrační strategie jedinců i rozsáhlejších skupin, a to jak v oblasti ekonomické činnosti, tak i dalších interakcí“ (Light et al., 1989 v Drbohlav, D., Uherek, Z., 2007, str. 7-8), které pomáhají vytvářet lepší podmínky k životu v cílovém prostoru. Přestože koncept sítí vychází především ze sociálních interakcí probíhajících v rámci krajanských sítí, lze předpokládat, že je možné ho v rámci integračního procesu cizinců a jejich integračních strategií a motivace zobecnit i na interakce probíhající v sociálních sítích vytvářených se členy majoritní společnosti.

Ve studii věnující se biografii a identitě cizinců usilujících o integraci do české společnosti (Klvačová, P., 2012, str. 45-51) bylo zjištěno, že skrze vztah s Čechy, s nimiž cizinci navázali přátelství, vyjadřovali svůj pocit sounáležitosti s Českou republikou, že do ní patří a že jsou zde doma. Skrze negativní zkušenosti při navazování sociálních kontaktů naopak dávali najevo, co jim vadí na české společnosti a za jakých okolností může být ohrožen jejich pocit integrovanosti, který subjektivně vnímali. Existence nebo neexistence sociálních kontaktů s Čechy a funkčnost těchto vztahů měla vliv na průběh a zvládání obtížných životních situací, kterým museli čelit. Díky podpoře a pomoci Čechů mohli rychleji proniknout do různých sfér sociálního života české společnosti, což zvyšovalo jejich šance integrovat se úspěšněji. Zkušenost vlastní integrace tak cizinci poprvé zažívali především skrze vlastní identifikaci s nějakým kolektivem (třídou, pracovním kolektivem apod.), v němž převažovali Češi (Topinka, D., Janoušková, K., Kliment, P., 2010, str. 66), proto sociální kontakty s Čechy považovali za významnou součást a podmínku úspěšného začleňování.

Nezbytnými předpoklady pro úspěšnost integračního procesu cizinců do majoritní společnosti je jak ochota majoritní společnosti přijmout sociálně, kulturně, názorově nebo etnicky kodifikovanou jinakost (Uherek, Z. a kol., 2002, str. 99), tak neméně důležitá je ochota a motivace navazovat interakce s členy majority, která je přirozeně podmíněna akceptací či tolerancí jejich hodnot a norem, které se odrážejí v jejich názorech a postojích. Imigrant tak může podněty nového prostředí včlenit (zapouzdřit) do svého hodnotového a normativního systému nebo je může odmítnout a distancovat se od nich, popřípadě včlenit (integrovat) sám sebe do nového systému

---

⁵ Později byla tato hypotéza dalšími výzkumy (například Pettigrew, T., F., Tropp, L., R. 2006 v Oskamp, S., 2008) zobecněna, takže je v současnosti označována spíše jako Meziskupinová kontaktní teorie nebo Kontaktní teorie.

hodnot a norem, anebo s hodnotami a postoji zacházet zcela nezávisle a kreativně (Hannerz, 1992 v Uherek, Z. a kol., 2002, str. 100).

Vlastní identita integrace nemusí být založena pouze na přizpůsobování se majoritní společnosti, jejím hodnotám a chování, ale rovněž členové majoritní společnosti mohou přijmout něco z hodnot a chování cizinců, takže je možné vnímat vlastní integrační proces jako obousměrný, kdy obě strany něco získávají (Klvačová, P., 2012, str. 50). „Vždy, ať se hodnotami rozumí cokoli, vždy v nějaké míře představují jeden ze základních kamenů motivací, chování, utváření vztahů a struktur ve společnosti i ve všech jejích částech. Jsou tedy atributem existence každé sociální jednotky: od osobnosti, přes skupinu, instituci, sociální vrstvu, společenství až po společnost v hranicích určitého státu i společnost širší. Protože hodnoty jako sociální jev existují, empirické sociologické výzkumy mohou přispět k jejich poznávání“, str. 10 a 11. Poznávání a prohloubení poznatků týkajících se stavu hodnot a jejich vývoje a vnímání může sloužit jakožto socializační mediátor (Prudký, L. a kol., 2009, str. 12) změn sociálně diferencované společnosti České republiky. Bez tohoto poznání není možné porozumět vývoji a změnám určitých sociálních jevů, mezi něž patří bezesporu i proces integrace. Vzhledem k tomu, že cílové hodnoty jsou naplňovány určitými přijatelnými způsoby jednání, tak jsou rovněž úzce spojeny s určitými normami chování.

Zkoumání hodnot, jako toho co je, je nezbytné vnímat při zkoumání (krom dalších charakteristik) jako něco, co se stále vyvíjí a není tedy možné zkoumání ukončit, což implikuje skutečnost, že přístup ke zkoumání, jakož i jeho výsledky jsou stále otevřené. Rovněž rozbor výsledků výzkumu hodnot může být podložen různými koncepty v přístupu ke zkoumání a vede k poznatkům o různých aspektech a charakteristikách hodnot. Vzhledem k tomu, že je možné chápat hodnoty v souvislostech odlišných kulturních prostředí a společností, má význam srovnávat poznatky o společnosti České republiky s poznatky, které se týkají hodnot společností v jiných zemích. Vzhledem k tomu, že obecným předpokladem vzniku hodnot je hodnocení (Prudký, L. a kol., 2009, str. 22 až 23) je pro poznání hodnot nezbytné nastavit hodnotám zrcadlo, aby mohly být poznány. V našem výzkumu představují zrcadlo a tedy i zdroj hodnocení, příslušníci společností z jiných zemí (Ukrajiny, Vietnamu a Ruské federace).

Vzhledem k tomu, že je možné hodnoty z hlediska vztahu chápat jako „produkt subjektivního vztahu ke skutečnosti,“ (Prudký, L. a kol., 2009, str. 24), tak o tom, co jsou a co nejsou hodnoty, rozhoduje v podstatě subjekt sám. Ve vztahu ke skutečnosti tak hodnoty nejen objevuje, ale zároveň tvoří nové. Z pragmatického hlediska může být zdrojem vztahů, na jejichž základě jsou hodnoty tvořeny, cokoli, takže za hodnotu lze považovat vše, co se v našem případě cizinec z třetí země rozhodne za hodnotu považovat. V rámci takového přístupu je představa o neměnnosti, nadčasovosti a obecné platnosti hodnot pouze iluzorní, tím spíše lze přisuzovat význam právě zkoumání veřejného mínění cizinců z třetích zemí týkající se hodnot a postojů majoritní společnosti České republiky a celkového náhledu cizinců na tuto společnost. Na základě interakce s hodnotami majoritní společnosti tak mohou u cizinců vznikat nové hodnotové preference a orientace⁶, které se odráží v normách chování⁷ cizinců, které ze zásady ovlivňují jejich integrační proces a integrační potenciál.

⁶ Hodnotové preference tvoří určitý žebříček hodnot, který je hierarchicky uspořádan. Při torbě preferencí dochází k porovnávání hodnot mezi různými úrovněmi, zatímco v rámci hodnotové orientace jde o určité zacílení, směr, kterým se hodnoty ubírají nebo budou ubírat v čase (Prudký, L. a kol., 2009, str. 34)

⁷ Normy jsou tedy pravidla pro chování, které jsou provázané s přijatými hodnotami. V rámci norem chování je možno hodnot v praxi dosahovat a ostatními účastníky může být chování podle norem považováno za správné.

2. Teoretické ukotvení

V tomto výzkumu je interakce s majoritní společností zjišťována na základě dat získaných v rámci empirického kvantitativního výzkumu mezi cizinci z třetích zemí, a to rozbohem zaměřeným právě na vyhodnocení názorů, vztahů a postojů CTZ vůči majoritní společnosti. Výzkumu hodnot jako takových je věnována dílčí pozornost, proto lze předkládaný výzkum zařadit mezi výzkumy založené na „ad hoc“ přístupu zkoumání hodnot, který je však pro poznávání daného předmětu postačující a podstatný (Prudký, L. a kol., 2009, str. 73). Z tohoto důvodu se výzkumný tým zaměřil i na odkrývání hodnotových preferencí a norem chování cizinců z třetích zemí, kterým byla v dosavadních výzkumech věnována pouze zanedbatelná pozornost.

3. Metodologie a organizace sběru dat

Pro účely vytyčeného zkoumání jsme si položili základní otázku, zda se liší morální postoje sledovaných skupin cizinců, tj. Ukrajinců, Vietnamců a Rusů, zda a v jaké míře se odlišují jejich hodnotové preference, a také, zda vnímají odlišně svůj vztah k majoritě české společnosti. Návaznou dimenzí tohoto výzkumu dále bylo poodhalit vztah cizinců k majoritě v kontextu jejich vlastního integračního procesu. Cílem výzkumu bylo také vést zaměření dotazníkového šetření v intencích již realizovaných sociologických výzkumů hodnot a veřejného mínění, a to jak majority, tak cizineckých minorit v České republice či v zemích Evropské unie. Morálka, jakožto hodnotový systém pravidel a preference hodnot, byla operacionalizována v rámci přístupu, který byl použit v rámci šetření Evropského výzkumu hodnot z roku 2008 a průzkumu CVVM Naše společnost (detailněji uvedeno v textu zprávy). Velký prostor byl v rámci výzkumu věnován proměnným vystihujícím socioekonomické charakteristiky sledovaných skupin cizinců (státní příslušnost, město bydlení, druh povolení k pobytu, pohlaví, vzdělání, věk, čistý osobní měsíční příjem, vazba na etnické Čechy, postavení na českém trhu práce, klasifikace zaměstnání, rodinný status a účel pobytu).

Terénní sběr dat se uskutečnil ve dnech 1.2.2015 až 26.3.2015. V rámci sběru dat proběhla 1. vlna dovýběru. Celkem se výzkumu účastnilo 53 tazatelů v hl. m. Praze, Karlových Varech, Brně, Ostravě, Ústí nad Labem, Plzni. Dovýběr byl proveden především kvůli naplnění všech požadovaných kvót.

Byly provedeny základní logické kontroly, kontroly konzistence dat a kontroly, zda sedí předem dané filtry z dotazníku. Další čištění dat nebylo na základě přání klienta provedeno (nebyly provedeny logické kontroly, např. u zaměstnání a návaznost na další otázky).

Data nebyla dovažována na počty přesně podle kvótního rozpisu (rozdíly jsou jen velmi malé), kvótní rozpis byl předem stanoven velice podrobně tak, aby byla zajištěna co nejpřesnější výpovědní hodnota souboru. Kvóty jsou velmi podrobné a vzájemně provázané a při takto malých počtech je váha buď hodně velká anebo hodně malá. V obou případech nežádoucně zkresluje vazby mezi proměnnými. Výběrová chyba se v tomto výzkumu pohybuje na celkovém počtu od cca 2 % do 4 % (se spolehlivostí 95 %), viz tabulka:

Velikost cílové populace	98 500
Velikost výběrového souboru	741
Spolehlivost	95 %

%	výběrová chyba
5	1,6
10	2,2
15	2,6
20	2,9
30	3,3
40	3,5
50	3,6

(Např. při hodnotách okolo 10 % se dá očekávat, že v populaci bude na 95 % skutečná hodnota ležet v intervalu 7,8-12,2 %. Stejně tak symetricky hodnoty nad 50 %, tj. při hodnotách okolo 90 % bude s 95% pravděpodobností v populaci hodnota v intervalu 87,8-92,2 %)

3. Metodologie a organizace sběru dat

Cílovou populací pro výzkum byli občané Ruské federace, Ukrajiny a Vietnamu legálně pobývajících na území ČR. Sledovaná města: Praha, Karlovy Vary, Brno, Ostrava, Ústí nad Labem, Plzeň. Byl vytvořen kvótní rozpis tak, aby byl výsledný vzorek reprezentativní z hlediska pohlaví, věku, vzdělání a typu pobytu.

Velikost a struktura výběrového souboru

Výběrový soubor byl vytvořen na základě dostupných informací z CIS MV ČR a ČSÚ za rok 2013, poskytnutých zadavatelem podle níže uvedených kvót. Do zpracování dat bylo zahrnuto celkem **741** rozhovorů pro finální soubor.

Kvóty (absolutní a procentní četnosti)

		státní příslušnost						celkem (n)
		ukrajinská		vietnamská		ruská		
		n	%	n	%	n	%	
PRAHA		320	78	68	47	138	83	525
pohlaví	muži	170	53	36	54	59	43	265
	ženy	150	47	31	46	79	57	260
věk	18-29	64	20	22	32	55	40	141
	30-44	156	49	25	37	37	27	218
	45+	100	31	21	31	46	33	167
pobyt	přechodný	146	46	19	28	75	55	240
	trvalý	174	54	49	72	62	45	285
Brno-město		45	11	18	12	8	5	70
pohlaví	muži	28	61	10	59	3	40	41
	ženy	18	39	7	41	5	60	30
věk	18-29	8	18	5	31	5	67	19
	30-44	22	48	7	38	1	19	30
	45+	15	34	5	31	1	14	22
pobyt	přechodný	19	41	4	20	6	73	28
	trvalý	26	59	14	80	2	27	43
Plzeň		25	6	14	10	1	1	40
pohlaví	muži	13	51	8	58	1	41	21
	ženy	12	49	6	42	1	59	19
věk	18-29	4	16	4	30	1	54	9
	30-44	12	48	6	44	0	22	18
	45+	9	36	4	26	0	23	13
pobyt	přechodný	6	25	6	41	1	54	13
	trvalý	18	75	8	59	1	46	27
Karlovy Vary		9	2	17	12	14	8	39
pohlaví	muži	4	46	10	58	6	45	20
	ženy	5	54	7	42	7	55	19
věk	18-29	1	16	6	34	2	15	9
	30-44	4	48	6	34	4	29	14
	45+	3	36	5	32	8	56	16
pobyt	přechodný	2	26	3	19	6	44	11
	trvalý	7	74	14	81	8	56	28

pokračování tabulky

státní příslušnost								
		ukrajinská		vietnamská		ruská		celkem (n)
		n	%	n	%	n	%	
Ústí nad Labem		7	2	8	5	2	1	17
pohlaví	muži	5	67	5	60	1	44	10
	ženy	2	33	3	40	1	56	7
věk	18-29	1	19	2	31	1	25	4
	30-44	3	44	3	37	1	28	7
	45+	3	36	2	32	1	48	6
pobyt	přechodný	3	39	2	23	1	29	5
	trvalý	4	61	6	77	2	71	12
Ostrava-město		5	1	21	15	2	1	28
pohlaví	muži	3	65	13	60	1	40	17
	ženy	2	35	8	40	1	60	12
věk	18-29	1	21	6	28	1	42	8
	30-44	2	43	9	43	1	24	12
	45+	2	36	6	29	1	33	9
pobyt	přechodný	2	46	5	22	1	35	8
	trvalý	3	54	16	78	1	65	21
celkem		411	100	145	100	165	100	720
		411	57	145	20	165	23	720

Pozn.: tabulka obsahuje sloupcová %, pouze v řádku Celkem jde o řádková %.

3. Metodologie a organizace sběru dat

Porovnání kvót a složení výběrového souboru (absolutní počty)

státní příslušnost													
		ukrajinská			vietnamská			ruská			celkem (kvóta)	celkem (n)	dif
		kvóta	n	dif	kvóta	n	dif	kvóta	n	dif			
PRAHA		320	324	4	68	70	2	138	144	6	525	538	13
pohlaví	muži	170	173	3	36	36	0	59	63	4	265	272	7
	ženy	150	151	1	31	34	3	79	81	2	260	266	6
věk	18-29	64	68	4	22	22	0	55	58	3	141	148	7
	30-44	156	156	0	25	27	2	37	39	2	218	222	4
	45+	100	100	0	21	21	0	46	47	1	167	168	1
pobyt	přechodný	146	160	14	19	19	0	75	73	-2	240	252	12
	trvalý	174	164	-10	49	51	2	62	71	9	285	286	1
Brno-město		45	44	-1	18	19	1	8	7	-1	70	70	0
pohlaví	muži	28	26	-2	10	11	1	3	3	0	41	40	-1
	ženy	18	18	0	7	8	1	5	4	-1	30	30	0
věk	18-29	8	10	2	5	6	1	5	6	1	19	22	3
	30-44	22	20	-2	7	7	0	1	0	-1	30	27	-3
	45+	15	14	-1	5	6	1	1	1	0	22	21	-1
pobyt	přechodný	19	24	5	4	5	1	6	4	-2	28	33	5
	trvalý	26	20	-6	14	14	0	2	3	1	43	37	-6
Pizeň		25	25	0	14	14	0	1	1	0	40	40	0
pohlaví	muži	13	13	0	8	9	1	1	0	-1	21	22	1
	ženy	12	12	0	6	5	-1	1	1	0	19	18	-1
věk	18-29	4	3	-1	4	3	-1	1	1	0	9	7	-2
	30-44	12	13	1	6	6	0	0	0	0	18	19	1
	45+	9	9	0	4	5	1	0	0	0	13	14	1
pobyt	přechodný	6	9	3	6	7	1	1	1	0	13	17	4
	trvalý	18	16	-2	8	7	-1	1	0	-1	27	23	-4
Karlovy Vary		9	9	0	17	17	0	14	14	0	39	40	1
pohlaví	muži	4	4	0	10	9	-1	6	7	1	20	20	0
	ženy	5	5	0	7	8	1	7	7	0	19	20	1
věk	18-29	1	2	1	6	6	0	2	3	1	9	11	2
	30-44	4	4	0	6	6	0	4	4	0	14	14	0
	45+	3	3	0	5	5	0	8	7	-1	16	15	-1
pobyt	přechodný	2	2	0	3	3	0	6	3	-3	11	8	-3
	trvalý	7	7	0	14	14	0	8	11	3	28	32	4
Ústí nad Labem		7	13	6	8	9	1	2	3	1	17	25	8
pohlaví	muži	5	8	3	5	5	0	1	1	0	10	14	4
	ženy	2	5	3	3	4	1	1	2	1	7	11	4
věk	18-29	1	3	2	2	4	2	1	0	-1	4	7	3
	30-44	3	6	3	3	3	0	1	1	0	7	10	3
	45+	3	4	1	2	2	0	1	2	1	6	8	2
pobyt	přechodný	3	6	3	2	3	1	1	2	1	5	11	6
	trvalý	4	7	3	6	6	0	2	1	-1	12	14	2
Ostrava-město		5	5	0	21	20	-1	2	3	1	28	28	0
pohlaví	muži	3	3	0	13	12	-1	1	2	1	17	17	0
	ženy	2	2	0	8	8	0	1	1	0	12	11	-1
věk	18-29	1	1	0	6	8	2	1	1	0	8	10	2
	30-44	2	2	0	9	9	0	1	1	0	12	12	0
	45+	2	2	0	6	3	-3	1	1	0	9	6	-3
pobyt	přechodný	2	4	2	5	3	-2	1	2	1	8	9	1
	trvalý	3	1	-2	16	17	1	1	1	0	21	19	-2
celkem		411	420	9	145	149		165	172		720	741	21

Předepsané kvóty se v zásadě podařilo naplnit (zejména celkové počty), odchylky jsou dány podrobně rozepsanými kvótami (pro zajištění co nejpřesnější reprezentativity) a specifickou cílovou skupinou, kterou je poměrně těžké pro šetření vyhledat a získat (platí to zejména o Ukrajincích s trvalým pobytem v Praze). Jednotkové rozdíly v součtech jsou dány zaokrouhlováním přesně vypočtených kvót.

Organizace sběru dat

Sběr dat byl organizován tazatelskou skupinou (terénní oddělení) centrálně ze sídla společnosti ppm factum research, s.r.o. Nejprve byli vybráni tazatelé, kteří se na výzkumu podíleli, a supervizor, který dohlížel na průběh dotazování. Supervizor byl v neustálém kontaktu s tazateli a řešil problémy, které se v průběhu terénního šetření vyskytly (výpadek tazatele atd.). Pro současnou vlnu šetření byli vybráni především tazatelé, kteří se účastnili již minulých šetření a měli tak zkušenosti se získáváním rozhovorů od cílové skupiny. Školení tazatelů se uskutečnilo v sídle realizátora šetření 29.1.2015. Tazatelé byli podrobně seznámeni s účelem a průběhem šetření, supervizor prošel jednotlivě všechny otázky v dotazníku a způsob, jakým na ně odpovídat. Zároveň byli tazatelé informováni, že obdrží jazykové mutace dotazníku v případě, že respondenti budou mít těžkosti otázkám porozumět. Tazatelé následně obdrželi rozpis kvót⁸ (státní příslušnost, typ pobytu, pohlaví, věk, vzdělání) pro vlastní sběr dat, vytištěné prázdné dotazníky a záznamové archy pro sběr kontrolních údajů. Tazatelé, kteří se nemohli zúčastnit školení v řádném termínu, byli proškoleni jednotlivě supervizorem a byly jim předány všechny potřebné materiály k dotazování. Na žádost zadavatele byl pro respondenty připraven formulář „Souhlas s poskytnutím kontaktu“ a tazatelé dostali za úkol požádat respondenty, zda budou ochotni poskytnout svůj kontakt i zadavateli šetření (standardní kontroly provádí pouze realizátor šetření ppm factum research, s.r.o.) pro jeho vlastní kontrolu dotazování. Z celkového počtu souhlasilo s předáním kontaktu 187 respondentů.

Rozhovory byly prováděny ve vybraných městech: Praha, Karlovy Vary, Brno, Ostrava, Ústí nad Labem, Plzeň. Tazatelé měli za úkol si sami identifikovat místa dotazování (tazatelská síť má zkušenosti se sběrem dat u této cílové skupiny z minulých šetření a zná místa, ve kterých je vyšší pravděpodobnost koncentrace cílových skupin). Výběr míst byl uskutečněn tak, aby byla zaručena co největší pestrost vzorku, tazatelé dostali podrobný rozpis kvót.

Tazatelé byli vybaveni primárně českým dotazníkem a také dotazníkem v mateřském jazyce cílové skupiny. Každý tazatel dostal přibližně 2 dotazníky v mateřském jazyce respondentů. Tento dotazník sloužil k tomu, aby cizinec, pokud nemluvil dobře česky nebo nerozuměl otázkám, mohl společně s tazatelem sledovat přeložený dotazník a s lepším pochopením na otázky odpovídat. U kvótní výběrové procedury není možné sledovat *non-response rate*, tedy míru odmítnutí. Není tedy možné určit, kolik respondentů museli tazatelé oslovit k získání jednoho rozhovoru. Vzhledem k místům oslovení předpokládáme, že část respondentů byla z okruhu známých (tazatelé na ně dostali kontakt), část byla ze sousedství (dotazování v obchodech, na ulicích), část respondentů byla zastižena na místech, kde se cílové skupiny častěji pohybují (obchody, supermarkety, ubytovny, jídelny, dopravní prostředky).

---

⁸ Délka pobytu respondentů nebyla zařazena mezi výběrové kvóty, protože reálná doba pobytu cizinců je obtížně zjistitelná a ověřitelná, což by mohlo vést ke komplikacím při sběru dat v terénu.

Kontrola

Kontrola práce tazatelů probíhala standardní interní formou a zároveň formou sbírání kontaktů na respondenty pro ověření uskutečněných rozhovorů. Celkem se podařilo získat 519 kontaktů (adresa, telefon, e-mail) na respondenty. Databáze kontaktů obsahuje 140 pevných adres, 239 e-mailových a 140 telefonických kontaktů. Jedná se o 70 % všech kontaktů, což je velice dobrý výsledek. Přes 75 % kontaktů bylo společností ppm factum research zkontrolováno takže proběhla kontrola minimálně u 50 % ze všech respondentů.

Dotazníky byly vizuálně kontrolovány ihned po doručení. Další kontrolu dotazníků prováděl kódér - kromě kódování otevřených otázek měl za úkol kontrolovat dodržování filtrů a hodnotit práci tazatele. Provedli jsme dvojí nahrání dat (tzv. double-punching) - data byla do databáze nahrána nezávisle na sobě 2x, obě nahrání byla porovnána a rozdíly opraveny podle skutečného záznamu v dotazníku. Při nahrání dat se standardně kontrolují povolená maxima a minima u každé otázky. Některé filtry v dotazníku byly podrobeny logické kontrole při zpracování dat, kterou provádíme pomocí specializovaného statistického softwaru SPSS.

Díky zkušenostem s podobným šetřením se tento sběr dat neseťkal s žádnými většími problémy. Z důvodu velkého počtu výběrového souboru probíhal sběr dat v průběhu dvou měsíců a na fázi dovýběru byli nasazeni všichni tazatelé hlavní části a další dva navíc, aby bylo dosaženo naplnění celkového vzorku. Vytváření kvót pro cílové populace, u nichž neznáme přesnou strukturu, nese svá rizika. Není dopředu jasné, zda se podaří kvóty nastavit správně a zda dostupné informace o cílové populaci budou korespondovat s realitou.

4. Sekundární analýza dostupných relevantních zdrojů

V rámci studia dalších relevantních zdrojů se výzkumný tým zaměřil na sekundární analýzu odborné zahraniční literatury a empirických studií zaměřených na sledování veřejného mínění cizinců o majoritní společnosti, které byly zaměřené jak na vztah cizinců vůči majoritní společnosti, jejím postojům, hodnotám a názorům, tak i na ochotu cizinců navazovat s majoritní společností sociální interakce, ale například i na jejich jazykové schopnosti atd.

Při vyhledávání relevantních zdrojů a studií věnujících se výše uvedeným tématům bylo zjištěno, že v tomto ohledu panuje v zahraničním výzkumu obdobná situace jako v případě výzkumů v České republice, kdy tomuto tématu (průzkumu veřejného mínění cizinců týkajícího se majoritní společnosti) je věnována pouze okrajová až zanedbatelná pozornost, popřípadě se jedná o dílčí záměr věnovaný pouze určité problematice, takže obecnější a širší koncipované výzkumy nejsou k dispozici. Absence širší koncipovaných průzkumů tohoto typu (veřejného mínění cizinců) přitom představuje disproporci v porovnání s objemem průzkumů, které jsou věnovány zjišťování názorů a postojů majority vůči cizincům nebo jiným etnickým minoritám. Vzhledem k narůstajícímu počtu cizinců z třetích zemí v členských zemích EU a vzhledem k vývoji evropské imigrační politiky a trendů zaměřených na slučování rodin cizinců z třetích zemí, tedy přechodu od integrace jednotlivce k integraci rodin cizinců, představuje tato málo probádaná výzkumná oblast určitou výzvu do budoucnosti, aby bylo možné nahlížet na společnost nejen skrze názory majority, ale aby bylo i majoritě nastaveno „zrcadlo“ skrze vnímání interpretované cizinci, kteří se do společnosti pokouší více či méně úspěšně integrovat. Díky tomu bychom mohli získat nejen ucelenější pohled na společnost, ale především podhalit přístup a vztah cizinců k majoritě a jejich ochotu být součástí jimi nahlížené společnosti.

Mezi dostupné relevantní zdroje, které se dotýkaly určitých oblastí, na něž byl výzkum zaměřen, patřily studie věnující se názorům na politický přístup k integraci v Británii *Small island, Public opinion and the politics of immigration* (lord Ashcrofr KCMG PC 2013), dále studie *The American Dream: An illusion and Reality for Latino Immigrants* (Liberty University 2011), který probíhal mezi imigranty (první generací) z Latinské Ameriky. Tento výzkum zjišťoval jejich názory a představy o „Americkém snu“. Zároveň byla ohledně stejného tématu dotazována skupina respondentů, kteří byli rodilými Američany. Následně byly představy týkající se tohoto tématu vzájemně komparovány. Samozřejmě, že pod tímto zkoumaným pojmem byla zahrnuta široká škála oblastí, které respondenti individuálně identifikovali.

Dalšími relevantními zdroji byly jednotlivé výzkumné zprávy z Evropského výzkumu hodnot (EVS)⁹, který proběhl v roce 2008, a to konkrétně za Ruskou federaci a Ukrajinu, tedy státy, jejichž státní příslušníci se zúčastnili tohoto výzkumu jakožto respondenti. Seznámení se s výsledky výzkumů posloužilo výzkumnému týmu pro lepší orientaci při srovnání výsledků těchto zpráv se zprávou EVS 2008 vydanou za Českou republiku, jejíž konkrétní výstupy byly použity pouze pro ilustraci některých výsledků tohoto výzkumu, protože komparativní přístup nebyl metodicky možný. Zdrojem informací týkajících se výzkumu hodnot ve Vietnamu, jehož státní příslušníci byli

⁹ viz http://www.europeanvaluesstudy.eu/frmShowpage?v_page_id=4052961279360750

4. Sekundární analýza dostupných relevantních zdrojů

---

rovněž respondenty tohoto výzkumu, byla zpráva ze Světového výzkumu hodnot, který se ve Vietnamu uskutečnil v roce 2001.¹⁰

Relevantními zdroji, které se zaměřením svých výzkumných oblastí nejvíce blížily zaměření a výzkumným oblastem tomuto výzkumu, byly studie ze Spolkové republiky Německo. Stěžejní zjištění z těchto výzkumů byly proto uvedeny jako možná inspirace pro zacílení nebo při výběru zkoumaných oblastí formulovaných v rámci budoucích výzkumů. První výzkum realizovaný v roce 2014 se věnoval generačnímu srovnání pěti největších přistěhovaleckých skupin v Bádensku-Württembersku a zjišťoval, zda se integrace respondentů povedla.¹¹ Výzkumu se zúčastnilo 2 566 respondentů s migračním pozadím¹² (tři generace respondentů, které sloužily k mezigeneračnímu srovnání) a referenční skupina 500 Němců. Průzkum se týkal širokého spektra oblastí života a postojů.

Ústřední zjištění

- mezigeneračně rostoucí integrace do německé společnosti (snižující se distance hodnotové orientace, více německých přátel, nižší pocit vyloučení, slabší vazba na zemi původu)
- generační změna v oblasti postojů, norem a hodnot snižována vlivem rodiny a rodinných sítí
- větší diference osob tureckého původu oproti jiným skupinám (přetrvávající hodnotová distance a specifická forma integrace)

Právní status a státní občanství

- poměrně mnoho respondentů nebylo i ve třetí generaci naturalizováno (důvody: ztráta občanství země původu, existence společenského vyloučení nezávisle na získání státního občanství, záměr opustit dočasně Německo)

Vzdělání a práce

- ambicióznější vzdělávací cíle než členové majoritní společnosti, ale problémy při jejich uskutečňování
- mezigeneračně patrný posun od dělnických profesí k zaměstnaneckým
- u dosaženého odborného vzdělání stále zřetelný odstup oproti tuzemským respondentům
- problém s uznáním zahraničního vzdělání u třetiny respondentů

---

¹⁰ <http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV4.jsp>

¹¹ Výzkum byl zpracován Kostnickou Univerzitou, jako tematický průzkum sloužící Ministerstvu pro integraci Baden-Württemberg (Universität Konstanz 2014).

¹² Definice „Migrationshintergrund“ - osoba s migračním původem nebo migračním pozadím označuje občany s německou státní příslušností. Migrační původ (pozadí) je vnímán ještě „v užším“ a „širším“ smyslu. V širším významu jsou zohledněni cizinci, kteří se přistěhovali na území dnešní SRN po roce 1949, dále v Německu narození cizinci a v Německu narození děti, jejichž alespoň jeden rodič není občanem SRN. V užším smyslu jsou cizinci ještě dále kategorizováni dle země původu.

Jazykový potenciál

- u většiny respondentů žitá dvojjazyčnost (až 20 % příslušníků druhé generace s němčinou nevyrostlo)
- znalost mateřského jazyka se mezigeneračně snižovala (kromě respondentů s tureckými kořeny)

Sdílené hodnoty a postoje

- slučitelnost hodnot a postojů země původu a Německa byla hodnocena respondenty se zahraničním původem výše než Němci a respondenty tureckého původu (první a druhé gen.)

Náboženský život

- více praktikující byli pouze respondenti tureckého původu
- větší posun k sekularizaci projevovali respondenti z bývalého Sovětského svazu
- 40 % všech respondentů souhlasilo s výrokem, že se postoj vůči muslimům v posledních deseti letech zhoršil a 60 % všech respondentů souhlasilo s možností nepovinné výuky nekřesťanských náboženství na školách

Sociální síť

- pouze tři procenta respondentů se zahraničním původem neměla žádný kontakt s tuzemci
- patrný mezigenerační nárůst respondentů se zahraničním původem, kteří žili s tuzemským partnerem/partnerkou

Občanská angažovanost

- nižší angažovanost v neetnických spolcích a organizacích než Němci
- politická participace a zájem o účast ve volbách nebyla nižší než u tuzemské srovnávací skupiny (vyšší zájem pouze u osob tureckého původu)

Příslušnost, akceptace, diskriminace

- pouze polovina všech respondentů se zahraničními kořeny se domnívala, že mají stejné šance jako „tuzemci“ na pracovní místo ve státní službě
- 40 % respondentů-Němců se domnívalo, že k diskriminaci na základě původu dochází často nebo velmi často
- patrný mezigenerační pokles osobních zkušeností s diskriminací u osob se zahraničním původem (kromě osob s tureckým původem)
- většina respondentů se zahraničními kořeny pociťovala příslušnost k Německu (nižší pouze u osob tureckého původu)
- méně častá identifikace s Německem byla patrná u osob, které měly osobní zkušenosti s diskriminací v každodenním životě nebo v kontaktu s úřady

4. Sekundární analýza dostupných relevantních zdrojů

Druhý německý výzkum se zabýval hodnotovými světy Němců a migrantů/tek (osob s migračním pozadím) a nazýval se *Migrace mezi integrací a vyloučením*. Výzkumu se zúčastnilo 2 100 respondentů, kdy polovinu tvořili Němci a druhou migranti v Německu (dále jen MvN) z 83 zemí. Výzkum byl realizován Ústavem pro výzkum veřejného mínění INFO GmbH v roce 2010. Zkoumané oblasti byly zaměřeny na následující problematiky:

Německo a vlastenectví

- pouze třetina MvN považovala za svou vlast převážně Německo a stejný podíl plánoval návrat do země svého původu v různých časových horizontech
- jedna čtvrtina MvN měla pocit, že nejsou v Německu vítáni, přesto devadesát procent MvN bylo přesvědčeno, že přijít do Německa bylo správné a stejná část deklarovala jako nutnou podmínku úspěchu ovládnutí německého jazyka
- více než dvě třetiny MvN očekávaly větší ohled německé společnosti. Tři čtvrtiny by chtěly do společnosti patřit bez výhrad tak, aby mohly zachovávat svou kulturu

Všeobecné hodnoty

- rozdíly týkající se vnímání všeobecných hodnot a hodnot chráněných ústavou nebyly mezi MvN a majoritou zaznamenány

Chápání rodinných rolí a sexualita

- méně než desetina Němců se domnívala, že domácí práce a výchova dětí jsou čistě ženskou záležitostí oproti dvojnásobku u MvN a trojnásobku u Turků
- dramatické rozdíly ve vnímání předmanželského sexu (čtyřnásobně více než Němci nesouhlasili MvN a šestinásobně Turci)

Rodina

- rozdíly ve vnímání významu rodinné soudržnosti, manželské slibu, práva rodičů při výběru manželského partnera dětí se pohybovaly okolo třiceti procent

Sociální a společenská tolerance

- u MvN převažovala výrazně menší tolerance vůči manželství osob stejného pohlaví a homosexuálním vztahům (odmítala téměř čtvrtina Němců, polovina MvN a téměř tři čtvrtiny Turků)
- rozdíly patrné i v postojích k interrupci a eutanazii (rozdíly cca 15 %)
- podobné postoje zastávala majorita a MvN vůči podpoře trestu smrti a kritice společnosti za toleranci k závažným zločinům (nízké tresty)
- obecná nedůvěra k jiným lidem (více než u poloviny Němců a tří čtvrtin MvN)
- více než třetina Němců považovala německo-islámský sňatek za nepřijatelný (obdobná situace u MvN s polským a postsovětským migračním pozadím), pro více než polovinu muslimů byl obdobně vnímán sňatek s ateistou či věřícím židem

Politické otázky

- shodný podíl (téměř polovina Němců) je proti výstavbě dalších mešit a minaretů v Německu a pro novou výstavbu dalších kostelů v muslimských zemích

Víra a náboženství

- rozdíl mezi deklarovanou vírou a náboženskou praxí činil cca 15 % u všech respondentů

Nepřátelství vůči cizincům

- každý čtvrtý Němec přičítal vysokou kriminalitu velkému množství cizinců
- čtvrtina MvN (především z postsovětského prostoru) považovala islám za hrozbu a nepovažovala ho za mírumilovné náboženství
- jedna pětina Němců považovala za nepříjemné mít cizince a migranty v bezprostředním sousedství (u MvN 16 %) a téměř třetina nepovažovala vysoký počet cizinců za dobrý pro Německo
- více než třetina MvN nehodnotila integraci cizinců jako výslovně úspěšnou (Němci 40 %)

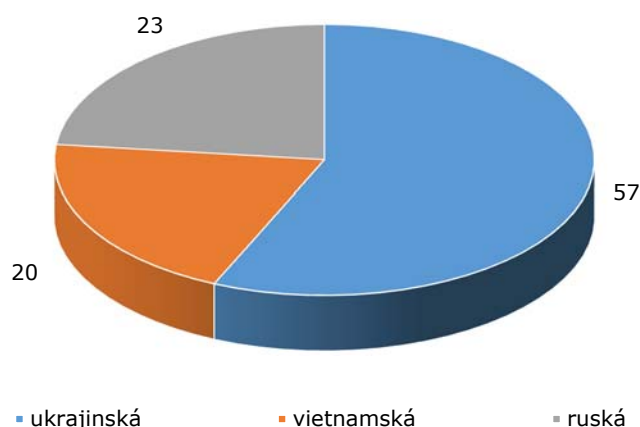
5. Popis zkoumaného souboru

Zkoumaný soubor tvořilo celkem 741 respondentů, kteří byli státními příslušníky Ukrajiny, Vietnamu a Ruské federace. Více než polovinu (420 respondentů) tvořili státní příslušníci Ukrajiny, téměř jednu čtvrtinu (172 respondentů) tvořili státní příslušníci Ruské federace a necelou jednou čtvrtinou (149 respondentů) byli ve zkoumaném souboru zastoupeni státní příslušníci Vietnamu - viz graf č. 1. Soubor zahrnoval osoby ve věku 18 a více let. Muži tvořili celkem 52 % zkoumaného souboru, ženy tvořily celkem 48 %.

Rozdělení respondentů ve zkoumaném souboru bylo učiněno na základě kvótního výběru dle vybraných proměnných - státní příslušnosti, pohlaví, věku, typu pobytu a lokality pobytu, a to na základě dostupných statistických dat CIS MV ČR a ČSU (zdroj: *Cizinci v ČR, 2014*).

V provedených rozborech byly vypočteny testovací statistiky (výpočet testovacího kritéria a srovnání s kritickou hodnotou). Z tohoto důvodu nejsou hodnoty testovacího kritéria detailně uváděny.

Graf č. 1 **Skladba souboru podle státní příslušnosti respondentů** (v %)

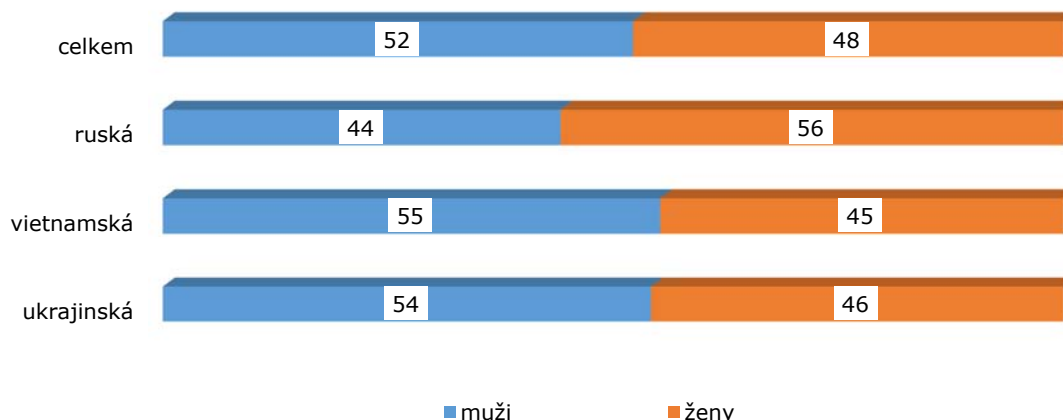

Ani jeden z respondentů nebyl občanem Evropské unie, nebo žadatelem o azyl či azylantem a žádnému z respondentů nebylo v České republice uděleno správní vyhoštění.

Pohlaví (D1)

Pro migranty z třetích zemí je typické vyšší zastoupení mužské populace, oproti zastoupení žen, jejichž podíl činí podle dat CIS celkem 46 % (zdroj: *Cizinci v ČR, 2013*). Od tohoto trendu se v rámci zkoumaných státních příslušností odlišují pouze státní příslušníci Ruské federace, kde mírně převažují ženy (56 %) nad muži (44 %). Tuto odlišnost potvrzují i data CIS z konce roku 2013, podle nichž činil podíl žen s ruskou státní příslušností rovněž 56 %.

Graf č. 2 **Skladba zkoumaného souboru podle pohlaví** (v %)**Věk (D2)**

Vzhledem ke kvótnímu výběru odpovídá věková skladba respondentů statistickým údajům věkového složení populace tří zkoumaných státních příslušností cizinců starších osmnácti let, kteří žijí na území ČR¹³. V následující tabulce jsou uvedeny údaje o průměrném věku respondentů zkoumaného souboru v třídění podle pohlaví, kdy průměrný věk činil 38 let (u žen 37 let). Minimální věk obou pohlaví dosahoval úrovně 18 let, maximální věk u mužů 68 let, u žen 66 let. Polovina ruských respondentů patřila do věkové kategorie 34 let a méně (medián 34 let).

Tabulka č. 1 **Vybrané věkové parametry zkoumaného souboru podle pohlaví a státní příslušnosti**

věk/roky dle pohlaví	muži (N=385)	ženy (N=356)	celkem (N=741)
průměrný věk	38	37	38
modus	46	28	46
medián	39	37	38
minimum	18	18	18
maximum	68	66	68
věk/roky dle státní příslušnosti	Ukrajinci (N=420)	Vietnamci (N=149)	Rusové (N=172)
průměrný věk	38	36	36
modus	39	46	28 a 29
medián	39	38	34
minimum	18	18	18
maximum	68	62	66

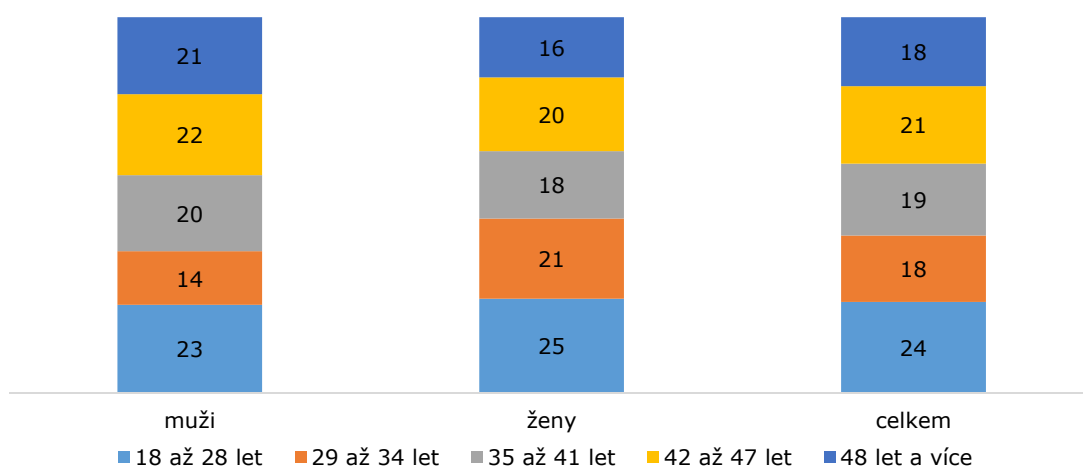
Kategorizaci věku respondentů a následným rozdělením podle pohlaví bylo zjištěno, že populace žen zkoumaného souboru měla silnější zastoupení ve dvou nejnižších věkových kategoriích, zejména v kategorii 29-34 let (bylo zastoupeno 21 % všech

¹³ Porovnání kvót a výběrového souboru v absolutních číslech viz přehledová tabulka v kapitole 3 Metodologie a organizace sběru dat.

5. Popis zkoumaného souboru

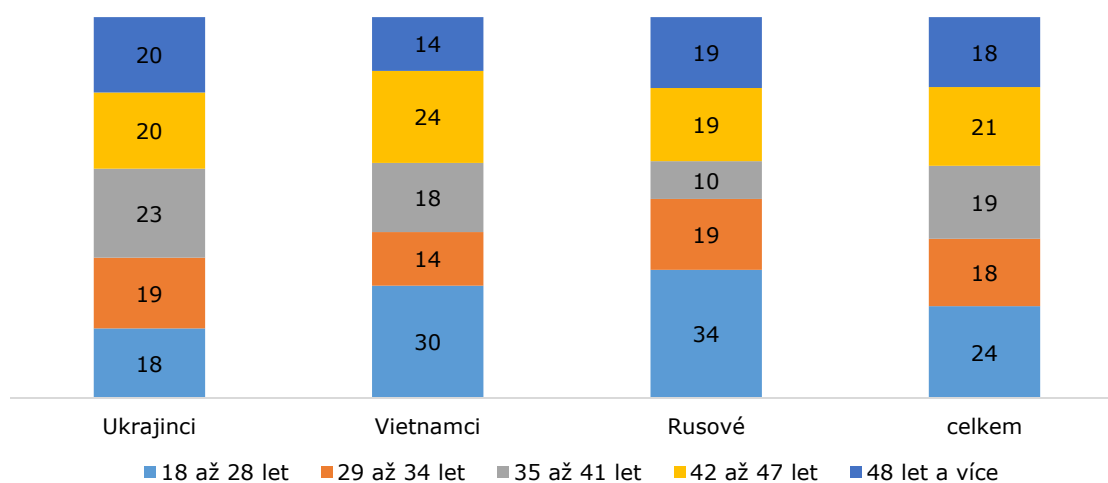
žen, 14 % mužů). U mužů bylo naopak silnější zastoupení v nejvyšší věkové kategorii 48 a více let (21 % mužů, 16 % žen). Detailněji viz následující grafický přehled.

Graf č. 3 **Věková skladba zkoumaného souboru podle pohlaví (v %)**

Statisticky významně se lišila věková skladba respondentů jednotlivých zkoumaných státních příslušností. Zejména u Rusů bylo konstatováno výrazné zastoupení mladých osob v kategorii věku 18-28 let (34 %), přičemž u Ukrajinců do této kategorie spadalo pouze 18 % osob. Naopak tomu bylo u kategorie středního věku 35-41 let, do které spadalo 23 % Ukrajinců, zatímco Rusů pouze 10 %. Věkové zastoupení Vietnamců bylo výraznější v kategorii nejnižší věkové kohorty 18-28 let (30 %) a ve věkové kategorii 42-47 let (24 %).

Graf č. 4 **Věková skladba zkoumaného souboru podle státních příslušností respondentů (v %)**

Rodinný stav (D3)

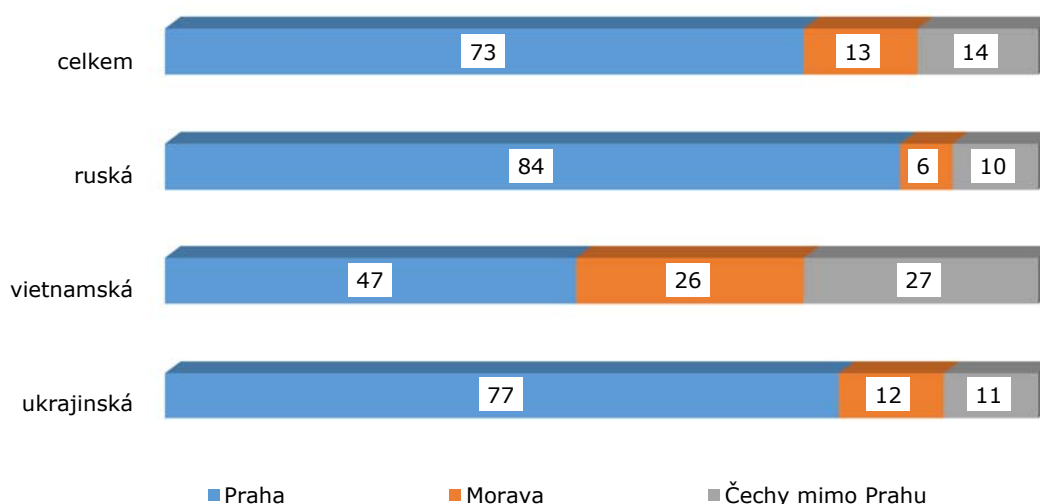
Tříděním podle rodinného stavu bylo zjištěno, že téměř třetinu zkoumaného souboru tvořily svobodné osoby (32 %), více než polovinu osoby žijící v manželském svazku (53 %) a rozvedených bylo 9 %. S druhem či družkou žila celkem 4 % respondentů a ovdovělé osoby byly ve zkoumaném souboru zastoupeny dvěma procenty. Statisticky významné rozdíly v třídění podle pohlaví a státní příslušnosti zjištěny nebyly. Přesto uvádíme, že u ovdovělých osob převažovaly ženy (4 % všech žen: 1 % všech mužů) a u svobodných osob mírně převažovali muži nad ženami (34 % všech mužů: 29 % všech žen). Podle státních příslušností byly, zejména vzhledem k věkové skladbě minorit, svobodné osoby více zastoupeny u Rusů (36 %) a Vietnamců (34 %) než u Ukrajinců (29 %). Rozvedených osob bylo nejméně u Vietnamců (2 %) oproti Ukrajincům a Rusům, u nichž podíl rozvedených činil 11 %.

Lokalita bydlení (S3)

Terénní šetření probíhalo v lokalitách vybraných krajských měst ČR, v nichž bylo zastoupení respondentů zkoumaného souboru následující: Praha (73 %), Brno (10 %), Karlovy Vary (5 %), Plzeň (5 %), Ústí nad Labem (3 %), Ostrava (4 %). Vzhledem ke specifikům prostorového rozložení (osídlení) cizinců žijících v ČR byli v rámci zkoumaného souboru nejvíce zastoupeni cizinci žijící na území hlavního města Prahy. Statisticky významné byly rozdíly v sídelním rozmístění státních příslušností zkoumaného souboru. Pro Rusy byla typická zvýšená koncentrace osídlení v Praze, pro Vietnamce naopak posun do mimopražských lokalit. Pro srovnání s daty CIS MV ČR z konce roku 2013 činil podíl Rusů žijících na území hlavního města Prahy 67 %, Ukrajinců 42 % a Vietnamců 19 %. Vietnamci naopak preferují bydlení i v dalších lokalitách v rámci celého území České republiky.

Vzhledem k nižším četnostem cizinců bydlících mimo Prahu byly vytvořeny dvě nové kategorie respondentů, a to kategorie respondentů bydlících ve vybraných moravských městech tzv. „na Moravě“ (13 %) a bydlících ve vybraných českých městech, tzv. „v Čechách mimo Prahu“ (14 %).

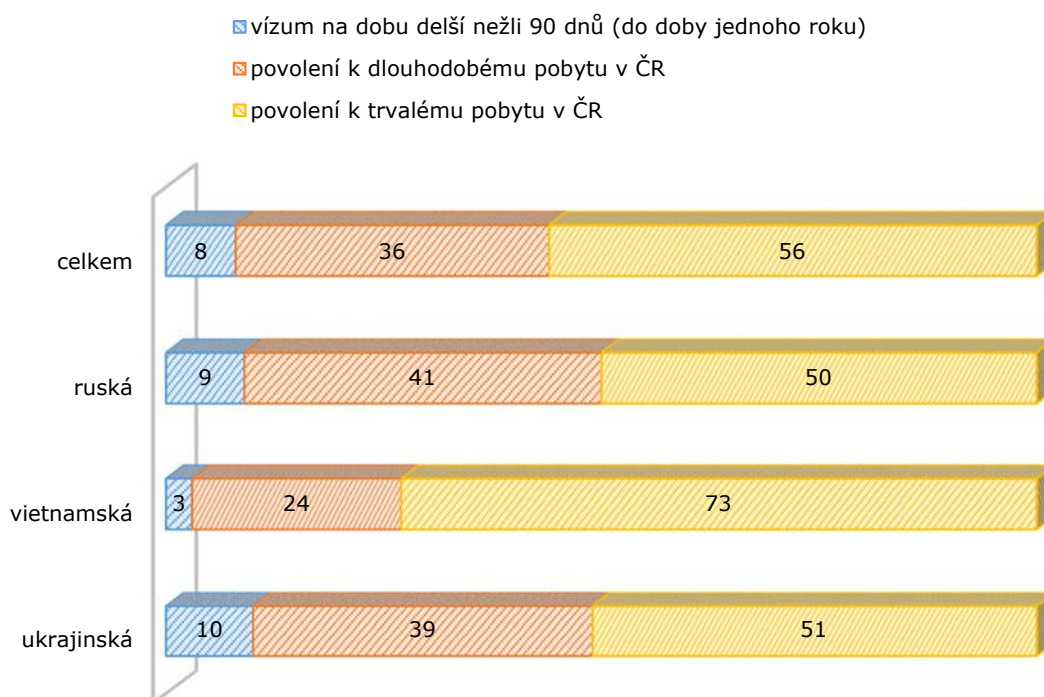
Graf č. 5 **Skladba souboru dle místa bydlení respondentů** (v %)

Druh povolení k pobytu a délka pobytu v ČR (Q1, Q2)

Podle dat Českého statistického úřadu dosáhl podíl trvalých pobytů udělených ke konci roku 2013 více než poloviny (54 %) všech udělených pobytů¹⁴. Vzhledem k tomuto vývoji a pozvolnému navyšování podílu trvalých pobytů tvořili největší část zkoumaného souboru respondenti s trvalým pobytem (56 %). Více než třetina respondentů v souboru byla zastoupena cizinci s dlouhodobým pobytem (36 %). Respondenti s vízum do doby jednoho roku (vízum delší než 90 dnů) představovali 8 % zkoumaného vzorku cizinců. Detailněji viz následující graf. Žádný s respondentů neměl jiný druh pobytu.

Graf č. 6 **Skladba zkoumaného souboru dle druhu povolení k pobytu (v %)**

Byly identifikovány statisticky významné rozdíly v druhu pobytu podle jednotlivých zkoumaných státních příslušností respondentů. Trvalý pobyt byl nejvíce typický pro respondenty z Vietnamu (73 % z nich: 51 % Ukrajinců a 51 % Rusů). O to menší bylo zastoupení Vietnamců s povolením k dlouhodobému pobytu v ČR (22 % z nich: 36 % Ukrajinců, 39 % Rusů). Pouze 3 % Vietnamců uvedlo vízum na dobu delší než 90 dnů (do doby jednoho roku): 10 % Ukrajinců, 9 % Rusů.

S druhem pobytu je spjatá i celková délka pobytu respondentů na území České republiky. Respondenti měli možnost v dotazníku¹⁵ uvést celkovou délku jejich života na území České republiky, a to i včetně např. přerušného pobytu (příčemž zvlášť byly

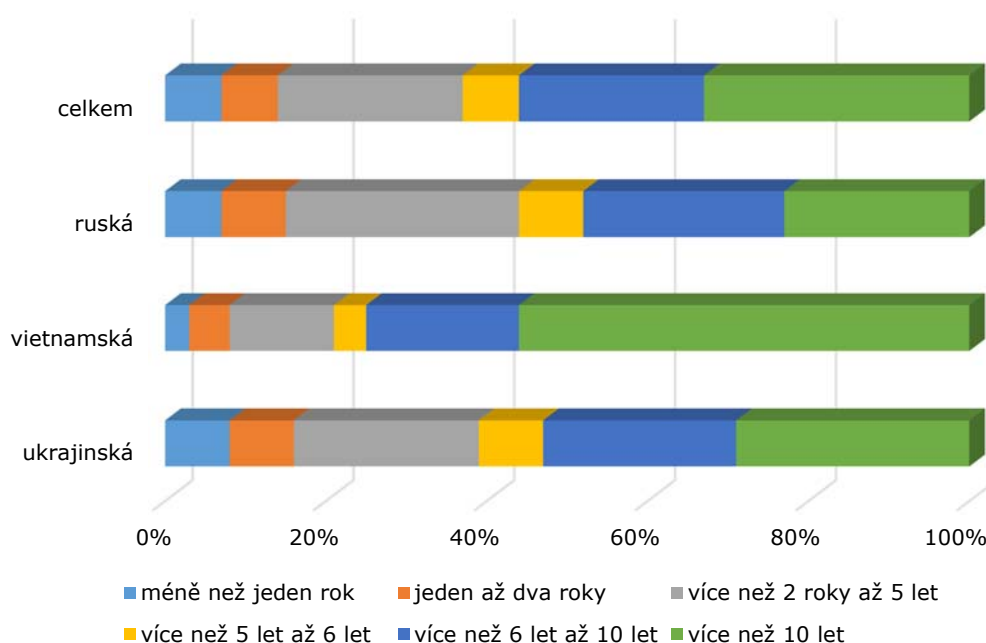
¹⁴ detailněji viz grafické znázornění vývoje počtu udělených trvalých a přechodných pobytů za období trvání samostatné České republiky <https://www.czso.cz/csu/cizinci/cizinci-pocet-cizincu>)

¹⁵ Vyhodnocení otázek dotazníku číslo Q34 a Q35 zaměřených na internetové připojení není součástí této monografie.

uváděny roky, zvláště měsíce). Přepočtem těchto údajů a rozdělením byly vytvořeny následující kategorie délky pobytu respondentů na území České republiky.

Na základě získaných údajů o délce pobytu bylo zjištěno, že až třetinu zkoumaného souboru tvořili respondenti žijící na území České republiky více než 10 let. Téměř čtvrtina dotázaných pobývala v ČR více než 6 let a méně než deset let. Další necelá čtvrtina více než 2 roky až 5 let. Zastoupení cizinců s dobou pobytu na území ČR kratší dvou let bylo rozděleno do dvou podílově shodných kategorií, a to cizinců s délkou pobytu méně než jeden rok (7 %) a cizinců pobývajících na území ČR jeden až dva roky (rovněž 7 %).

Graf č. 7 **Skladba zkoumaného souboru dle délky pobytu v ČR (v %)**

Byly zjištěny statisticky významné rozdíly v délce pobytu na území ČR u zkoumaných státních příslušností. Zatímco pro Vietnamce byl typičtější delší pobyt strávený na území České republiky (56 % z nich žilo v ČR více než deset let: 29 % Ukrajinců, 23 % Rusů), Rusové měli zase významnější zastoupení v délce pobytu na území ČR v kategorii více než dva roky až pět let (29 % z nich: 24 % Ukrajinců, 13 % Vietnamců).

Účel pobytu (D5)

Polovina zkoumaných osob (52 %) uvedla, že žije v České republice za účelem výkonu zaměstnání. Za účelem podnikání žilo v ČR 19 % respondentů, z důvodu studia 9 %, z humanitárních důvodů/léčení 1 %, za účelem sloučení rodiny 15 %. Jiný důvod uvedla 4 % respondentů, jedno procento dotazovaných na otázku o účelu jejich pobytu na území ČR neuvedlo konkrétní odpověď. Byly zjištěny statisticky významné rozdíly v účelu pobytu zkoumaných osob v třídění podle pohlaví a státní příslušnosti.

Tabulka č. 2 **Účel pobytu podle pohlaví a státní příslušnosti** (v %)

účel pobytu/% podle pohlaví	muži (N=385)	ženy (N=356)	celkem (N=741)
zaměstnání	38	37	38
podnikání	46	28	46
studium	39	37	38
humanitární důvody/léčení	18	18	18
sloučení rodiny	68	66	68
jiný důvod			
neví/neodpověděl/a			
účel pobytu/% podle státní příslušnosti	Ukrajinci (N=420)	Vietnamci (N=149)	Rusové (N=172)
zaměstnání	38	36	36
podnikání	39	46	28 a 29
studium	39	38	34
humanitární důvody/léčení	18	18	18
sloučení rodiny	68	62	66
jiný důvod			
neví/neodpověděl/a			

Úroveň dosaženého vzdělání (D4)

Vzdělanostní skladba cizinců žijících na území České republiky je již delší dobu velmi diskutované téma, a to zejména ve vztahu k jejich uplatnění na českém trhu práce, především z hlediska nesouladu mezi úrovní dosaženého vzdělání cizinců a charakterem vykonávané práce (Leontiyeva, Y., Pokorná, A., 2014, s. 7-12, Rákoczyová, M. a kol., Praha 2007, s. 67-69)

Data Úřadu práce ČR vypovídají o vzdělanostní struktuře zaměstnaných cizinců a o struktuře požadovaného stupně vzdělání ze strany zaměstnavatelů, kteří nahlásili volné pracovní místo vhodné pro umístění cizince. Detailnější informace o současném stavu a struktuře zaměstnanosti cizinců na trhu práce ČR jsou dostupné pouze ve velmi omezené míře, obzvláště byla přerušena možnost sledování kontinuálního detailnějšího vývoje zaměstnanosti cizinců v ČR. Jak udává portál MPSV, z důvodu integrace informačních systémů MPSV nejsou údaje o zaměstnávání cizích státních příslušníků od roku 2012 k dispozici¹⁶.

Úroveň dosaženého vzdělání respondentů nebyla předem definována jako kvótní znak. Vzhledem k tomu, že vzdělávací systémy Ukrajiny, Vietnamu a Ruské federace jsou poměrně odlišné od nastavení vzdělávacího systému v České republice, byly respondentům nabídnuty předem dané kategorie pro zařazení dle úrovně jejich dokončeného vzdělání.

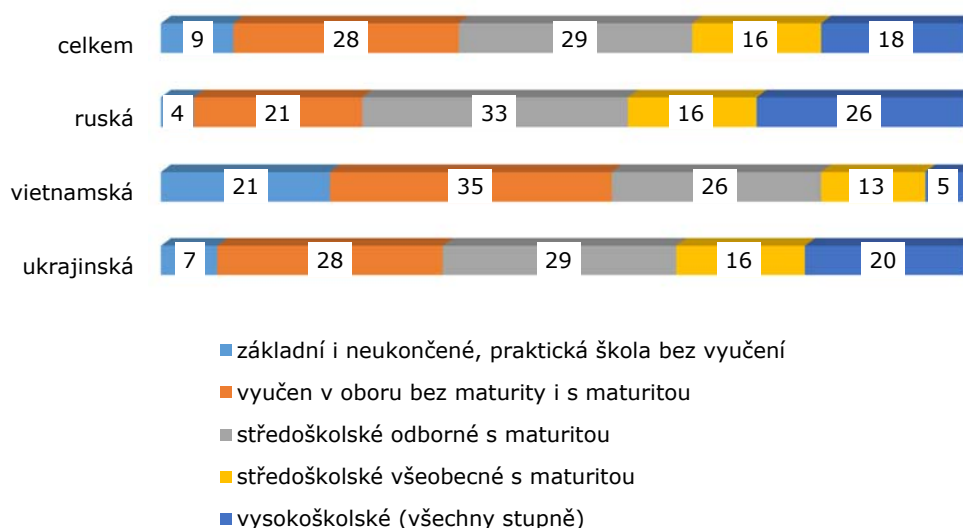
Výzkumný tým se při specifikaci kategorií dosaženého vzdělání opřel o předešlé výzkumy (např. Bariéry I., Bariéry II.). Nejpočetněji byli v rámci zkoumaného souboru zastoupeni respondenti vyučení v oboru bez maturity či s maturitou (28 %) a respondenti se středoškolským odborným vzděláním (29 %). Více než šestina respondentů

¹⁶ viz informace na portálu MPSV k červnu 2015

http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl/?piref37_1204418_37_1204416_1204416.next_page=%2Findex.do&piref37_1204418_37_1204416_1204416.statse=2000000000011&piref37_1204418_37_1204416_1204416.statk=2000000000030&piref37_1204418_37_1204416_1204416.send=send&piref37_1204418_37_1204416_1204416.stat=2000000000091&piref37_1204418_37_1204416_1204416.obdobi=L&piref37_1204418_37_1204416_1204416.rok=2011&ok=Vybrat

vedla středoškolské všeobecné vzdělání s maturitou a více než pětina vzdělání vysokoškolské. Devět procent respondentů uvedlo dokončené vzdělání základní úrovně. Lze konstatovat významné statistické rozdíly ve vzdělanostní skladbě státních příslušností zkoumaného souboru, a to zejména u základního a vysokoškolského vzdělání. Zatímco téměř čtvrtina Vietnamců disponovala pouze základním vzděláním, u Ukrajinců a Rusů byl podíl respondentů se základním vzděláním podstatně nižší (21 % Vietnamců, 7 % Ukrajinců, 4 % Rusů). Naopak tomu bylo u vysokoškolského vzdělání, které bylo častější zejména u ruských respondentů, zatímco u Vietnamců dosahovalo pouze 5 % (Rusů 26 %, 20 % Ukrajinců a 5 % Vietnamců).

Graf č. 8 **Vzdělanostní skladba zkoumaného souboru (v %)**

Dále bylo zjištěno, že nekvalifikované a pomocné práce v zaměstnání vykonávala více než třetina cizinců (39 %), kteří uvedli vyučení v oboru bez či s maturitou. Tato skupina cizinců představovala i v rámci dalšího rozboru dat významnou část osob projevujících významněji negativní či odmítavé postoje ve sledovaných ukazatelích. Nekvalifikované a pomocné práce vykonávaly také další osoby s vyšším stupněm dosaženého vzdělání, byla zde zaměstnána více než čtvrtina cizinců (27 %) se středoškolským odborným vzděláním s maturitou, 14 % osob se středoškolským všeobecným vzděláním s maturitou a 11 % vysokoškolsky vzdělaných cizinců. Nekvalifikované a pomocné práce vykonávalo celkem 9 % osob se základním vzděláním, přičemž cizinci s nejnižším stupněm dosaženého vzdělání byli nejvíce koncentrováni do zaměstnání spojených s obchodem a prodejem (12 %).

6. Postavení na trhu práce, příjmová a ekonomická situace

Postavení cizinců na českém trhu práce je diskutováno řadu let, značná pozornost mu byla věnována také z hlediska odhalování možné diskriminace či xenofobie majority vůči jednotlivým minoritám migrantů. V našem výzkumu byla pozornost věnována několika stěžejným ukazatelům, prostřednictvím kterých je možné detailněji popsat postavení Ukrajinců, Vietnamců a Rusů na českém trhu práce. Výzkumníky zajímalo postavení cizinců na trhu práce z hlediska charakteru jejich vykonávaného zaměstnání, opomenuta nezůstala ani příjmová stránka zaměstnání, a to při zohlednění i finančních výdajů spojených s úhradou za bydlení, stravu, ošacení atd. Tématem současné moderní společnosti je postupné a prohlubující se zadlužování lidí vůči různým subjektům. Cizinci, jejichž většina patří do tzv. ekonomické migrace, jsou svojí existencí v ČR velmi silně závislí na svém příjmu (převážně) ze zaměstnání. Výkyv v pravidelném příjmu ze zaměstnání tudíž může v různé míře ohrozit jejich existenci (bydlení, schopnost zvládat každodenní výdaje atd.) v ČR. I z tohoto důvodu se výzkumný tým zaměřil na zmapování míry zadluženosti Ukrajinců, Vietnamců a Rusů, kteří se výzkumu zúčastnili.

6.1 Postavení na trhu práce (Q28, Q28X)

V rámci přípravy dotazníku byla vytvořena baterie kategorií postavení osob na trhu práce. Polovina respondentů vykonávala závislou činnost (zaměstnanci), cca čtvrtina cizinců podnikala na živnostenský list (24 %), 12 % pracovalo u pracovní agentury, studenti tvořili 12 %, vlastníci/společníci firem 10 %, brigádně pracovalo 11 %, 6 % pracovalo v rodině (vlastní či cizí) za mzdu, 3 % cizinců vypomáhala v rodinném podniku bez nároku na mzdu, 1 % tvořili členové družstva. Dvě procenta cizinců byla na mateřské či (další) rodičovské dovolené. Nepracovala 2 % cizinců, ale práci hledali. Tři procenta cizinců nepracovala, ani si práci nehledala. Na základě sledovaných proměnných byla vyhodnocena ekonomická aktivita cizinců zkoumaného souboru. Placené zaměstnání vykonávala většina cizinců (87 %), tzv. bez placeného zaměstnání bylo 13 % (N=95). Bez placeného zaměstnání byli spíše studenti, častěji Vietnamci (21 %), méně Rusové (19 %) a nejméně Ukrajinci (8 %). Více než polovina osob bez placeného zaměstnání byli studenti (53 %), osoby bez práce (24 %), osoby vypomáhající v rodinném podniku bez nároku na mzdu (18 %), osoby na mateřské či rodičovské dovolené (12 %) a starobní důchodci (3 %)¹⁷. Bez placeného zaměstnání byly častěji ženy nežli muži (16 % žen: 10 % mužů). Z důvodu převahy studentů, byli bez placeného zaměstnání zejména cizinci věkové kohorty 18 až 28 let (32 %).

Na základě stručného popsání charakteru práce v zaměstnání bylo možné klasifikovat vykonávané zaměstnání cizinců sledovaných skupin státních příslušností. Pro klasifikaci zaměstnání byla použita klasifikace ISCO s aktualizací pro rok 2014. Zaměstnání bylo možné klasifikovat u celkem 565 respondentů, u 81 respondentů klasifikace možná nebyla (např. odpověď „podnikatel“, „vedoucí“, „majitel“, „v restauraci“).

---

¹⁷ Součet nedává 100 %, možnost více odpovědí na zařazení se do kategorií postavení na trhu práce (např. student a práce bez nároku na mzdu).

Podle údajů Výběrového šetření pracovních sil za rok 2014 Českého statistického úřadu činila průměrná míra zaměstnanosti celkem 55,7 %, celková průměrná míra nezaměstnanosti lehce přesáhla šest procent (6,1 %) ¹⁸. Zaměstnanost cizinců zkoumaných státních příslušností byla, v porovnání s celkovou distribucí vykonávaných zaměstnání na českém trhu práce, výrazně kumulována v páté a deváté třídě ISCO. Více než čtvrtina cizinců sledovaných skupin státních příslušností pracovala ve službách a prodeji (28 %), cca stejný podíl cizinců vykonával pomocné a nekvalifikované práce (27 %). Oproti tomu v kvalifikačně náročných třídách zaměstnání se cizinci, v porovnání s celkovou situací na českém trhu práce, vyskytovali řídceji, a to zejména v kvalifikačně vysoce obtížných profesích hlavní třídy specialistů (15 % celkem: 4 % cizinci zkoumaných státních příslušností). Zřídka se nacházeli cizinci uplatnění i mezi technickými a odbornými pracovníky (18 % celkem: 6 % cizinci zkoumaných státních příslušností). V hlavní třídě řídicích pracovníků pracovala 3 % cizinců, signifikantní odlišnosti mezi zkoumanými minoritami cizinců identifikovány nebyly.

Srovnáním dat uvedených v následujícím tabulkovém přehledu lze dospět k předpokladu, že cizinci zkoumaného souboru méně často vykonávali zaměstnání vyžadující vyšší vzdělanostní či řemeslnou odbornost, naopak častěji nacházeli uplatnění v oblastech spojených s prodejem a distribucí zboží, nebo jako pomocná a nekvalifikovaná pracovní síla zejména ve stavebnictví a službách (obzvláště úklidové práce a péče o domácnost).

Tabulka č. 3 **Klasifikace vykonávaných zaměstnání na českém trhu práce podle ISCO**, srovnání VŠPS 2013* a výsledků výzkumu (v %)**

CZ - ISCO	hlavní třída	VŠPS 2014 roční průměr	výzkum cizinci
zákonodárci a řídicí pracovníci	1	5	3
specialisté	2	15	4
techničtí a odborní pracovníci	3	18	6
úředníci	4	9	3
pracovníci ve službách a prodeji	5	15	28
kvalifikovaní dělníci v zemědělství***	6	1	0
řemeslníci a opraváři	7	18	9
obsluha strojů a zařízení	8	13	6
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9	6	27
nezjištěno			13
celkem		100	100

Pozn. *Struktura celkové zaměstnanosti na českém trhu práce kromě zaměstnanců v ozbrojených silách.

**Použita klasifikace ISCO s aktualizací pro rok 2014 in <https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace-zamestnani-cz-isco>. ***Celý název hlavní třídy 6: kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství.

Srovnáním dat podle státní příslušnosti cizinců byly zjištěny signifikantní rozdíly. Více než dvě třetiny Vietnamců uvedlo pracovní uplatnění v sektoru služeb, a to zejména v oblasti prodeje a distribuce zboží (69 %). Závažným zjištěním byla skutečnost, že ve srovnání s Ukrajinci a Rusy, Vietnamci nenacházeli pracovní uplatnění mezi specialisty a úředníky, a také méně často vykonávali kvalifikovanou řemeslnou pra-

¹⁸ Uvedené míry zaměstnanosti a nezaměstnanosti se vztahují k populaci ve věku 15 a více let. Zdroj: <https://www.czso.cz/csu/czso/201r-zamestnanost-v-nh-dle-oblasti-a-kraju-x75qxiydba>

covní činnost či obsluhovali stroje a zařízení. Ovšem nekvalifikované práce vykonávalo pouze pět procent Vietnamců, což je méně ve srovnání s daty o celkovém stavu kvalifikační struktury trhu práce v ČR. Atypická struktura zaměstnanosti Vietnamců vychýlena převážně ve prospěch prodeje a distribuce zboží není dána jenom tradiční koncentrací Vietnamců v sektoru služeb, ale také nemožností v rámci dotazníkového šetření v každém případě jasně rozlišit zdali respondent vykonává v prodeji kvalifikovanou či nekvalifikovanou práci (např. prodavač - pokladní vs. pomocná síla v prodejně). Tudíž, tato struktura zaměstnanosti Vietnamců v ČR spíše vypovídá o jejich sektorové koncentraci ve službách, nevypovídá však o kvalifikační struktuře jejich zaměstnanosti, přičemž z ní plynoucí konsekvence jsou zásadní nejen pro rozvoj zaměstnanosti vietnamské komunity, ale mají vliv i na jejich integraci do české společnosti. Úspěšnost expanze vietnamských maloobchodních obchodníků a prodejců na trhu nevytvářela pozitivní tlak na podstatnou část vietnamské komunity, a to zejména v důležité oblasti znalosti češtiny a interakce s členy majority. Mnohé se očekávalo od druhé generace, která posílila jak ve znalosti češtiny, tak v interakci s majoritou. Otázkou ovšem zůstává další vývoj zaměstnanosti vietnamské komunity, a to nejen ve spojitosti s prodloužením vstupu na trh práce u mladých lidí.

Zajímavé je také srovnání kvalifikační struktury ostatních dvou minorit, Ukrajinců a Rusů, kterých zaměstnanost byla zase vychýlena ve prospěch výkonu nekvalifikovaných a pomocných prací, kde pracovala více než čtvrtina Rusů (26 %) a až více než třetina Ukrajinců (35 %). Tito pracovníci nacházeli nejčastěji pracovní uplatnění v oblasti stavebnictví a v sektoru služeb (úklidu či pomoci v domácnostech). Ve srovnání s ostatními zkoumanými skupinami cizinců Rusové ovšem častěji nacházeli pracovní uplatnění v kvalifikačně náročnějších profesích (specialisté 7 %, techničtí a odborní pracovníci 10 %).

Rozborem dat byly zjištěny významné rozdíly ve struktuře zaměstnanosti mužů a žen. Výrazná koncentrace cizinců ve službách a prodeji a mezi pomocnými a nekvalifikovanými pracovníky se týkala jak mužů, tak žen, přičemž ženy ve srovnání s muži méně často nacházeli uplatnění mimo tyto dvě hlavní třídy zaměstnání - viz následující tabulkový přehled.

Dále lze konstatovat, že muži - cizinci častěji nacházeli možnost pracovní realizace při výkonu řemesel či obsluze strojů a zařízení. V rámci zkoumaného souboru ženy mírně převyšovaly muže mezi kvalifikačně náročnou druhou hlavní třídou ISCO „specialisté“ (5 % žen: 3 % mužů) a také mezi technickými a odbornými pracovníky (8 % žen: 5 % mužů). Podíl mužů a žen mezi řídicími pracovníky byl shodný (3 %). U mužů - cizinců častěji zůstalo kvalifikační zařazení nezjištěno.

Tabulka č. 4 **Klasifikace vykonávaných zaměstnání na českém trhu práce podle ISCO** a pohlaví, srovnání VŠPS 2013* a výsledků výzkumu (v %)**

CZ – ISCO podle pohlaví	hlavní třída	VŠPS 2014 roční průměr		výzkum cizinci	
		muži	ženy	muži	ženy
zákonodárci a řídící pracovníci	1	7	3	3	3
specialisté	2	12	19	3	5
techničtí a odborní pracovníci	3	18	18	5	8
úředníci	4	4	17	1	5
pracovníci ve službách a prodeji	5	10	22	22	35
kvalifikovaní dělníci v zemědělství***	6	1	1	0	1
řemeslníci a opraváři	7	28	4	15	2
obsluha strojů a zařízení	8	17	8	10	3
pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	9	4	8	25	30
nezjištěno		1	-	16	8
celkem		100	100	100	100

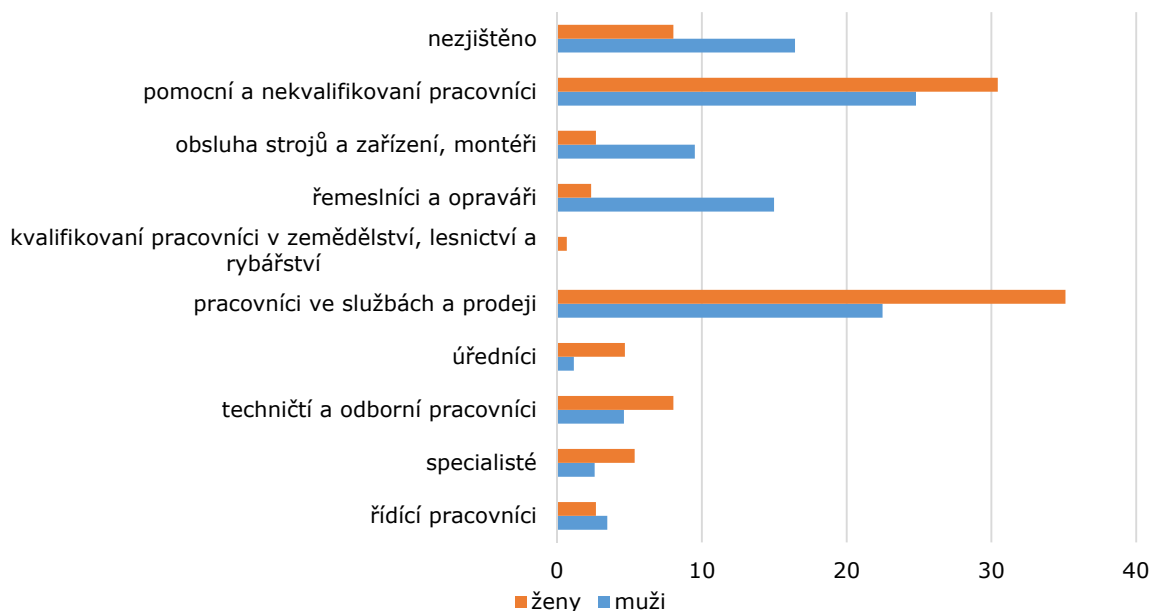
Pozn. *Struktura celkové zaměstnanosti na českém trhu práce kromě zaměstnanců v ozbrojených silách.

**Použita klasifikace ISCO s aktualizací pro rok 2014 in https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_zamestnani-cz_isco. ***Celý název hlavní třídy 6: kvalifikovaní pracovníci v zemědělství, lesnictví a rybářství.

V rámci celkové zaměstnanosti, podle VŠPS (srovnání s celkovou kvalifikační strukturou českého trhu práce podle výsledků VŠPS za rok 2014), byly podíly mužů a žen zaměstnaných mezi technickými a odbornými pracovníky vyrovnané (shodně 18 %), ženy převyšovaly muže mezi specialisty (19 % žen¹⁹: 12 % mužů). Proporční rozdíly ve struktuře zaměstnanosti mužů a žen zkoumaného souboru a celkové situace na trhu práce VŠPS byly konstatovány mezi řídicími pracovníky, kde u zkoumaného souboru byl podíl mužů a žen shodný, zatímco v rámci VŠPS muži převyšovali ženy, v případě technických pracovníků byl podíl žen u zkoumaného souboru vyšší, nežli tomu bylo v rámci celkové struktury zaměstnanosti.

¹⁹ Vliv silně feminizovaných odvětví, např. školství.

Graf č. 9 **Klasifikace vykonávaných zaměstnání na českém trhu práce podle ISCO* a pohlaví (v %)**

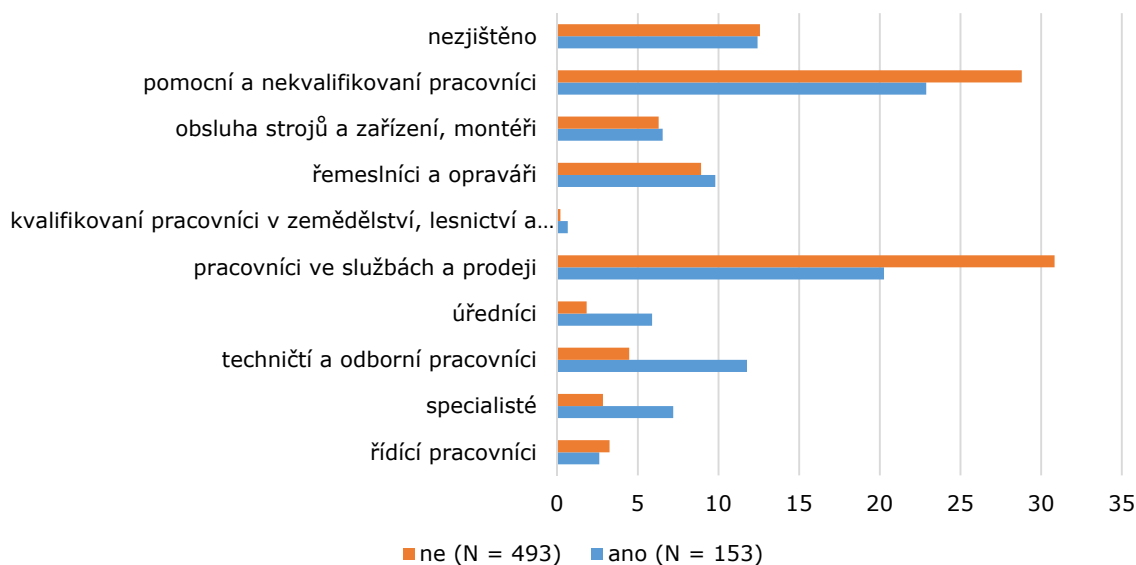

Pozn. Použita klasifikace ISCO s aktualizací pro rok 2014 in <https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace-zamestnani-cz-isco>

Cizinky zkoumaného souboru, ve srovnání s celkovou kvalifikační strukturou, méně často nacházely pracovní uplatnění v rámci kvalifikačně náročnějších tříd, konkrétně mezi specialisty, technickými a odbornými pracovníky, také mezi úředníky a mezi technickými a odbornými pracovníky, muži - cizinci nacházeli pracovní uplatnění mezi kvalifikačně náročnými povoláními také řídčejí, v porovnání s celkem se méně prosazovali zejména mezi řemeslníky.

Umísťování cizinců na českém trhu práce představuje významnou výzkumnou oblast, a to zejména z pohledu zkoumání výše mezd, dodržování legislativních pravidel zaměstnávání, dále také zkoumání souladu úrovně dosaženého vzdělání a vykonávané kvalifikace v rámci pracovního uplatnění cizinců na českém trhu práce. Krom výše zmíněného mají na uplatnění osob na trhu práce poměrně významný vliv sociální sítě, v případě cizinců jak sítě krajské, tak vazby na majoritní společnost - viz graf č. 10.

Graf č. 10 **Klasifikace vykonávaných zaměstnání na českém trhu práce podle ISCO* a vazbou respondenta na etnické Čechy** (v %, N = 646)

Detailnějším rozbořením dat bylo zjištěno, že cizinci s vazbou²⁰ na etnické Čechy častěji nacházeli pracovní uplatnění v kvalifikačně náročnějších zaměstnáních (konkrétně mezi specialisty, technickými a odbornými pracovníky a úředníky), což koresponduje s výrazným vlivem sociálních sítí při hledání možností uplatnění se na trhu práce či jeho zlepšením.

6.2 Příjmová a ekonomická situace (Q29, Q30)

Osobní příjmová situace

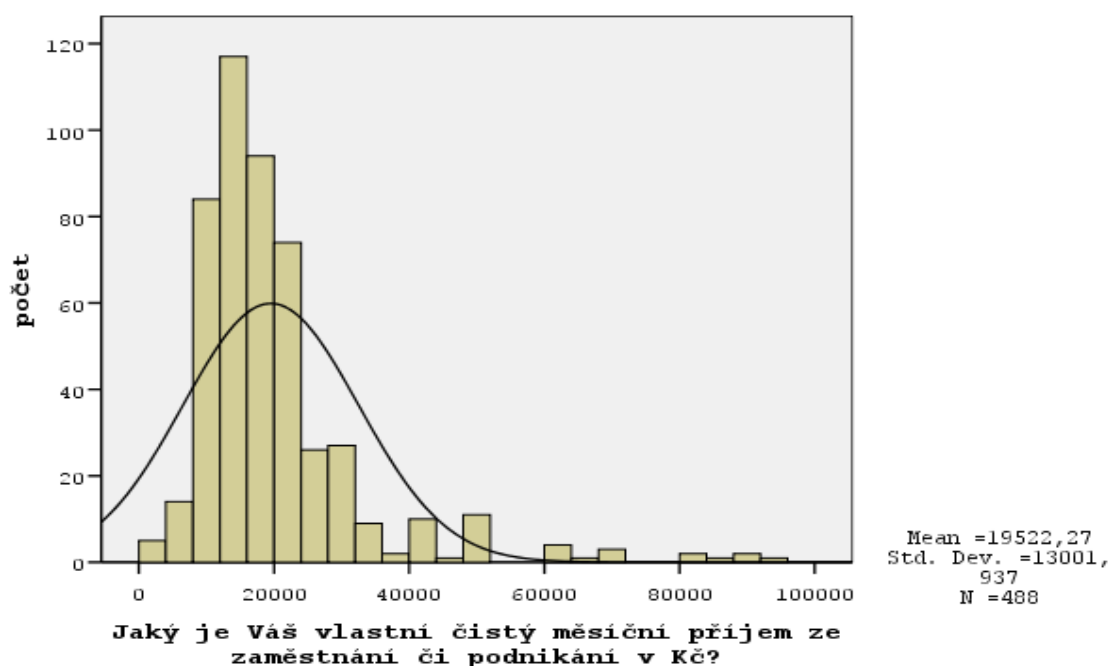
V rámci výzkumu byla mapována i výše příjmové a ekonomické situace respondentů. Podle údajů Informačního systému o průměrném výděлку (ISPV) činila v prvním čtvrtletí 2015 hrubá měsíční mzda ve mzdové sféře 26 769 Kč²¹. V rámci výzkumu nebyla ovšem zjišťována výše mezd respondentů, otázka byla zaměřena na čistý měsíční osobní příjem cizinců. Na základě vyhodnocení odpovědí 488 respondentů byl vypočten průměrný čistý měsíční osobní příjem ve výši 19 522 Kč, příjmový medián činil 16 000 Kč (tzn., že polovina respondentů pobírala měsíčně příjmy pod touto hranicí, druhá polovina nad touto hranicí). Příjmový rozptyl byl velký, minimální uvedený měsíční osobní příjem činil 1 000 Kč, maximální 95 000 Kč²². Níže uvedený graf znázorňuje vpravo sešikmené rozložení osobních měsíčních příjmů cizinců zkoumaného souboru s nižší variabilitou.

²⁰ Cizinci, kteří v rámci odpovědi na otázku Q10 vybrali z osob v jejich nejbližším okolí alespoň jednu vazbu na osobu s českou národností (ne jen občanstvím ČR).

²¹ Zdroj: <https://www.ispv.cz/cz/Aktuality/Zverejneny-vysledky-ISPV-za-1--ctvrtlet-2015.aspx>

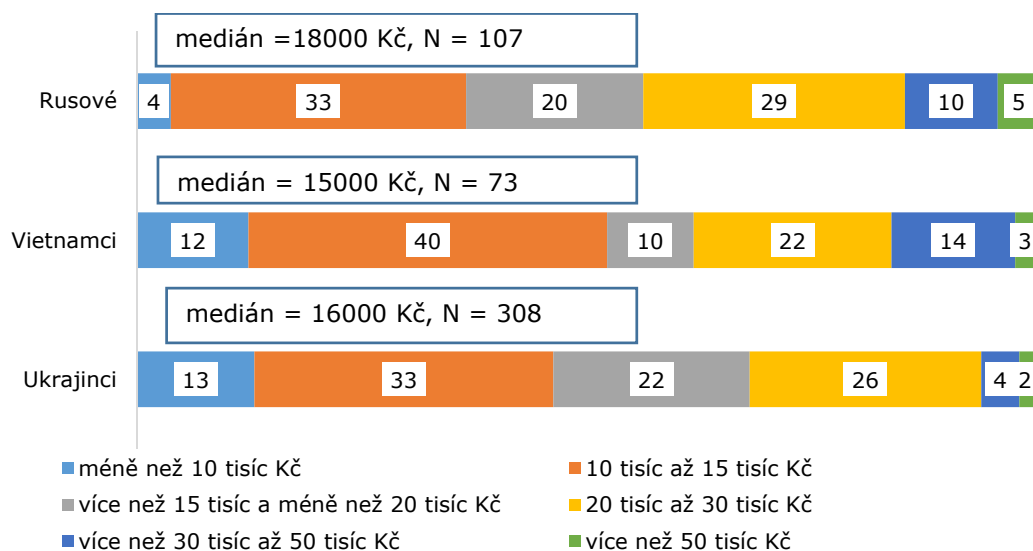
²² Pro potřeby detailnějšího rozboru vztahů sledovaných proměnných byly extrémní příjmové hodnoty odstraněny.

Graf č. 11 **Rozložení měsíčních osobních příjmů zkoumaného souboru**

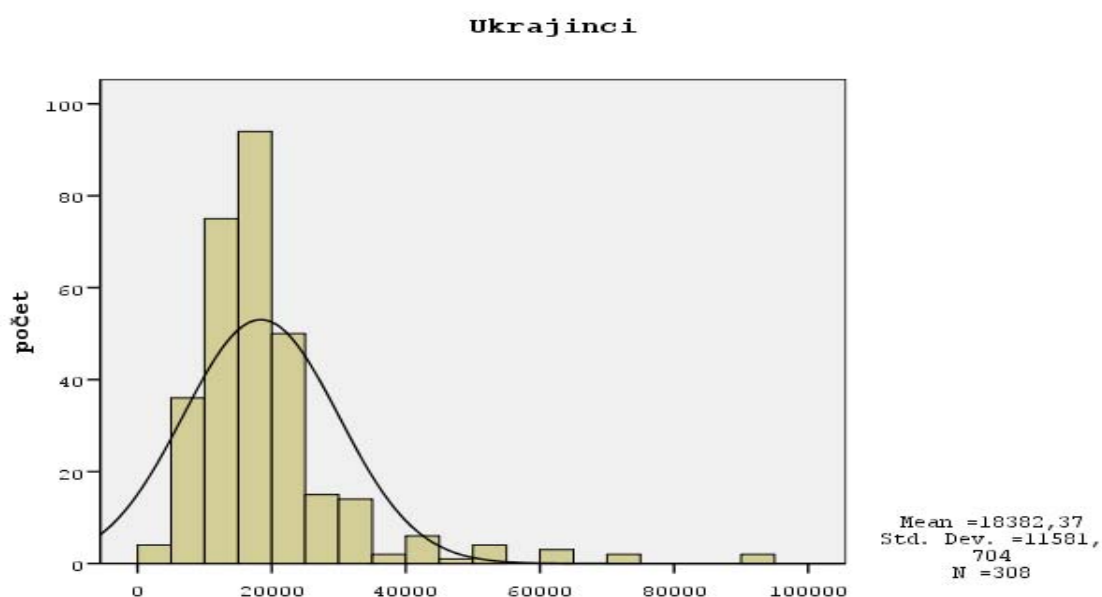
Dalším rozbořením dat, pouze pro ilustraci příjmových charakteristik zkoumaného souboru, nikoliv však pro zobecnění na celou populaci zkoumaných minorit, uvádíme v následující části monografie grafický přehled rozložení měsíčních osobních příjmů zkoumaných státních příslušností. Nejnižší měsíční osobní příjmy uvedli Ukrajinci, Rusové naopak největší (porovnej, viz následující graf příjmové struktury cizinců podle jejich státní příslušnosti).

Graf č. 12 **Struktura osobních měsíčních příjmů respondentů podle jejich státní příslušnosti (v %, N=488)**

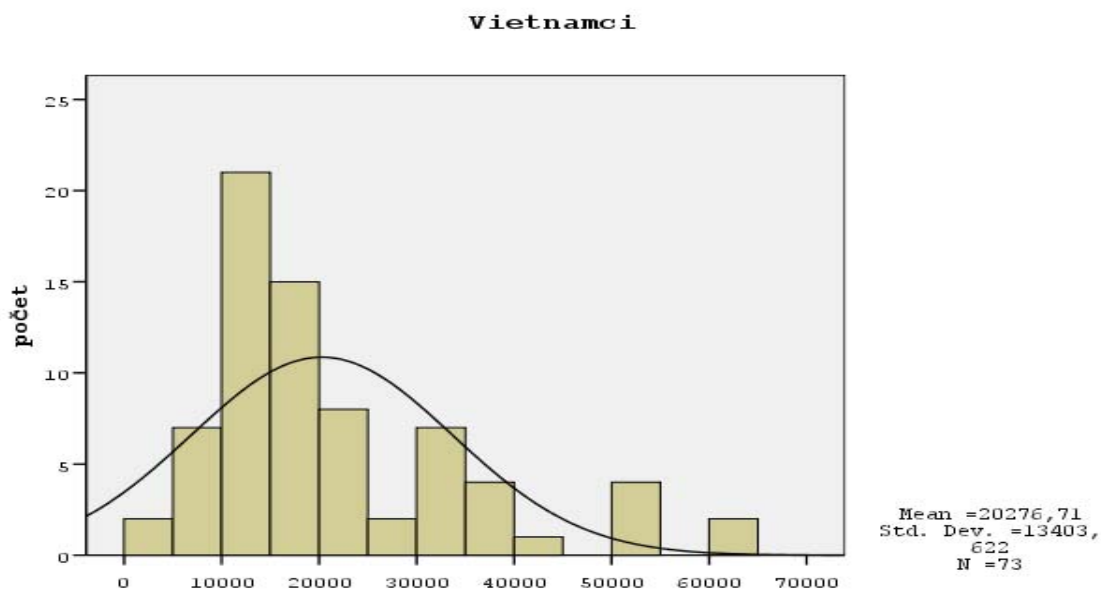

Kromě významných rozdílů nejen ve výši osobních příjmů Ukrajinců, Vietnamců a Rusů, lišilo se i jejich rozložení (viz rozložení měsíčních osobních příjmů zkoumaných skupin cizinců grafy č. 13 až 15). Příjmové rozložení Ukrajinců bylo nejšpičatější, s nejnižší variabilitou. Naopak, největší variabilita příjmů, kladně sešikmeného rozložení byla zjištěna u Vietnamců. Větší rozdíly v příjmech uvedli také Rusové. Rozložení jejich příjmů mělo největší odchylku od normálního rozložení.

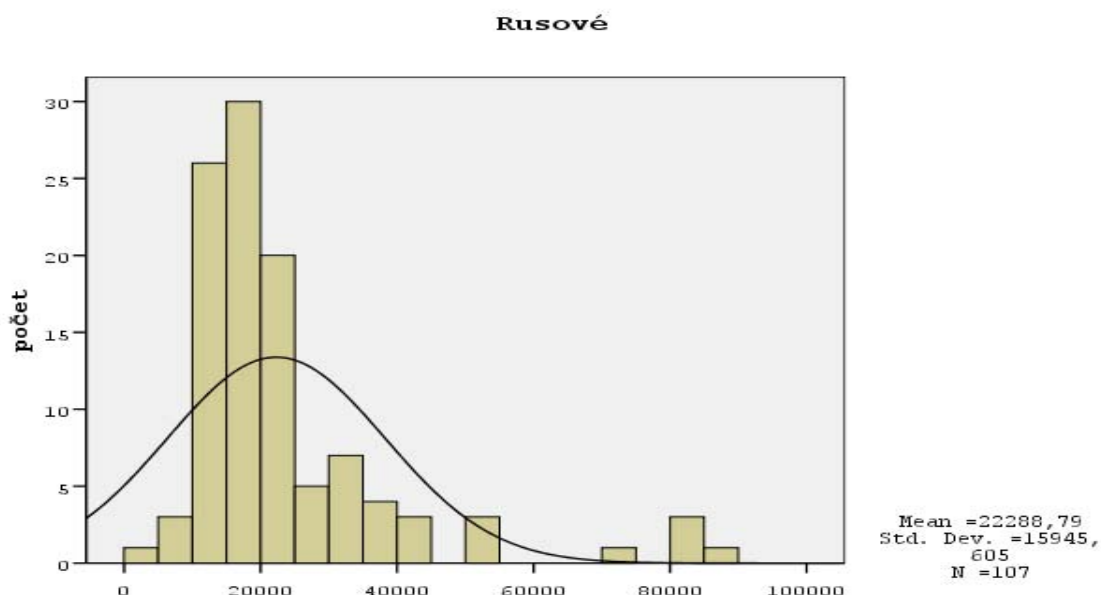
Graf č. 13 **Rozložení měsíčních osobních příjmů respondentů z Ukrajiny**

Graf č. 14 Rozložení měsíčních osobních příjmů respondentů z Vietnamu

Graf č. 15 Rozložení měsíčních osobních příjmů respondentů z Ruské federace

Dále byly zjištěny významné rozdíly v příjmech mužů a žen. Průměrný čistý měsíční příjem byl vyšší u mužů (20 828 Kč) než u žen (18 069 Kč). Největší rozdíly v příjmech respondentů, podle pohlaví, byly identifikovány u Vietnamců (muži 21 916 Kč: ženy 17 790 Kč), vyšší rozdíly byly zjištěny také u Rusů (muži 24 265 Kč: ženy

20 799 Kč). Rozdíl mzdových mediánů byl oproti rozdílům průměrů vyšší nejvíce u Vietnamců, následně Rusů, naopak nižší u Ukrajinců. Nejnižší příjmová diference byla mezi ukrajinskými muži a ženami (muži 19 599 Kč: ženy 16 945 Kč). Výše uvedených příjmů dle místa bydlení respondentů zkoumaného souboru vykazovala diference, a to zejména mezi rezidenty Moravy a Čech (Morava průměr = 12 998 Kč: česká města = 18 171 Kč: Praha = 20 500 Kč).²³ Nejvyšší příjmy uvedli vlastníci/společníci firem (průměr 34 163 Kč) a podnikatelé na živnostenský list (26 505 Kč). Nejvyšší variabilita mezd byla zjištěna u osob vykonávajících nezávislou činnost / konkrétně u živnostníků a majitelů/společníků firem a u osob vypomáhajících v rodině vlastní/cizí za mzdu (průměr 20 274 Kč). Naopak, nejnižší příjmy s nízkou variabilitou uvedli zaměstnanci pracovních agentur (13 970 Kč), kterých příjem byl prakticky na úrovni příjmu pracujících studentů (13 230 Kč). Cizinci se základním vzděláním uváděli průměrný měsíční příjem ve výši 14 300 Kč, osoby vyučené v oboru 17 682 Kč, odborně středoškolsky vzdělaní s maturitou 17 966 Kč, osoby se středoškolským všeobecným vzděláním s maturitou 20 971 Kč a vysokoškolsky vzdělaní cizinci 26 967 Kč. Čistý měsíční osobní příjem se zvyšoval s úrovní dosaženého vzdělání cizinců a kvalifikační náročností vykonávaného zaměstnání.

Výdaje

Pro lepší představu o ekonomické situaci respondentů byla pozornost věnována i schopnosti cizinců hradit vybrané výdaje v průběhu posledních tří měsíců. Sledovány byly následující výdaje: strava, bydlení, ošacení, náklady na cestu do práce, náklady spojené se studiem/školou a s trávením volného času. Respondenti měli možnost odpovídat pomocí stupňů čtyřmístní škály od 1 = „rozhodně ano“ až 4 = „rozhodně ne“. Na jednotlivé otázky v této baterii odpovídali pouze respondenti, kterých se financování konkrétních výdajových položek týkalo. V souvislosti s uvedeným je důležité uvést, že z důvodu limity rozsahu dotazníkového šetření nebyla dále zkoumána zajímavá otázka důležitosti vybraných sledovaných typů výdajů pro respondenty a jejich způsob života.

Na základě rozboru odpovědí respondentů lze konstatovat, že většina cizinců neuvedla zásadní finanční problémy spojené s výdaji za vybrané položky. V případě, že ekonomická situace cizinců nebyla z hlediska vztahu příjmů a výdajů vyvážená, největší problém měli s úhradou bydlení (13 % odpovědělo na stupních škály rozhodně ano, spíše ano), dále s úhradou nákladů spojených s trávením volného času (11 %). S výdaji za ošacení se více či méně potýkalo 8 % cizinců, s výdaji za stravu 7 %, s výdaji za náklady spojené s cestou do práce 6 % a 5 % cizinců se potýkalo s úhradou nákladů spojených se studiem/školou - detailněji viz následující tabulkový přehled.

---

²³ V souvislosti s územním specifickým rozložením cizinců žijících v ČR viz kapitola 5. Popis zkoumaného souboru - Lokalita bydlení, je důležité zohlednit nižší četnost zastoupení respondentů žijících mimo území hlavního města Prahy. Uvedené diference osobních příjmů dle místa bydlení mají pouze informativní charakter.

Tabulka č. 5 **Problémy s úhradou vybraných výdajů v průběhu posledních tří měsíců, řazeno sestupně**

výdaje/součet % stupňů škály* v řádku = 100 %, N=počet odpovědí	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	bez odpovědi	N
bydlení	3	10	22	64	1	700
volný čas	2	9	20	66	2	681
ošacení	2	6	23	69	0	710
strava	2	5	23	70	0	718
cesta do práce	1	5	20	73	1	681
studium/škola	1	4	16	70	9	476

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Byly zjištěny významné rozdíly mezi jednotlivými sledovanými skupinami cizinců a jejich výdajovou zátěží. S finančními problémy se nejvíce potýkali Ukrajinci, méně již Vietnamci a Rusové. Lišily se také položky, které pro cizince představovali finanční zátěž. Náklady spojené s bydlením představovaly problém pro mnohem méně Vietnamců a Rusů, než tomu bylo u Ukrajinců. Ukrajinci se více potýkali s výdaji za bydlení (18 % odpovědělo stupni škály rozhodně ano, spíše ano), s uhrazením výdajů za stravu mělo za poslední měsíce potíže 9 % Ukrajinců, s uhrazením nákladů spojených s cestou do práce 8 % z nich.

Tabulka č. 6 **Problémy s úhradou vybraných výdajů podle státní příslušnosti**

výdaje/index*	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové	celkem
strava	0,36	0,33	0,32	0,35
bydlení	0,40	0,35	0,35	0,38
ošacení	0,36	0,33	0,35	0,35
náklady spojené s cestou do práce	0,35	0,32	0,30	0,33
náklady spojené se studiem/školou	0,29	0,31	0,30	0,30
náklady spojené s trávením volného času	0,36	0,35	0,36	0,36

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Výdaje za stravu, bydlení a ošacení představovaly problém zejména pro osoby s čistým měsíčním příjmem nižším než desetitisíc korun.

6.3 Zadlužení (Q31)

V rámci dotazníkového šetření bylo zjišťováno zadlužení²⁴ cizinců sledovaných skupin nejen v České republice, ale také jejich případné zadlužení v zemi původu, či někde jinde. Sledován byl dluh více než desetitisíc korun (včetně případné hypotéky) u následujících vybraných subjektů: banka, úvěrové společnosti, klienti/zprostředkovatelé, rodina, známí/přátelé, někdo jiný. Výše dluhu zjišťována nebyla. Více než čtvrtina

²⁴ Vzhledem k citlivosti této problematiky mohlo dojít k určitému zkreslení ve výpovědích respondentů, které je třeba zohlednit. Lze tedy předpokládat, že úroveň zadlužení je spíše vyšší.

cizinců (29 %, N=212) uvedla, že někde nějakému subjektu v současnosti dluží více než desetitisíc korun. V České republice se zadlužilo 18 % (N=132) cizinců, v zemi původu 13 % (N=98) a mimo ČR či zemi původu 3 % cizinců (N=19). Byly zjištěny odlišnosti v preferencích dlužných subjektů v ČR, v zemích původu nebo někde jinde. Zatímco v ČR si cizinci nejčastěji půjčovali od bank, v zemi původu či někde jinde zase spíše od rodin. Detaily o dlužích respondentů uvádí následující text. Cizinci si v ČR nejčastěji půjčovali jak od bank, nebo od svých známých či přátel (shodně 7 %). Méně časté byly půjčky od rodiny (4 %) a úvěrových společností (3 %). Ojedinele si cizinci půjčovali peníze od zprostředkovatelů/klientů či někoho dalšího (shodně 1 %). Naopak, v zemi původu si cizinci nejčastěji půjčovali peníze od svých rodin (8 %) či přátel a známých (4 %). Méně často dlužili bankám (3 %) či klientům a zprostředkovatelům (2 %). Nejméně často dlužili cizinci v zemi původu úvěrovým společností či někomu dalšímu (shodně 1 %). Mimo Českou republiku i zemi původu dlužili cizinci zejména rodině či přátelům (shodně 1 %). Byly identifikovány následující významné rozdíly. Dluh vůči klientům v ČR uvedli zejména Ukrajinci. Rusové, v porovnání s Vietnamci a Ukrajinci, v ČR méně dlužili svým přátelům. Od banky si v ČR půjčovali zejména cizinci s osobním čistým měsíčním příjmem ve výši 20 až 30 tisíc korun (14 % osob této příjmové kategorie), na přátele se obraceli spíše cizinci s nižšími příjmy ve výši 10 až 15 tisíc korun (12 % osob této příjmové kategorie). Svým známým a přátelům dlužili v ČR spíše muži než ženy (10 % mužů: 4 % žen). U bank byli zadluženi cizinci žijící v manželství (3 % z této kategorie), finanční pomoc od klientů v ČR častěji uvedly osoby svobodné (3 %). Na zprostředkovatele či klienty se obraceli častěji cizinci bydlící na Moravě než v Čechách (včetně Prahy), klientům dlužilo 5 % rezidentů z Moravy. Další detailnější popis zadluženosti respondentů mimo ČR a zemi původu není možné vzhledem k nízké četnosti relevantních dat.

Z výše uvedeného lze konstatovat významné diference v kvalifikační struktuře cizinců sledovaných skupin a celkové zaměstnanosti ČR, výraznou koncentrací v nekvalifikovaných zaměstnáních a zvýšenou koncentrací ve službách a prodeji byly zasaženy zejména ženy, které méně často nacházely pracovní uplatnění v kvalifikačně náročnějších povoláních. Významné rozdíly byly konstatovány dále nejen v příjmové distribuci cizinců, ale také ve výdajové oblasti a míře potíží spojených se zvládnutím obvyklých životních výdajů. Největší příjmovou variabilitu dosahovali Vietnamci, sevržení mezd naopak bylo typické spíše pro Ukrajince. Finanční zátěž životních nákladů v důsledku nižších příjmů pociťovali nejčastěji Ukrajinci, naopak méně již Vietnamci, nejméně Rusové. Nejčastěji se v ČR zadlužovali Ukrajinci, méně často Rusové. Míra zadluženosti Ukrajinců, Vietnamců a Rusů v zemi původu či někde jinde se významně nelišila.

7. Pobyť v České republice a vztah k ní (Q3, Q4)

Respondenti měli možnost v první části dotazníku, po úvodních filtrovacích a sociodemografických otázkách, uvést odpověď, zda měli v době dotazování zažádáno o trvalý pobyt či nikoliv, případně mohli vyjádřit své plány týkající se jejich zájmu žádat o trvalý pobyt v průběhu následujících šesti měsíců. Dotázáni byli všichni respondenti, kteří v předešlé otázce uvedli, že nemají povolení k trvalému pobytu. Z respondentů, kteří uvedli, že žijí na území České republiky 5 a více let a nemají trvalý pobyt N=90 (tito, kromě výjimek²⁵ mají možnost žádat o trvalý pobyt), měla většina o trvalý pobyt již zažádáno (38 %) a více než čtvrtina měla v plánu žádat o trvalý pobyt v průběhu následujících šesti měsíců (28 %). Necelá čtvrtina ovšem o trvalý pobyt žádat ani neplánovala a deset procent respondentů neuvvedlo konkrétní odpověď.

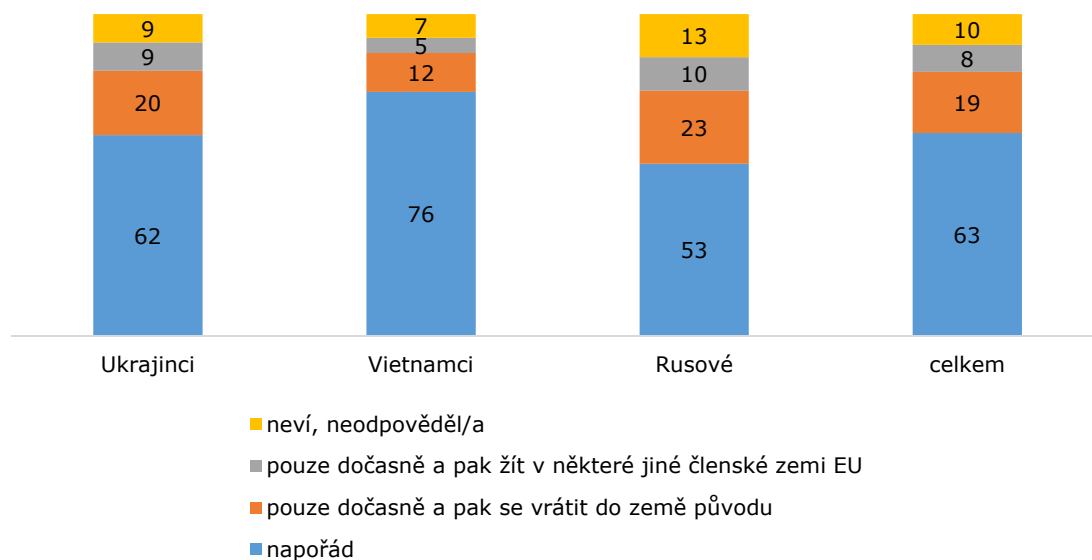
Dále byla všem respondentům položena otázka, zda mají zájem žít v České republice již napořád, nebo spíše plánují či předpokládají návrat do země svého původu nebo si svůj další život představují v některé jiné členské zemi Evropské unie. Bylo zjištěno, že necelé dvě třetiny respondentů projevily zájem žít v České republice napořád, cca pětina měla zájem žít v ČR pouze dočasně a pak se vrátit do země svého původu, osm procent respondentů deklarovalo svůj zájem žít raději v některé jiné členské zemi Evropské unie. Deset procent nebylo o svém zájmu žít v ČR rozhodnuto.

Mezi respondenty jednotlivých zkoumaných státních příslušností byly zjištěny statisticky významné rozdíly. Vietnamci projevili výrazný zájem zůstat žít v České republice (76 % z nich), do Vietnamu by se rádo vrátilo pouze 12 % z nich. Naopak třetina Rusů neprojevila zájem o setrvání v ČR. Téměř čtvrtina z nich vyjádřila svůj předpoklad vrátit se do Ruské federace, deset procent by raději žilo v jiné členské zemi EU a třináct procent Rusů nebylo o svém setrvání v ČR rozhodnuto. Detailněji viz následující graf.

---

²⁵ viz <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-trvaly-pobyt.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Do doby pěti let pobytu na území ČR se nezapočítává, pokud doba pobytu nebyla nepřetržitá, pokud byl cizinec vyslán zahraničním zaměstnavatelem nebo zahraniční právnickou nebo fyzickou osobou, a dále doba, po kterou cizinec na území pobýval za účelem zaměstnání závislého na střídání ročního období nebo vypomáhal s domácími pracemi za stravu, ubytování a kapesné určené k uspokojování jeho základních sociálních, kulturních nebo vzdělávacích potřeb (au pair).

Graf č. 16 **Zájem žít v České republice** (v %)

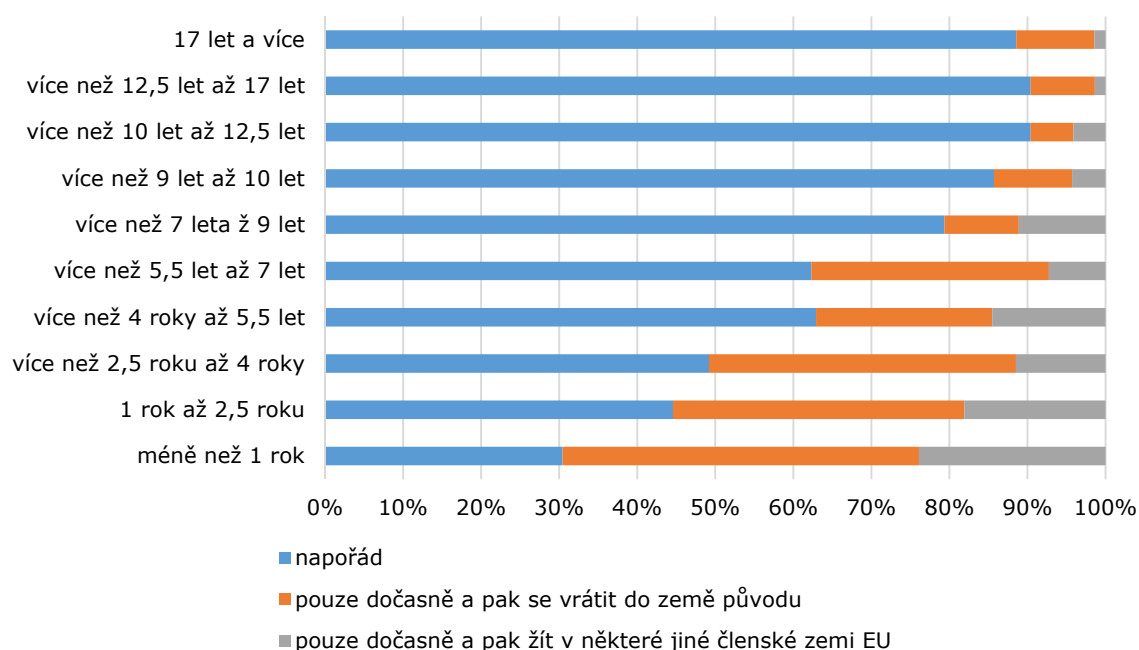
Z odpovědí respondentů, týkajících se jejich zájmu zůstat žít v ČR napořád, nebo odejít do země jejich původu či do jiné členské země Evropské unie bylo zjištěno následující:

- Muži projevili signifikantně výraznější zájem vrátit se do země svého původu nežli ženy (22 % mužů: 16 % žen).
- U osob žijících v manželství a s rodinou v hostitelské zemi lze předpokládat menší snahu pokračovat v migračních aktivitách, které přinášejí rizika spojená s usídlením se v nové zemi. Tyto osoby mají naopak spíše tendenci trvale se usídlit v hostitelské zemi a získat ekonomickou a sociální stabilitu nezbytnou pro rozvoj rodinného života. Tříděním dat podle rodinného stavu bylo zjištěno, že osoby žijící v manželském svazku projevily výrazně vyšší zájem zůstat žít v ČR napořád (74 % ženatých/vdaných, 51 % svobodných, 49 % rozvedených, 31 % vdovců/vdov).
- Signifikantně nižší zájem o stálý život v ČR byl zjištěn u osob s nižším stupněm dosaženého vzdělání, a to zejména u osob vyučených v oboru s/bez maturity, které v současné době hledají své pracovní uplatnění na českém trhu práce podstatně obtížněji, než tomu bylo v období před příchodem ekonomické krize. Napořád by v ČR chtěla žít cca polovina z nich. Obdobnou, avšak méně intenzivní tendenci projevily i osoby s nejnižším stupněm vzdělání (základní i neukončené, praktická škola bez vyučení). Na rozdíl od vyučených respondentů s/bez maturity ovšem tyto osoby neupřednostňovaly návrat do země svého původu, podstatná část spíše nedokázala odpovědět.
- Osoby s vyšším stupněm dosaženého vzdělání naopak projevily výraznější zájem o stálý život v ČR, a to zejména osoby se středoškolským odborným (67 %) či všeobecným vzděláním s maturitou (tři čtvrtiny z nich). Zájem vysokoškoláků o setrvání v ČR byl sice nadprůměrný, ovšem ze tří vyšších vzdělanostních kategorií byl u vysokoškoláků nejnižší (zájem žít v ČR napořád deklarovaly necelé dvě třetiny osob). Na základě zjištěného lze vyslovit předpoklad, že trh práce ČR je za daného stavu zajímavý spíše pro středoškolsky vzdělané osoby s maturitou, méně již pro osoby s vysokoškolským vzděláním či vyučené řemeslníky a specializované pracovníky.

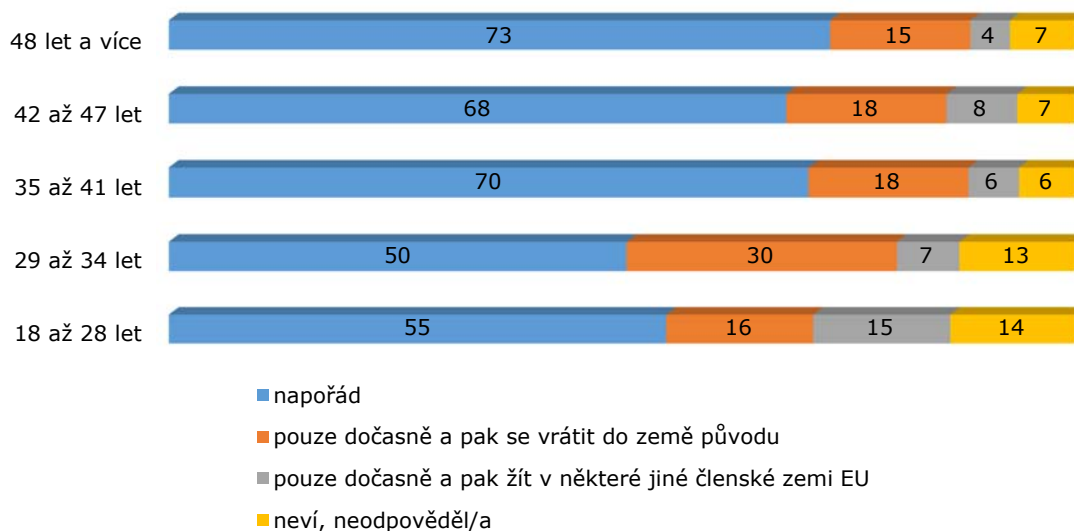
7. Pobyty v České republice a vztah k ní

- Délka pobytu rovněž významně ovlivňovala rozhodování respondentů, zdali v ČR setrvají. Na základě rozboru dat lze vyslovit předpoklad přímé úměry - čím delší doba strávená pobytem cizinců na území ČR, tím větší snaha cizinců zůstat v ČR žít trvale. Doba posunu v rozhodování přichází po cca šesti až sedmi letech strávených životem na území České republiky. Vzhledem k této deklarované délce pobytu lze v procesu rozhodování předpokládat spíše výrazný vliv možnosti změnit si pobytový statut na trvalý pobyt s možností získat výhody odpovídající úrovni občana ČR (kromě práva volit a býti volen) nežli pouze vliv délky doby strávené v české společnosti a přivyknutí si na život zde.

Graf č. 17 **Délka pobytu v ČR a zájem žít v ČR** (v %, N=467)

- Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že signifikantně vyšší zájem o setrvání v ČR projevily spíše osoby vyšších věkových kategorií, než tomu bylo u těch nižších. Svoji budoucnost strávenou trvale v ČR deklarovalo 55 % mladých osob ve věku od 18 do 28 let a 50 % osob ve věku 29-34 let. Naopak, u nejvyšší věkové kategorie 48 a více let se projevila tendence k trvalému usídlení v ČR u cca tří čtvrtin osob této kategorie. Detailněji viz následující grafické znázornění.

Graf č. 18 **Zájem žít v ČR podle věkových kategorií (v %)**

V následující baterii hodnotících otázek měli respondenti možnost ohodnotit vybrané skutečnosti²⁶ vztahující se k české společnosti a životu v České republice z hlediska jejich důležitosti. Výzkumný tým vytipoval následující hodnotící atributy na základě sekundární analýzy hodnotových průzkumů realizovaných v České republice a mezinárodních zdrojů:

- mírné klima (vyhovující počasí),
- bezpečnost země,
- zdravotní péče,
- podmínky pro podnikání,
- výše příjmu ze zaměstnání,
- společnost ČR,
- vzdělání pro děti,
- čeština (dorozumět se česky),
- česká kultura (zvyky, literatura, kino, film, divadlo atd.),
- možnost cestovat v rámci EU.

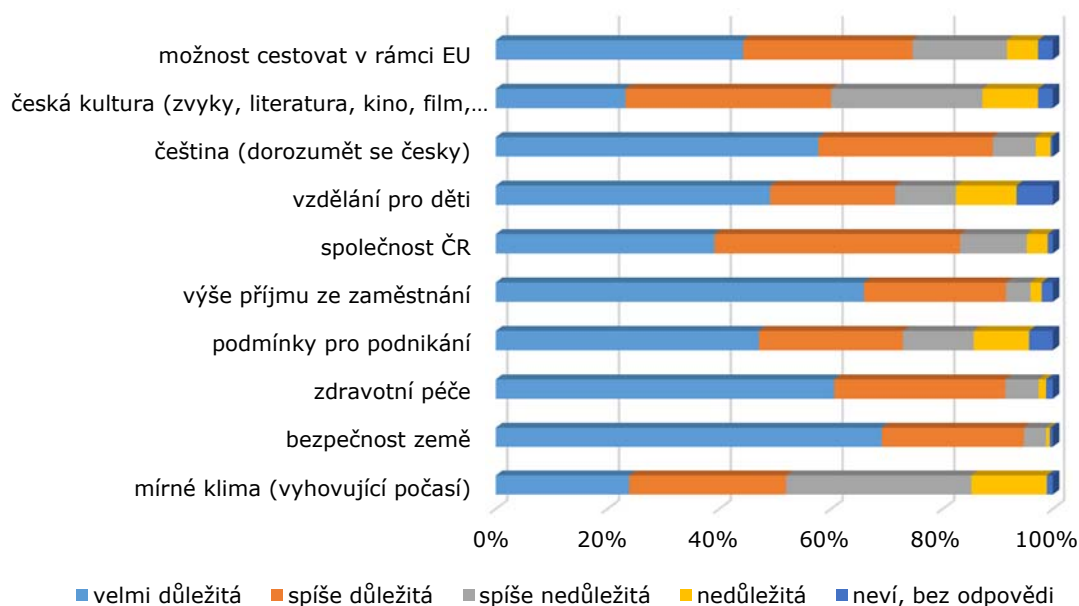
Většina z uvedených hodnocených skutečností byla volena konkrétně, atribut „společnost ČR“ byl zvolen obecně, bez bližšího přiblížení respondentovi. Respondenti měli možnost zhodnotit, jak jsou tyto vybrané skutečnosti pro ně zde v České republice důležité či nikoliv. Své hodnocení mohli vyjádřit pomocí čtyřstupňové škály (pozn. škála uvedená v legendě následujícího grafu). Hodnocení důležitosti konkrétních skutečností všemi respondenty znázorňuje pomocí procentuálního zastoupení graf č. 19.

²⁶ Některé z vybraných skutečností jakožto „pull-faktorů“ však mohou pro cizince představovat spíše „push-faktory“. Vzhledem k limitu rozsahu dotazníku nebyly obdobně sledovány „push-faktory“ v zemích původu.

7. Pobyt v České republice a vztah k ní

Z pohledu respondentů byla nejdůležitější bezpečnost země (95 % respondentů). V subjektivním hodnocení důležitosti se na druhém místě shodně umístila jak výše příjmu ze zaměstnání, tak zdravotní péče (91 %). Naopak, jako nejméně důležitou vnímali cizinci českou kulturu, tj. české zvyky, literaturu, kino, film, divadlo atd. (60 %) a mírné klima typické pro Českou republiku (52 %).

Graf č. 19 **Hodnocení vybraných skutečností dle jejich důležitosti pro život respondentů v ČR** (v %, N=741)

Výpočtem váženého průměru hodnocení respondentů bylo získáno pořadí důležitosti jednotlivých vybraných sledovaných skutečností. Bylo zjištěno, že uvedené skutečnosti lze rozdělit do čtyř základních skupin dle míry jejich důležitosti, kterou jim respondenti přiřadili.

Otázka bezpečnosti země byla pro respondenty jednoznačně nejdůležitější (index=0,91). Mezi velmi důležité skutečnosti řadili výši příjmu ze zaměstnání (index=0,88), zdravotní péči (index=0,87) a dorozumění se česky (index=0,86). Za důležité respondenti považovali společnost České republiky (index=0,79), možnost volného cestování v rámci Evropské unie (index=0,77) a podmínky pro podnikání (index=0,75). Česká kultura, tj. zvyky, literatura, kino, film, divadlo atd. (index=0,67) a mírné klima (index=0,65) byly pro respondenty důležité nejméně.

nejdůležitější
<ul style="list-style-type: none"> • bezpečnost země (0,91)
velmi důležité
<ul style="list-style-type: none"> • výše příjmu ze zaměstnání (0,88) • zdravotní péče (0,87) • čeština - dorozumět se česky (0,86)
důležité
<ul style="list-style-type: none"> • společnost ČR (0,79) • možnost cestovat v rámci EU (0,77) • podmínky pro podnikání (0,75)
nejméně důležité
<ul style="list-style-type: none"> • česká kultura - zvyky, literatura, kino, film, divadlo atd. (0,67) • mírné klima - vyhovující počasí (0,65)

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Dalším rozbořením dat byly potvrzené očekávané rozdíly v míře hodnocení vybraných skutečností mezi Ukrajinci, Vietnamci a Rusy. Ačkoliv byla výše příjmu ze zaměstnání důležitá pro většinu respondentů, velmi důležitá byla zejména pro Ukrajince (72 % z nich: 59 % Vietnamců), zatímco pro výrazně více Vietnamců a Rusů nebyla výše jejich příjmu ze zaměstnání výrazně důležitá (shodně 11 % Vietnamců a Rusů, 4 % Ukrajinců). Možnost cestovat v rámci členských zemí EU si cenili nejvíce Ukrajinci (84 %: 67 % Vietnamců).

V třídění podle pohlaví byly zjištěny rozdíly ve vnímání míry důležitosti zdravotní péče. Zatímco ženy považovaly zdravotní péči za velmi důležitou (68 % z nich), tak v porovnání se ženami bylo více mužů, kteří hodnotili zdravotní péči za spíše důležitou (36 % mužů: 26 % žen). Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že ačkoliv česká kultura byla obecně považována respondenty za jednu z nejméně důležitých skutečností pro jejich život v ČR, byly identifikovány rozdíly ve vnímání významnosti mezi pohlavími. V porovnání s muži bylo více žen, které považovaly českou kulturu za spíše důležitou (44 % žen: 32 % mužů), naopak více mužů považovalo českou kulturu za nedůležitou (14 % mužů: 7 % žen).

V případě podnikání rostlo vnímání jeho důležitosti se stupněm dosaženého vzdělání a obdobně tomu bylo v případě hodnocení možnosti cestovat v rámci Evropské unie. Respondenti, kteří zde studovali, vnímali českou kulturu jako mnohem důležitější než osoby v ČR zaměstnané (třídění dle druhu povolení k pobytu), obdobně tomu bylo v případě hodnocení možnosti cestovat v rámci EU. Podmínky pro podnikání zajímaly spíše osoby s průměrnými až nadprůměrnými příjmy (20 až 50 tisíc Kč).

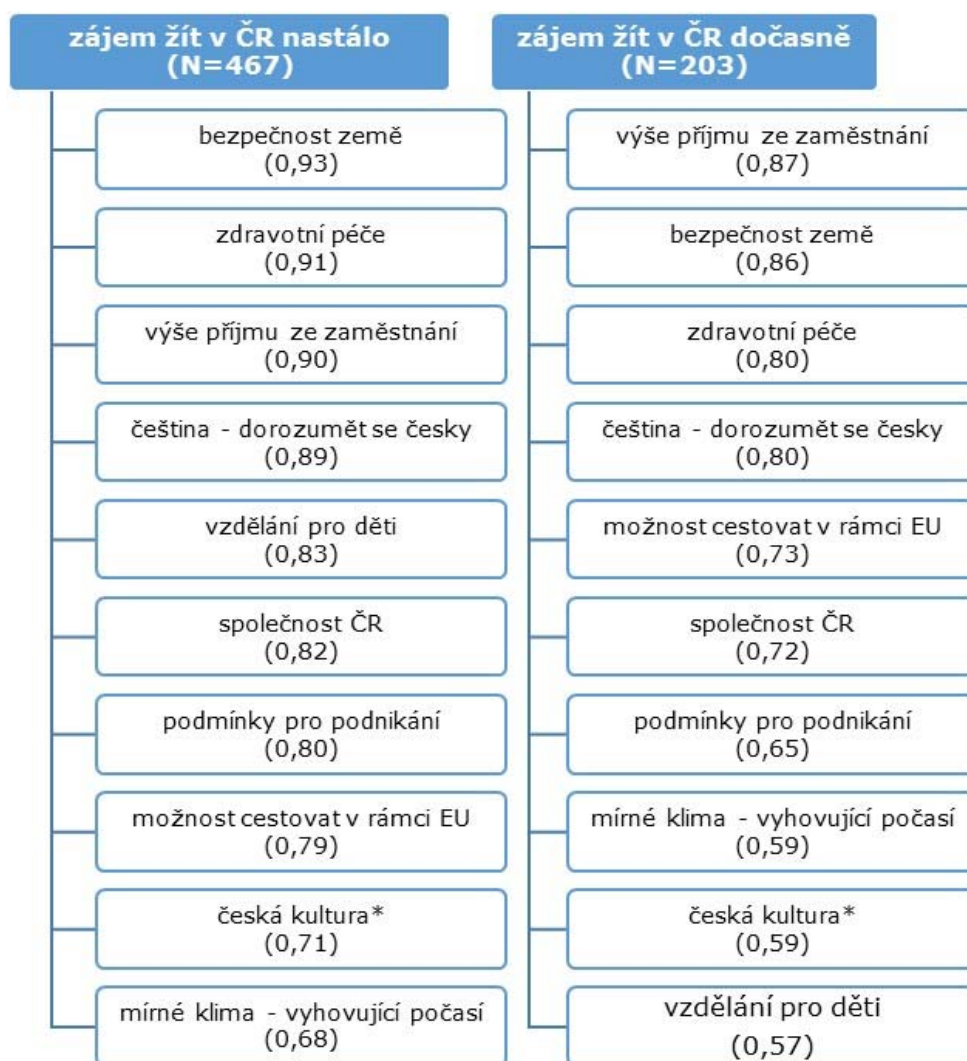
Nejvýraznější signifikance v hodnocení důležitosti vybraných skutečností byla zaznamenána v třídění podle zájmu respondentů žít v České republice nastálo, nebo jenom dočasně. Vybrané skutečnosti měly výrazně větší význam pro osoby se zájmem žít v České republice nastálo, než tomu bylo u osob, které buď předpokládaly návrat do země původu, nebo svoji budoucnost spatřovaly v jiné členské zemi Evropské unie. Na základě výpočtu váženého průměru hodnocení vybraných skutečností byl sestaven žebříček míry důležitosti, a to pro dvě skupiny respondentů:

a) pro respondenty se zájmem žít v ČR nastálo,

7. Pobyt v České republice a vztah k ní

b) pro respondenty žít v ČR pouze dočasně.

Ačkoliv otázka bezpečnosti země je vzhledem k aktuálnímu geopolitickému dění²⁷ velmi aktuální, u osob předpokládajících svůj odchod z ČR byly jejich ekonomické zájmy a možnost cestovat v rámci ostatních zemí EU postavené v žebříčku důležitosti na vyšších příčkách, než tomu bylo u osob předpokládajících trvalé usazení v ČR.

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

7.1 Znalost českého jazyka

Znalost jazyka majority je nezbytným předpokladem pro posílení integračního procesu cizinců, a to zejména usnadněním navazování sociálních interakcí s členy majority prostřednictvím vzájemné komunikace v češtině. V prostředí naší společnosti

²⁷ Viz ukrajinská krize a související mezinárodně-politické konsekvence, jako je ochlazení vzájemných vztahů, sankce, eskalace propagandy atd.

nelze v rámci široké veřejnosti, ani v střednědobém horizontu, počítat s výraznější rozšířeností znalosti anglického jazyka. Pro komunikaci cizinců žijících a pracujících na území ČR je proto znalost češtiny nepostradatelným předpokladem nejen jejich lepšího uplatnění se na trhu práce a rozšíření možností pro jejich vzdělávání a další vzdělávání, znalost češtiny také podmiňuje a limituje interakční potenciál cizinců s členy majority a také míru jejich zapojení se do života místní komunity (např. Klvačová, P., 2012, str. 33). Sebehodnocení znalosti češtiny bylo zkoumáno i v rámci výzkumů Bariéry I. a Bariéry II., kde byla shledána znalost češtiny spíše v mluvené dimenzi. Toto bylo potvrzeno i v našem výzkumu. Znalost češtiny u cizinců se snižovala s mírou obtížnosti zvládnání sledovaných dimenzí českého jazyka - viz tabulka č. 7.

Tabulka č. 7 **Srovnání sebehodnocení respondentů ve znalosti českého jazyka podle vybraných jazykových dimenzí a státní příslušnosti cizinců**

v %	Ukrajinci (N=420)	Vietnamci (N=149)	Rusové (N=172)	celkem (N=741)
<i>porozumění mluvené češtině</i>				
velmi dobře	52	33	52	48
spíše dobře	42	50	42	43
spíše špatně	5	13	5	7
velmi špatně	1	4	1	2
celkem	100	100	100	100
<i>mluva českým jazykem</i>				
velmi dobře	32	23	34	31
spíše dobře	49	40	46	46
spíše špatně	18	30	19	21
velmi špatně	1	7	1	2
celkem	100	100	100	100
<i>porozumění psané češtině</i>				
velmi dobře	25	19	31	25
spíše dobře	36	29	34	34
spíše špatně	31	31	26	30
velmi špatně	8	20	9	11
bez odpovědi	0	1	0	0
celkem	100	100	100	100
<i>psaní českým jazykem</i>				
velmi dobře	13	15	20	15
spíše dobře	27	19	31	26
spíše špatně	38	30	31	35
velmi špatně	22	35	18	24
bez odpovědi	0	1	0	0
celkem	100	100	100	100

Na základě rozboru sebehodnocení cizinců ve znalosti českého jazyka lze konstatovat, že v rámci tří sledovaných skupin cizinců měli nejslabší znalost češtiny Vietnamci, naopak nejlepší Rusové. Psaná forma češtiny, a to jak v aktivní, tak pasivní dimenzi, představovala problém zejména pro Vietnamce, potýkali se s ní ale i Ukrajinci. Znalost češtiny se zlepšovala s úrovní dosaženého vzdělání, pokles zdatnosti v češtině podle míry náročnosti sledovaných dimenzí ovšem zůstal zachován u všech vzdě-

lanostních kategorií. U žen lze konstatovat vyšší sebehodnocení ve znalosti češtiny, a to ve všech sledovaných dimenzích znalosti českého jazyka, nežli u mužů.

7.2 Hodnotový rámec

Spokojenost s vlastním životem (Q5, Q6)

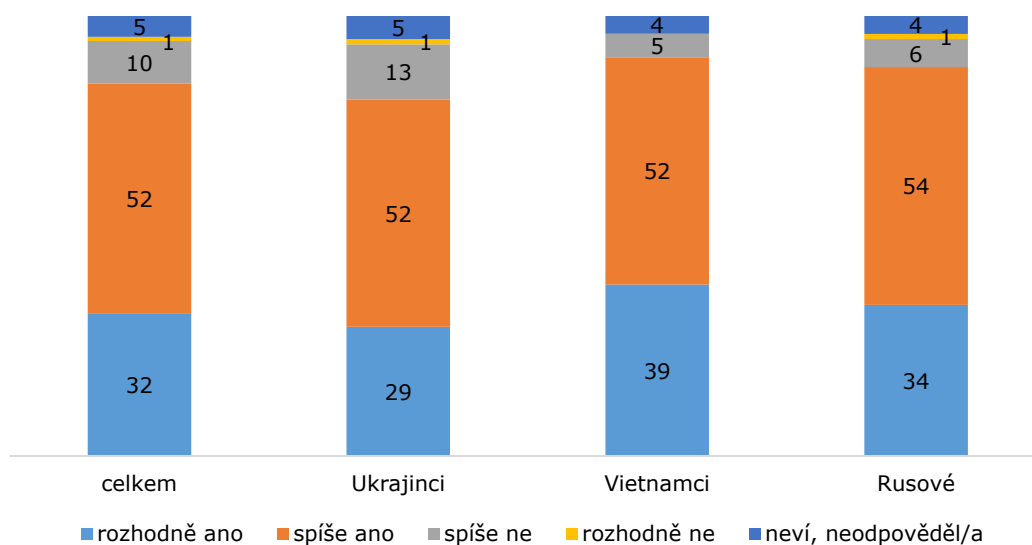
Otázky zařazené do kategorie „spokojenost s vlastním životem“ byly testovány se sociodemografickými ukazateli a proměnnými vypovídajícími o zájmu respondenta žít v ČR.

V otázkách zaměřených na zjištění spokojenosti s vlastním životem měli respondenti možnost vyjádřit, jestli se v současné době cítí šťastnými a nakolik mohou ovlivňovat svůj život.

Pocit štěstí

Přibližně třetina respondentů se rozhodně cítila být šťastna, cca polovina spíše šťastna. Deset procent pocit štěstí spíše postrádalo a jedno procento dotázaných se za šťastné nepovažovalo vůbec. Pět procent respondentů konkrétní odpověď nevedlo. Na základě vyhodnocení otázky lze konstatovat, že pocitu štěstí se těšili zejména Vietnamci, pak Rusové, naopak mezi Ukrajinci bylo více osob bez pocitu štěstí. Statisticky významná odlišnost v tomto případě byla prokázána po redukci počtu variant odpovědí na otázku o pocitu štěstí.²⁸

Graf č. 20 **Hodnocení pocitu štěstí v třídění podle státní příslušnosti respondentů (v %)**

²⁸ Byly sloučeny varianty „rozhodně ano“ a „spíše ano“ do „ano“. Varianty „rozhodně ne“, „spíše ne“ do „ne“.

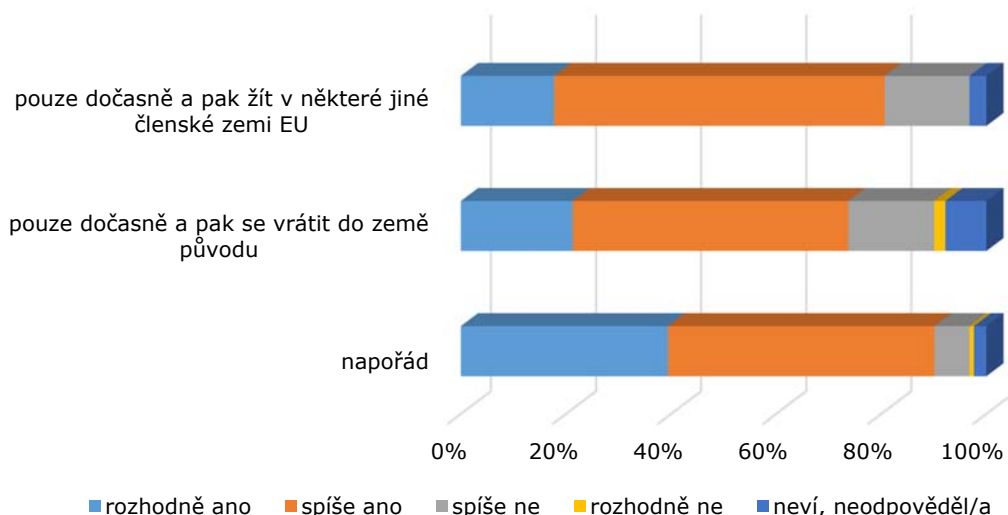
Pouze pro přibližné srovnání uvádíme výsledky měření pocitu štěstí realizovaného v rámci Evropského výzkumu hodnot z roku 2008²⁹, kde ovšem byla použita odlišná hodnotící škála. Výzkum byl zaměřen zejména na českou majoritu. V rámci tohoto výzkumu bylo velmi šťastných 13 % osob, celkem šťastných 71 %, ne moc šťastných 14 %, vůbec ne šťastných 2 % a dvě procenta osob neuviedla konkrétní odpověď.

Pocit štěstí a prožívání štěstí bývá velmi subjektivní, relativně nestabilní a poměrně sugestivní, což výrazně omezuje možnosti měření a následného objektivního posouzení a adekvátního vyhodnocení (Hamplová, 2006). Otázky zaměřené na zjištění pocitu štěstí bývají standardní součástí výzkumů hodnot zaměřených na mapování míry spokojenosti s vlastním životem³⁰ (např. Evropský výzkum hodnot ČR 2008, zdroj: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>). Vycházejme proto z předpokladu, že osoby vyjadřující pocit štěstí dosahují za jistých okolností i vyšší míry spokojenosti s vlastním životem.

Naopak mezi osobami tzv. bez pocitu štěstí lze předpokládat častější zkušenost s negativními zážitky a pocity, které jsou spojeny s různými obtížnými životními situacemi jako např. neúspěch v práci, neúspěch ve vztahu, ztráta životního partnera či rodinného příslušníka, stesk po domově/rodině, nesplnění představ a plánů, nuda, neúspěch ve studiu, závislost na návykových látkách apod.

Rozborem dat bylo zjištěno, že u osob se zájmem žít v ČR pouze dočasně nacházíme výrazně více lidí bez pocitu štěstí, než je tomu u lidí rozhodnutých pro trvalé usídlení.

Graf č. 21 Hodnocení pocitu štěstí v třídění podle zájmu zůstat žít v České republice nastálo či dočasně (v %)

²⁹ Výzkumu se účastnily osoby starší 18 let zdržující se na území ČR bez ohledu na národnost či občanství. Soubor tvořilo celkem 1 821 respondentů. Bez českého státního občanství bylo 0,7 % respondentů.

³⁰ „Používání více otázek a škál je samozřejmě lepší než použití jednoduché otázky, protože dokáže postihnout vícerozměrný koncept spokojenosti a štěstí, oba způsoby měření štěstí a životní spokojenosti jsou však překvapivě spolehlivé [Diener, Lucas, 2000a]“. (Hamplová, 2006, str. 37)

Dále bylo zjištěno, že bez pocitu štěstí byly spíše:

- osoby preferující návrat domů (srovnej: osoby bez pocitu štěstí se zájmem vrátit se do země původu 20 % z nich: se zájmem žít v jiné členské zemi EU 17 % z nich: žít v ČR napořád 8 %),
- osoby s nestálou pobytovou perspektivou (krátkodobé pobyty),
- osoby s rozvrácenými manželskými vztahy či po úmrtí životního partnera,
- osoby s nižším stupněm dosaženého vzdělání.

Další statisticky významné vztahy nebyly zjištěny.

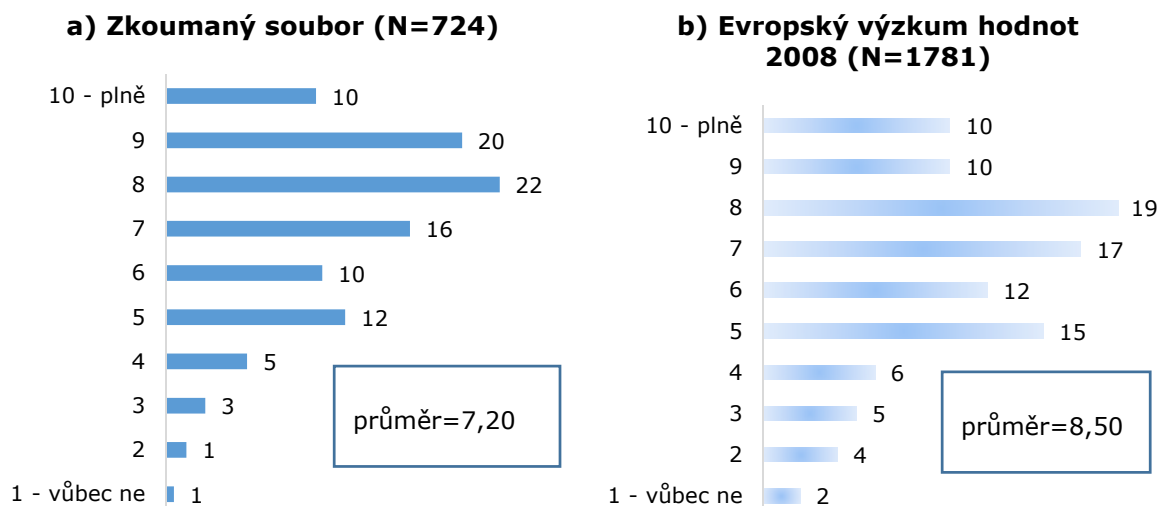
Bez pocitu štěstí byly nejvíce osoby vyučené (s/bez maturity) a se základním vzděláním. Podíl osob bez pocitu štěstí se snižoval u respondentů s vyšší úrovní dosaženého vzdělání (srovnej: kategorie vzdělání/podíl osob bez pocitu štěstí - základní vzdělání 14 %, vyučen v oboru s/bez maturity 15 %, středoškolské odborné s maturitou 11 %, středoškolské všeobecné s maturitou 11 %, vysokoškolské 9 %).

Otázkou zůstává délka prožívání stavu bez pocitu štěstí a intenzita deprivace, která tento pocit podmiňuje. U dlouhodobé a vleklé frustrace dochází k obranným mechanismům, kdy může u některých osob docházet k výrazným výkyvům pocitů a nálad, které mohou za jistých okolností vést až k extrémním projevům chování či reakcím na podněty zvenčí. Hrozí také propad do izolovanosti před svým okolím či naopak přilnutí ke skupině osob preferující radikální preference. Těmto osobám by měla být věnována zvýšená pozornost, a to zejména ze strany včasné identifikace kumulujícího se napětí u jedince, které ve zvláštních případech může přerůst až do vážných patologických psychických až psychiatrických problémů.

Ovlivňování osobního života

Možnost ovlivňovat osobní život patří mezi standardní otázky výzkumů zaměřených na zmapování spokojenosti osob s jejich životem. Do dotazníku byla převzata otázka použitá v rámci již zmiňovaného šetření Evropského výzkumu hodnot z roku 2008 (zdroj: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>). Respondenti měli možnost ohodnotit pomocí desetistupňové škály, nakolik se domnívají, že mají možnost ovlivňovat svůj život. Lze konstatovat, že více než tři čtvrtiny respondentů (78 %) byly přesvědčeny, že na chod svého života mají vliv (interval stupnice 10 až 6). Deset procent respondentů bylo dokonce přesvědčeno, že svůj život mají plně pod osobní kontrolou (stupeň 10). Naopak, necelá čtvrtina respondentů (22 %) se domnívala, že jejich možnosti, jak ovlivňovat vlastní život, jsou spíše menší (interval stupnice 5 až 1). Průměr celého zkoumaného souboru činil 7,20 (viz graf č. 22).

Graf č. 22 **Srovnání výsledků odpovědí respondentů na otázku „Nakolik podle Vás můžete ovlivňovat svůj život?“** (v % a průměry)

Zdroj: a) zkoumaný datový soubor; b) Evropský výzkum hodnot 2008 <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>,
 Pramen: Český sociálně vědní datový archiv, Sociologický ústav akademie věd, v.v.i. <http://archiv.soc.cas.cz/>; graf autoři

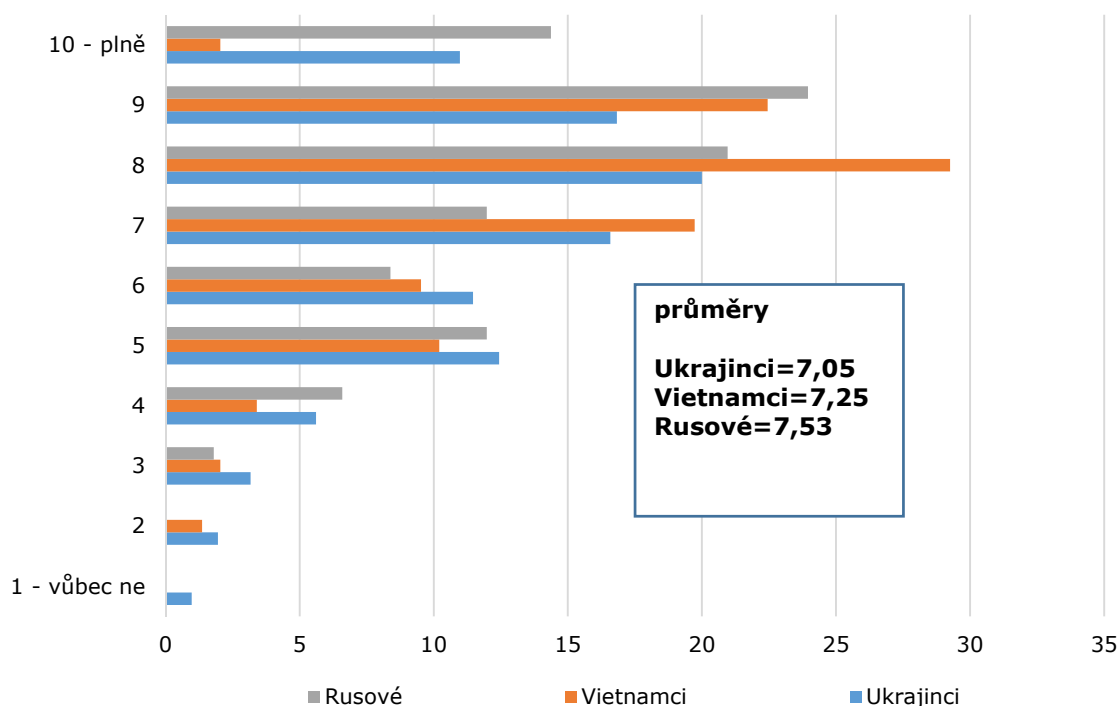
Pro možnost srovnání jsme uvedli (viz graf výše) výsledky Evropského výzkumu hodnot z roku 2008, kde byla tato otázka položena převážně českým občanům. Dosažené hodnoty obou uvedených souborů mají podobné rozložení, deklarované možnosti ovlivňovat osobní život byly u zkoumaného souboru cizinců mírně nižší, než tomu bylo většinové populace. Nutno upozornit na časovou diskrepanci dat těchto výzkumů, srovnání je proto pouze orientační.

7. Pobyt v České republice a vztah k ní

Testováním dat byly zjištěny následující statisticky významné skutečnosti, které vypovídají o přesvědčení respondentů ovlivňovat a řídit svobodně osobní život:

- nejvíce přesvědčení o možnosti ovlivňovat vlastní život byli Rusové (index=7,53), následně Vietnamci (7,25), naopak nejméně Ukrajinci (7,05),

Graf č. 23 **Možnost ovlivňovat vlastní život podle státní příslušnosti respondentů** (v % a průměry)

- osoby s vyšším stupněm dosaženého vzdělání a lepší pracovní pozicí vyjádřily vyšší míru svobody v rozhodování o vlastním životě (vyučení index=6,96, vysokoškoláci index=7,67, pomocní a nekvalifikovaní pracovníci index=6,63, řídicí pracovníci 7,90),
- osoby osamocené, postižené ztrátou partnera či rozpadem vztahu byly o možnostech ovlivňovat vlastní život přesvědčeny podstatně méně, než tomu bylo u osob svobodných, nebo žijících v manželských či nemanželských svazcích (ovdovělí index=5,93, rozvedení index=6,63, svobodní index=7,12, ženatí/vdané index=7,41, volný svazek index=7,04),
- respondenti žijící v Praze byli přesvědčeni o možnostech ovlivňovat vlastní život více, než tomu bylo u respondentů žijících na Moravě a mimo Prahu (Praha index=7,45, Morava index=6,48, Čechy mimo Prahu index=6,64). V tomto případě je však možné předpokládat, že se jedná o tzv. nepravou korelaci, kdy se za rozdíly v tomto vnímání skrývá spíše vliv příjmových distinkcí mezi Prahou a ostatními zkoumanými městy,
- osoby uvědomující si vlastní pocit štěstí disponovaly vyšší mírou sebedůvěry v možnostech určovat svůj osobní život.

Rozborem redukcí dat byly pojmenovány faktory ovlivňující sebedůvěru osob a jejich možnosti ovlivňovat a řídit vlastní život:

- postavení na trhu práce (určeno vzděláním a výdělkem),
- osobní sebedůvěra,
- jistota pobytového statutu,
- spokojenost s vlastním životem,
- národnostní specifikum.

7.3 Rodinná vazba s příslušníky majority (Q8, Q9, Q10)

Ze sociologického hlediska představuje rodina základní stavební kámen společnosti, jinak řečeno je základní stavební buňkou živého společenského organismu. Pokud vyjdeme z předpokladu, že „rodina se ovšem z lidského páru stává až narozením prvního dítěte“ (Možný, 1999, str. 17), tak je rodina nevyhnutelným předpokladem pro výchovu dětí, a to jak vlastních, tak nevlastních. Rodina plní několik základních funkcí - citové, reprodukční, ekonomické a socializační. Výzkum rodin cizinců žijících v ČR probíhá na úrovni ad hoc výzkumů (Horáková, M., 2014). Teoretické a metodické zpracování odborného základu pro systematický výzkum rodin předložil výzkumný tým Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v.v.i. a Etnologického ústavu Akademie věd Univerzity Karlovy, v.v.i. v rámci projektu Technologické agentury České republiky.³¹ Založení rodiny a udržování rodinných vazeb má svoje variabilní kulturní specifika. Cílem průzkumu veřejného mínění ovšem nebylo popsat specifika rodinného života jednotlivých zkoumaných cizinců.

Terénním šetřením bylo zjištěno, že 73 % respondentů mělo manžela/manželku. Prvenství v podílu respondentů žijících v manželském svazku si tradičně drželi Vietnamci (74 %), těsně následováni Ukrajinci (73 %), menší podíl manželských svazků byl zaznamenán u Rusů (70 %). Signifikantní statistické odlišnosti v podílu manželství dle státní příslušnosti a pohlaví identifikovány nebyly.

Výzkumný tým vycházel z předpokladu vysoké míry homogamie manželských a partnerských svazků cizinců zkoumaných státních příslušností, tj. preference životního partnera stejné/blízké národnosti. Dle již realizovaných výzkumů má většina cizinců manželku stejné národnosti, „manželku stejné národnosti má přes 80 % mužů - ženatých cizinců...“³² (Čada a kol., 2007, str. 51). Výzkumem se předpoklad homogamie manželských párů cizinců potvrdil, vzhledem k následujícímu zjištění:

- manželský vztah s etnickým Čechem/Češkou (tzn. osobou s českou národností, ne jenom občanstvím) byl identifikován u deseti procent respondentů (Ukrajinci 12 %, Vietnamci 6 %, Rusové 8 %).

³¹ Horáková, M. *Výzkum rodin migrantů v ČR: Východiška a základní pojmy projektu Návrh informačního systému o rodinách migrantů z třetích zemí*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2014. ISBN 978-80-7416-208-4

Horáková, M. - Bareš, P. - Schebelle, D. - Kubát, J. - Uherek, Z. - Brouček, S. - Beranská V. *Metodika pro tvorbu informačního systému o rodinách imigrantů z třetích zemí*. Praha: VÚPSV, v.v.i.; Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2014.

Bareš, P. - Horáková, M. - Schebelle, D. - Kubát, J. - Uherek, Z. - Brouček, S. - Beranská V. *Metodika využívání poznatků o rodinách imigrantů při zjišťování potenciálních nároků sociálního systému, které jsou spojené se slučováním rodin*. Praha: VÚPSV, v.v.i.; Etnologický ústav AV ČR, v.v.i., 2014.

³² Terénní šetření proběhlo na souboru 618 respondentů v období 12. 2. do 29. 3. 2007, šetření obsahovalo dvě hlavní cílové skupiny - imigranti a imigrantky z Ukrajiny, Ruska, Vietnamu a Číny a azylantky a azylantky, kterým doposud nebylo uděleno občanství ČR.

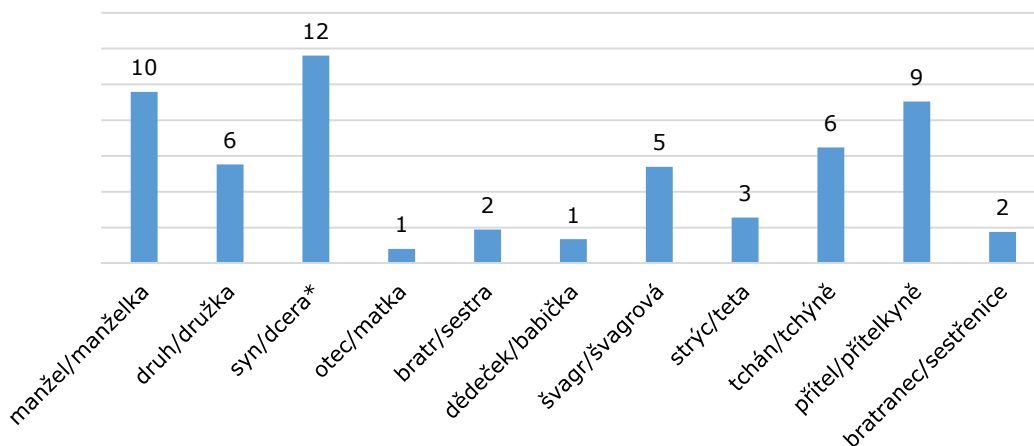
7. Pobyť v České republice a vztah k ní

Vztah cizinců s majoritou probíhá v různých rovinách. Velmi zajímavou oblastí vypovídající o specifikách vzájemných vztahů mezi menšinou cizinců a majoritou je tvorba a bohatost rodinných a sociálních vazeb. V rámci výzkumu byly identifikovány rodinné vazby a sociální svazky s majoritou³³ u čtvrtiny respondentů, a to:

- zejména u žen (ženy 28 %: muži 22 %). V případě Ukrajinců a Vietnamců byly rodinné vazby s majoritou identifikovány více u žen (Ukrajinci - ženy 35 %: muži 24 %, Vietnamci - ženy 16 %: muži 10 %), v případě Rusů byl vyšší podíl vazeb na majoritu zaznamenán u mužů³⁴ (ženy 22 %: muži 28 %);
- statisticky významně více rodinných vazeb s majoritou měli Ukrajinci, nejméně Vietnamci (Ukrajinci 29 %: Rusové 24 %: Vietnamci 13 %);
- identifikace rodinných vazeb byla signifikantně nižší u osob se základním vzděláním a u vyučených osob;
- síť rodinných vazeb byla častěji identifikována u osob žijících mimo Prahu (Praha 22 %, Morava 32 %, Čechy mimo Prahu 31 %).

Nejčastější rodinnou vazbou či sociálním svazkem s příslušníky majority byl rodičovský vztah (12 % rodič - dítě), následně manželský vztah (10 %) a nepřibuzenský vztah velmi blízkých přátel (tzv. spolu chodících - 9 %). Neformální vztahy s Čechem-druhem či družkou mělo šest procent respondentů. Širší rodinné vztahy s majoritou (mimo nukleární rodinu) byly nejčastěji vztahy s tchýní/tchánem (6 %) nebo se švagrem/švagrovou (5 %). Detailněji viz následující graf.

Graf č. 24 **Podíl rodinných vazeb a sociálních svazků s příslušníky majority na sledovaných kategoriích vazeb (v %)**

Pozn.: Zjišťovány byly vlastní i nevlastní přibuzenské vazby.

³³ Sledované rodinné vazby a sociální svazky byly identifikovány pomocí otázky Q10, v rámci níž vybírali respondenti osoby- etnické Čechy ze svého nejbližšího okolí, vůči nimž byli ve vztahu: manžel/manželka, druh/družka, syn/ dcera, otec/matka (vlastní nebo nevlastní), bratr/sestra (vlastní nebo nevlastní), dědeček/babička (vlastní nebo nevlastní), švagr/švagrová, strýc/teta, tchán/tchýně, přítel/přítelkyně (tzv. spolu chodíte), bratranec/sestřenice.

³⁴ V případě Rusů žijících v ČR, tvoří ženy více než polovinu. V četnostech rodinných vazeb Rusů s majoritou nebyl identifikován rozdíl mezi pohlavími, podíl žen byl tudíž nižší z důvodu celkově vyššího počtu žen.

Slučování rodin cizinců žijících v ČR a jejich rodinných příslušníků je náročný proces, a to jak z hlediska administrativní zátěže, tak i z hlediska splnění daných finančních předpokladů³⁵. Proces slučování s sebou přináší i rozdílnou psychickou zátěž jak pro osoby slučované, tak pro osoby rodinu slučující (např. stres z neznámého prostředí, neznalost jazyka, zahájení společného bydlení, hospodaření, navýšení ekonomické zátěže, ztráta rodinných vazeb a přátelství, absence sociálních kontaktů v nové zemi, pocit osamění, ekonomická neaktivita atd.). V České republice dochází ke kontinuálnímu nárůstu podílu slučování rodin jakožto hlavního deklarovaného účelu pobytu cizinců z třetích zemí na území ČR.

V roce 2009 činil podíl cizinců s přechodným pobytem, kteří deklarovali jako účel svého pobytu sloučení rodiny 14,5 %, srovnej: rok 2010 - 18,5 %, rok 2011 - 20,2 %, rok 2012 - 22,7 %, rok 2013 - 25,8 % (Vavrečková, J., 2013, str. 10)³⁶.

V roce 2013 byl účel pobytu - sloučení rodiny druhým nejčastějším účelem žádostí o povolení k dlouhodobému pobytu na území ČR. Z celkového počtu 2 810 žádostí v roce 2013, jich nejvíce podali státní příslušníci Ukrajiny (870), Vietnamu (410) a Ruska (345).³⁷ Z celkového počtu udělených dlouhodobých pobytů jich bylo rovněž 30 % uděleno za účelem sloučení rodiny. Necelá třetina všech respondentů uvedla, že všichni členové jejich rodiny již v ČR žijí. Nejčastěji měli v ČR všechny členy rodiny Vietnamci (45 %), přičemž jejich zájem o slučování rodin i nadále přetrvával (slučovat rodinné příslušníky plánovala necelá třetina Vietnamců - 30 %).

Zájem o slučování rodin je typický zejména pro Vietnamce, pro které představuje rodina vysokou hodnotu, přičemž preferují uzavírání homogamních manželství. Situace týkající se podílu sloučených rodin a plánů na další slučování byla u Rusů a Ukrajinců prakticky stejná (ukončený proces slučování rodin byl zaznamenán u více než čtvrtiny Ukrajinců i Rusů). Na rozdíl od Vietnamců, Ukrajinci a Rusové slučování rodin spíše nepředpokládali (cca čtvrtina).

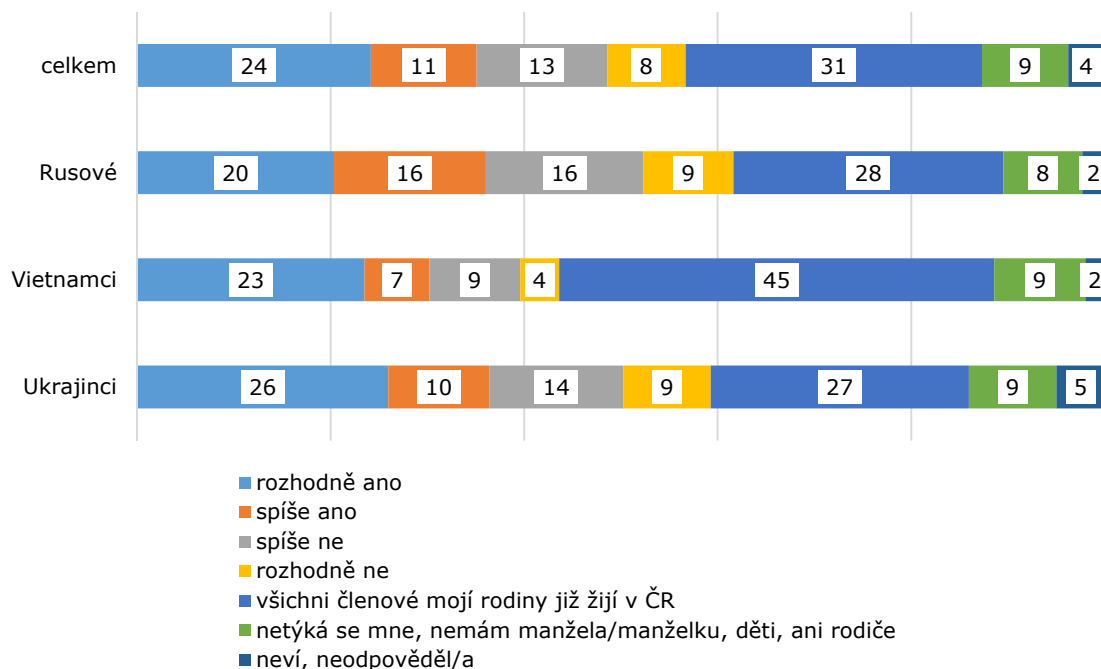
---

³⁵ Doklad prokazující, že úhrnný měsíční příjem rodiny po sloučení nebude nižší než součet 1) částek životních minim členů rodiny a 2) nejvyšší částky normativních nákladů na bydlení stanovených pro účely příspěvku na bydlení zvláštním právním předpisem nebo částky, kterou cizinec věrohodně prokáže jako částku skutečných odůvodněných nákladů vynakládaných na bydlení rodiny (zdroj: stránky MV ČR). <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx?q=Y2hudW09Ng%3D%3D>)

³⁶ Zdroj: Ředitelství cizinecké policie MVCR. Deklarované účely pobytu shrnují vyjádření cizinců z třetích zemí při udělení (resp. prodloužení) statusu dočasného nebo trvalého pobytu o hlavním účelu vstupu a setrvání na území ČR. Uvedené údaje za rok 2013 a 2014 jsou vypočítány pouze z počtu CTZ s přechodným pobytem, tudíž podíly za tyto dva roky jsou nižší.

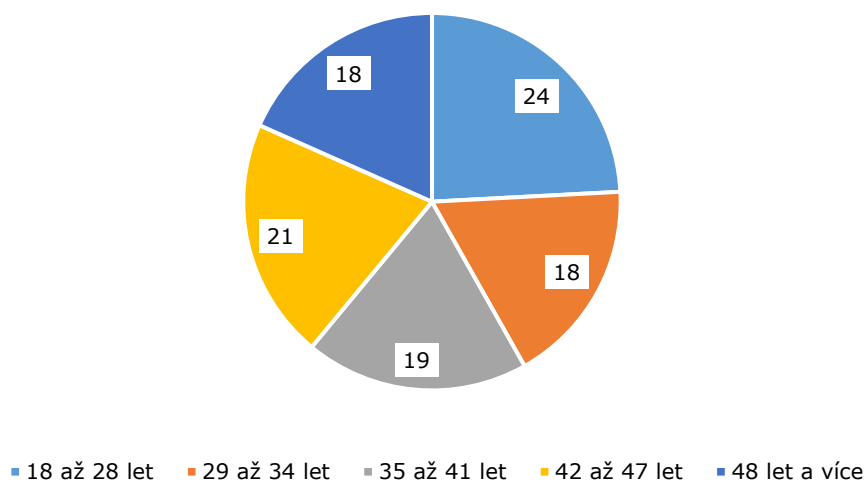
³⁷ Viz Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2013, str. 43 file:///C:/Users/jan.kubat/Downloads/Zpr%C3%A1va_o_migraci_a_integraci_2013.pdf

Graf č. 25 **Zájem o sloučení rodiny (manžel/manželka, nezletilé/závislé děti, rodiče) v ČR podle státních příslušností respondentů (v %)**

Zájem o sloučení rodiny nadále přetrvával převážně u mladých cizinců ve věkové kategorii 18-28 let (24 % ze všech, kteří měli zájem o sloučení rodiny) a cizinců ve vyšším středním věku 42-47 let (21 %). Lze pouze předpokládat, že v případě mladších cizinců půjde pravděpodobně zejména o sloučení s jejich stávajícími či budoucími životními partnery, méně pak s dětmi. U osob ve středním a vyšším středním věku se bude pravděpodobně jednat převážně o jejich děti a/nebo rodiče.

Graf č. 26 **Věková struktura respondentů se zájmem o sloučení rodiny (manžel/manželka, nezletilé/závislé děti, rodiče) v ČR (v %)**

Pozornost byla věnována také způsobu bydlení cizinců a jejich rodin či spolubydlících. Společné bydlení s manželem či manželkou bylo častější u Ukrajinců a Rusů, méně u Vietnamců. Děti se vyskytovaly více v domácnostech Ukrajinců a Vietnamců, méně často u Rusů. Sourozenecké a rodičovské spolubydlící uváděli zejména Vietnamci (32 %). Cca čtvrtina Ukrajinců sdílela domácnost s jinou osobou či osobami nepatřícími do okruhu blízké rodiny. Osamoceně žili nejčastěji Ukrajinci (13 %), nejméně Vietnamci (8 %).

Tabulka č. 8 **Společné bydlení v jednom bytě podle státních příslušností a typu spolubydlících** (v %)

<i>státní příslušnost/typ spolubydlícího</i>	manžel/ manželka	děti	sourozenci	rodiče	s někým jiným	žiji sám/sama
Ukrajinci	84	61	16	14	24	13
Vietnamci	70	57	32	28	9	4
Rusové	80	51	11	19	21	8
celkem	79	58	19	19	20	10

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

Další zkoumanou oblastí výzkumu bylo vnímání české, tj. hostitelské společnosti a vnímání země původu respondentů. V dané výzkumné oblasti byla věnována pozornost zkoumání:

- vztahu respondentů k české společnosti a příslušníkům majority,
- vnímání tlaku na přizpůsobení se způsobu života české společnosti,
- preferencí respondentů žít životem navyklym z domova,
- vztahu respondentů k zemi původu.

Preference sousedství s vybranými skupinami lidí (Q11)

Respondenti byli dotazováni, které z jedenácti předem vybraných skupin lidí by nechtěli mít za sousedy. Obdobná otázka byla položena i v rámci Evropského výzkumu hodnot z roku 2008³⁸, přičemž otázka použita v tomto výzkumu se lišila jak formulací otázky, tak zvolenými alternativami odpovědí. Výběr zkoumaných skupin osob byl sestaven v rámci příprav dotazníku a dále upřesněn v rámci oponentního řízení dotazníku a jeho pilotáže. Z výčtu vybraných skupin lidí uvedených v rámci Evropského výzkumu hodnot byly vynechány skupiny lidí s extrémní politickou orientací, náboženské skupiny (kromě Muslimů), lidé nemocní na AIDS a migranti obecně. Do výčtu skupin lidí byli naopak přidáni Češi, krajané a bohaté rodiny. Respondenti měli možnost uvést svoji odpověď pomocí čtyřstupňové škály (1 = rozhodně bych nechtěl/a, 2 = spíše bych nechtěl/a, 3 = spíše bych chtěl/a, 4 = rozhodně bych chtěl/a), nebo odpověď uvést nemuseli (neví/bez odpovědi). Poměrové zastoupení odpovědí znázorňuje následující tabulkový přehled.

Tabulka č. 9 **Preference sousedství s vybranými skupinami lidí celkem** (v %)

preferenze sousedství vybraných skupin lidí v %	rozhodně bych nechtěl/a	spíše bych nechtěl/a	spíše bych chtěl/a	rozhodně bych chtěl/a	neví/bez odpovědi
těžcí alkoholici	76	15	1	5	3
lidé užívající drogy	77	12	3	6	2
lidé s kriminální minulostí	69	18	4	5	4
Romové	48	31	8	3	10
Muslimové	46	28	9	4	13
citově nevyrovnaní lidé	35	40	9	3	13
velmi početné rodiny	22	36	22	8	12
chudé rodiny	13	33	31	8	15
bohaté rodiny	11	16	39	21	13
krajané	8	14	37	38	3
Češi	8	4	40	47	1

³⁸ Přesné znění otázky: *V tomto seznamu jsou různé skupiny lidí. Můžete prosím vybrat všechny ty, které byste nechtěl/a mít za sousedy?* Alternativy odpovědi: *zmínil/a, nezmiň/a, neví, bez odpovědi.* Sledované skupiny lidí: lidé s kriminální minulostí, lidé odlišné rasy, levicoví extrémisté, těžcí alkoholici, pravicoví extrémisté, velmi početné rodiny, citově nevyrovnaní lidé, Muslimové, přistěhovalci/imigranti (cizí dělníci), lidé, kteří mají AIDS, lidé užívající drogy, homosexuálové, Židé, Romové, Křesťané, Žádné. Zdroj: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>

Na základě přepočtu hodnot získaných z odpovědí bylo sestaveno pořadí vybraných skupin lidí podle naměřených hodnot indexu odmítání sousedství, a to na škále 1 = rozhodně nechci až 0 = rozhodně chci. Mezi skupiny lidí, které si respondenti rozhodně nepřáli mít za sousedy (tj. index v intervalu 1,00 až 0,80) patřili - těžcí alkoholici, lidé užívající drogy a lidé s kriminální minulostí. U těchto skupin osob lze na základě jejich zdravotních, ekonomických a sociálních problémů plynoucích z užívání návykových látek či kriminální minulostí předpokládat vážné problémy při zvládání osobního, natož pak rodinného života. Pro orientační srovnání či ilustraci uvádíme, že tyto tři skupiny představovaly nejméně tolerované skupiny lidí rovněž pro majoritu ČR (pořadí od nejméně tolerované skupiny: lidé užívající drogy, těžcí alkoholici, lidé s kriminální minulostí)³⁹.

Skupiny lidí, které si respondenti spíše nepřáli za sousedy (index v intervalu 0,79 až 0,60) byly poměrně rozmanité a spíše nesourodé. Mezi tyto skupiny patřili Romové, Muslimové, citově nevyrovnaní lidé, ale rovněž velmi početné rodiny⁴⁰. Nad hranicí tolerance sousedství (index 0,50) se však ocitly také chudé rodiny.

Mezi skupinami lidí, které by respondenti za sousedy naopak spíše chtěli, až rozhodně chtěli (index v intervalu 0,49 až 0) byly pouze tři skupiny lidí, a to bohaté rodiny, krajané a nejvíce ze všech Češi. Statisticky významné odlišnosti v odmítání sousedství s vybranými skupinami osob podle státních příslušností respondentů byly zjištěny pouze v míře tolerance vůči krajanům, Čechům a chudým rodinám (v tabulce uvedeno tučným písmem).

Tabulka č. 10 **Míra odmítání sousedství dle státní příslušnosti respondentů**

index* pořadí vybraných skupin lidí podle míry odmítnutí mít je v sousedství	celkem	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové
těžcí alkoholici	0,89	0,88	0,92	0,90
lidé užívající drogy	0,89	0,90	0,87	0,89
lidé s kriminální minulostí	0,85	0,86	0,85	0,85
Romové	0,76	0,76	0,77	0,74
Muslimové	0,73	0,73	0,70	0,74
citově nevyrovnaní lidé	0,70	0,69	0,68	0,76
velmi početné rodiny	0,62	0,61	0,55	0,69
chudé rodiny	0,55	0,55	0,48	0,62
bohaté rodiny	0,48	0,48	0,47	0,47
krajané	0,46	0,49	0,42	0,43
Češi	0,43	0,41	0,44	0,45

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ANO, 1 = rozhodně NE**); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Následující tabulkový přehled znázorňuje korelaci otázek týkajících se akceptování či odmítání vybraných skupin lidí v sousedství s vybranými sociodemografickými znaky respondentů a s hodnocením jejich pocitu štěstí (jakožto proměnnými). Při zohlednění intervenujících proměnných bylo zjištěno následující (viz tabulka č. 11):

- nejčastěji měl vliv na míru tolerance či odmítnutí sousedství s vybranými skupinami lidí zejména deklarovaný pocit štěstí respondentů, dále jejich zájem žít v ČR a úroveň dosaženého vzdělání;

³⁹ Evropský výzkum hodnot 2008 <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>

⁴⁰ Velmi početné rodiny lze předpokládat právě u romského etnika.

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

- roli významně diferencující proměnné sehrála také lokalita bydlení respondentů;
- naopak, bylo několik proměnných, které na míru odmítání či akceptování sousedství s vybranými skupinami lidí intervenovaly pouze ojedinele: věk, rodinná vazba na etnické Čechy, rodinný stav, kategorie zaměstnání a celková doba pobytu v ČR.

Státní příslušnost intervenovala v případě sousedství s Čechy, nebo s krajaney či chudými rodinami. Co se státní příslušnosti týče, nejvíce si přáli žít v sousedství s krajaney Vietnamci a Rusové, Ukrajinci naopak méně. Jak již bylo uvedeno výše, Češi představovali nejtolerovanější skupinu z vybraných skupin lidí, a to zejména pro Ukrajince. Respondentů, kteří by si za sousedy přáli Čechy, bylo o něco méně mezi Rusy a Vietnamci. Chudé rodiny byly odmítány spíše Rusy, nejméně Vietnamci.

Tabulka č. 11 **Korelace otázek týkajících se akceptace/odmítání vybraných skupin lidí v sousedství s proměnnými - vybranými sociodemografickými znaky respondentů a hodnocením jejich pocitu štěstí**

	státní příslušnost	zájem žít v ČR	pohlaví	pocit štěstí	doba pobytu v ČR	vzdělání	ISCO_kategorie zaměstnání	příjem	lokalita bydlení	rodinná vazba na etnické Čechy	rodinný stav	věk
těžcí alkoholici		+		+	-		+					
krajané	+					-						
velmi početné rodiny	**					**					-	
citově nevyrovnaní lidé			-	+		-		-				
Romové			**	+		-						
Muslimové		+		+		*						
bohaté rodiny		*		*				+	-			
lidé s kriminální minulostí				+				**	**			
Češi	-	-		-		+		+		-		
lidé užívající drogy	**	**		**		**		*		**		
chudé rodiny		+		+					+			-
	*	**		**				**	**			*

Pozn.: symboly *, ** označují hladiny významnosti: * = 95 %, ** = 99 %. Korelace měřeny pomocí koeficientů Pearsona a Spearmana.

V rámci hodnocení akceptace či odmítnutí sousedství s vybranými skupinami lidí byly zjištěny následující statisticky významné odlišnosti (index nabýval hodnot 0-1,00, 0=rozhodně ano:1=rozhodně ne)

- Osoby, které předpokládaly pouze dočasný pobyt v ČR, zaujímaly také silně odmítavý postoj vůči sousedství s těžkými alkoholiky, míra jejich tolerance vůči této skupině byla ovšem vyšší, než tomu bylo u osob se zájmem usadit se v ČR nastálo (index 0,92: index 0,85). Obdobně tomu bylo u vnímání pocitu štěstí, kdy míra

tolerance vůči alkoholikům rostla s poklesem pocitu štěstí. Tolerance vůči alkoholikům klesala s délkou celkového pobytu v ČR, mírně se zvýšila u osob žijících v ČR 17 let a déle. Největší toleranci vůči těžkým alkoholikům projevily osoby vykonávající pomocné a nekvalifikované práce (index odmítnutí = 0,85), naopak, nejméně tolerantní byli specialisté (index odmítnutí = 0,96), pracovníci ve službách (index odmítnutí = 0,93) a řídicí pracovníci (index odmítnutí = 0,90).

- Sousedství krajanů preferovaly více než tři čtvrtiny respondentů (celkem 77 %), a to zejména Vietnamci a Rusové, méně Ukrajinci. Preference sousedství s krajany se snižovala s úrovní dosaženého vzdělání.
- Největší tolerance vůči velmi početným rodinám byla zaznamenána zejména u svobodných osob a klesala s úrovní dosaženého vzdělání.
- Míra tolerance vůči sousedství s citově nevyrovnanými lidmi rostla s poklesem pocitu štěstí, byla výrazně vyšší u mužů než žen (index odmítnutí 0,66: index 0,75), naopak snižovala se s úrovní dosaženého vzdělání, citově labilní lidé byli odmítáni zejména osobami s nejvyššími uvedenými příjmy (index odmítnutí = 0,95), naopak, nejvíce akceptováni příjmovou kategorií 10 až 15 tisíc Kč (index odmítnutí = 0,67).
- Míra tolerance vůči sousedství Romů rostla s poklesem pocitu štěstí, naopak snižovala se s úrovní dosaženého vzdělání.
- Míra tolerance vůči Muslimům rostla s poklesem pocitu štěstí, největší byla u osob předpokládajících svůj návrat do země původu (index odmítnutí 0,66), naopak, u osob se zájmem žít v ČR natrvalo nebo pouze dočasně a pak se usadit v jiné členské zemi EU dosáhl index odmítnutí výrazně vyšší hodnoty (index odmítnutí = 0,75).
- Preference sousedství bohatých rodin byla výraznější u cizinců žijících na Moravě a v Praze (index odmítnutí = 0,47 a 0,48), naopak, nejmenší v Čechách mimo Prahu (index = 0,47). Sousedství s bohatými rodinami preferovali zejména osoby s nejvyšším příjmem nad padesát tisíc měsíčně (index odmítnutí = 0,32).
- Sousedská tolerance vůči lidem s kriminální minulostí byla obecně velmi nízká, mírně vyšší byla u osob žijících na Moravě a v Čechách mimo Prahu (index odmítnutí = 0,81 a 0,82: index odmítnutí Praha = 0,87). Tolerance vůči kriminální minulosti sousedů byla vyšší u osob nepředpokládajících trvalé usazení v ČR (index odmítnutí trvale usídlení = 0,88: index odmítnutí dočasně usídlení = 0,82). S poklesem pocitu štěstí mírně rostla tolerance vůči sousedství s lidmi s kriminální historií.
- Sousedství s Čechy preferovala většina cizinců (celkem 88 %), a to zejména cizinci se zájmem usadit se v ČR natrvalo (index odmítnutí = 0,40), méně již cizinci se zájmem vrátit se do země původu (index = 0,45), nejméně cizinci se zájmem žít v některé jiné členské zemi EU (index = 0,51). S pocitem frustrace rostlo odmítání sousedství s Čechy. Sousedství s Čechy nejvíce preferovali Ukrajinci, nejméně Rusové. Preference sousedství s Čechy rostla jak s úrovní dosaženého vzdělání a vyšší příjmu, tak při rodinné vazbě s etnickými Čechy.
- Lidé užívající drogy patřili k nejméně tolerovaným skupinám lidí obecně, míra jejich tolerance se ale mírně zvyšovala u cizinců neprojevujících zájem usadit se v ČR nastálo (index odmítnutí trvale usídlení = 0,91: index odmítnutí dočasně usídlení - návrat = 0,86: index odmítnutí dočasně usídlení - jiná země EU = 0,84); pocit frustrace či nedostatku štěstí u cizinců také mírně zvyšoval jejich toleranci vůči lidem užívajícím drogy. Cizinci bydlící v Praze odmítali sousedské soužití s narkomany výrazněji (index odmítnutí = 0,91), než tomu bylo u cizinců žijících na Moravě (0,79). Tolerance vůči lidem užívajícím drogy byla velmi mírně vyšší mezi nemladšími cizinci (index odmítnutí = 0,87), naopak nejmenší u osob nad 35 let věku (0,90).

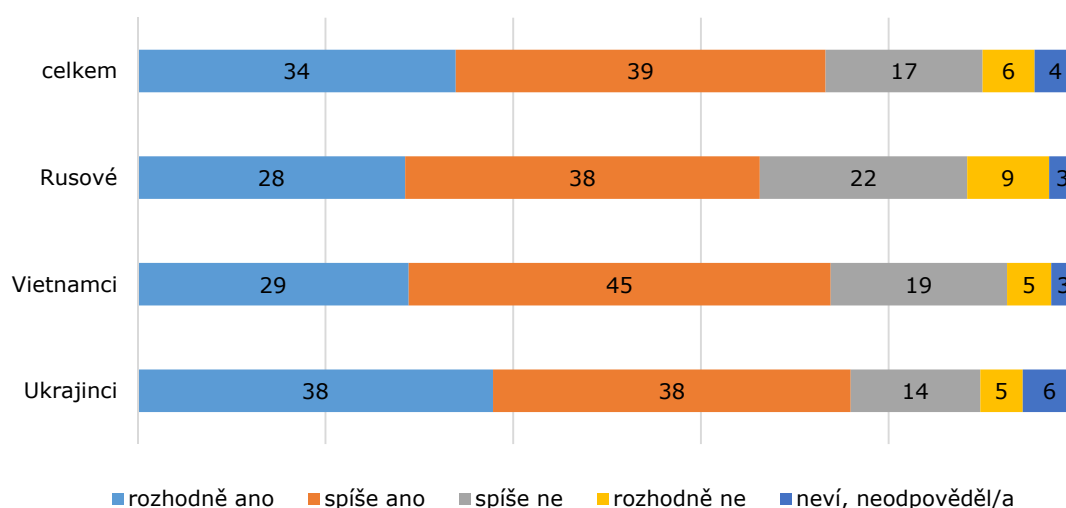
8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

- Chudé rodiny byly nejvíce akceptovány cizinci žijícími na Moravě (index odmítnutí = 0,46) a v Čechách mimo Prahu (0,48), nejméně cizinci žijícími v Praze (0,58). Uvedená statistická závislost podle lokality bydlení byla ovlivněna výraznějším odmítáním chudých rodin ze strany Rusů (index odmítání = 0,62), než tomu bylo u Ukrajinců (index odmítání = 0,55) a zejména Vietnamců (index odmítání = 0,48). Právě pro ruské rezidenty je typická výrazně silná koncentrace na území Prahy, jakož i preference vyššího životního standardu.

Vnímání tlaku na přizpůsobení se způsobu života majority (Q12, Q13)

Většina respondentů měla pocit, že od nich Češi očekávají, že se zcela přizpůsobí způsobu života v české společnosti (73 %). Největší tlak pociťovali Ukrajinci a menší Vietnamci, nejméně tlak na přizpůsobení se vnímali Rusové.

Graf č. 27 **Vnímání pocitu respondentů, že od nich majorita očekává přizpůsobení se jejich způsobu života v ČR, dle státní příslušnosti (v %)**

Vnímání tlaku na přizpůsobení se rostl s věkem a délkou pobytu v ČR, rovněž tak i snaha žít způsobem, na jaký jsou cizinci zvyklí z domova. Největší tlak na přizpůsobení se pociťovali cizinci žijící v ČR pět až šest let (období, kdy mohou žádat o trvalý pobyt), zároveň ovšem vyjadřovali nejmenší tendenci chtít žít způsobem, na jaký jsou zvyklí z domova. Srovnání viz následující tabulkový přehled.

Tabulka č. 12 **Index pocitu tlaku přizpůsobení se majoritě podle státní příslušnosti (srovnání výsledků výzkumů)**

index* pocitu očekávání přizpůsobit se majoritě/ státní příslušnost	<i>Máte pocit, že od Vás Češi očekávají, že se zcela přizpůsobíte způsobu života v české společnosti?</i>		<i>Máte pocit, že od Vás Češi očekávají, že se zcela přizpůsobíte hodnotám české společnosti? **</i>	
	index aktuální výzkum	index Bariéry II.	index Bariéry I.	
Ukrajinci	0,74	0,71	0,71	
Vietnamci	0,73	0,70	0,70	
Rusové	0,70	0,67	0,58	
celkem	0,73	0,70	0,69	

Pozn.:* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

**Zdroj: Bariéry II., str. 41

Tabulka č. 13 **Index identifikace s přáním žít v ČR pouze způsobem života navyklým z domova podle státní příslušnosti respondentů (srovnání výsledků výzkumů)**

index* přání žít v České republice pouze způsobem zvyklým z domova	<i>Souhlasíte s tím, že někteří cizinci chtějí žít v České republice pouze způsobem, na jaký jsou zvyklí z domova?</i>		<i>Přejete si žít v České republice pouze způsobem, na jaký jste zvyklý/á z domova? **</i>	
	index aktuální výzkum	index Bariéry II.	index Bariéry I.	
Ukrajinci	0,65	0,62	0,60	
Vietnamci	0,69	0,68	0,60	
Rusové	0,66	0,65	0,71	
celkem	0,66	0,64	0,63	

Pozn.:* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano**); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

**Zdroj: Bariéry II., str. 41

Srovnáním výsledků (aktuální výzkum a výzkum Bariéry II.) bylo zjištěno, že vnímání tlaku na přizpůsobení se životu majority bylo větší.

Pocit znevýhodnění ve vybraných oblastech života v ČR (Q14)

Bariérou integrace cizinců do majoritní společnosti může být i pocit až přesvědčení cizinců, že jsou v hostitelské zemi znevýhodňováni v různých oblastech společenského a ekonomického života z důvodu svého odlišného původu. Je však nutné uvést, že tyto pocity mohou mít různé příčiny, a to od objektivních (např. ukotvení tzv. jiného postavení skupiny cizinců v legislativě - u nás např. u komerčního pojištění cizinců s přechodným pobytem) až po subjektivní (např. očekávání poskytování informací na úřadech v rodném jazyce).

V rámci výzkumu byla proto pozornost věnována vybraným oblastem života (přístup k zaměstnání, poskytování informací na úřadech v rodném jazyce, režim povolení k pobytu, zdravotní pojištění/péče, nárok na sociální dávky, školství, nárok na podporu v nezaměstnanosti a další vzdělávání dospělých). Respondenti měli

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

možnost vyjádřit pomocí škály (1 = rozhodně ano, 4 = rozhodně ne), do jaké míry se v těchto oblastech cítí v ČR znevýhodnění.

V rámci sledovaných oblastí nebyla ani jedna oblast, kde by cizinci deklarovali jednotný pocit extrémního znevýhodnění, a to ani v očekávaném výrazně negativním hodnocení přístupu cizinců k zaměstnání. Pocit cizinců, ale i jejich zkušenosti s diskriminací na trhu práce mohou být rovněž ovlivněny objektivními příčinami, které negativně působí na trh práce v ČR. Mezi takovéto příčiny patří například, při nadbytku vysokoškolsky vzdělaných osob, obsazování pracovních míst určených pro středoškolsky vysokoškolskými absolventy⁴¹ nezřídka bez potřebné praxe, nebo naopak nedostatek pracovních míst pro osoby vyučené v oboru. Vzhledem k podílu výkonu nekvalifikovaných či pomocných prací u cizinců, je nezbytné zvýšit jejich konkurenceschopnost (určitou přidanou hodnotu) na trhu práce v ČR tak, aby byli pro potenciální zaměstnavatele zajímavější⁴², a to zejména u cizinců se zájmem žít v ČR se svými rodinami napořád.

Na základě poměru tzv. nekonkrétních odpovědí byly vybrané hodnocené oblasti rozděleny do dvou skupin:

- oblasti s vyšší orientací cizinců - přístup k zaměstnání, poskytování informací na úřadech v rodném jazyce, režim povolení k pobytu a zdravotní pojištění/zdravotní péče a
- oblasti se sníženou orientací cizinců - nárok na podporu v nezaměstnanosti, nárok na sociální dávky, další vzdělávání dospělých a školství.

Tabulka č. 14 **Pocit znevýhodnění ve vybraných oblastech života v ČR celkem**⁴³ (v %)

pocit znevýhodnění ve vybraných oblastech v %	rozhodně ano	spíše ano	spíše ne	rozhodně ne	bez odpovědi
přístup na trh práce/k zaměstnání	18	31	27	18	6
poskytování informací na úřadech v rodném jazyce	22	27	23	21	7
režim povolení k pobytu	14	25	29	25	7
zdravotní pojištění/péče	6	16	40	33	5
nárok na sociální dávky	7	16	24	20	33
školství (školky, základní školy, střední školy)	4	10	28	34	24
nárok na podporu v nezaměstnanosti	5	16	22	22	35
další vzdělávání dospělých	3	9	24	32	32

Identifikované oblasti života cizinců v ČR, v nichž pociťovali znevýhodnění:

- největší znevýhodnění
  - téměř polovina respondentů se cítila znevýhodněna v přístupu k zaměstnání v ČR (49 %),

⁴¹ Této problematice se věnuje rovněž studie Michalička, L., a kol., Prognózování vzdělanostních potřeb na období 2008 až 2012 - stav modelu a aktuální prognóza. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2009, viz http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_292.pdf

⁴² Na potřebu zvýšit kvalifikaci a dovednosti u cizinců upozorňuje i studie OECD - International Migration Outlook 2014 (special focus: mobilising Migrants' Skills for Economic Success) v podkapitole Conclusion: Integration as investment, str. 106-107.

⁴³ Přesné znění otázky (Q14)- Cítíte se v některých z následujících oblastí v ČR znevýhodněn/znevýhodněna?

- z důvodu absence poskytování informací na úřadech v rodném jazyce se cítila znevýhodněna rovněž téměř polovina respondentů (celkem 48 %),
- střední znevýhodnění
  - znevýhodněných v ČR se z důvodu režimu povolení k pobytu cítilo celkem 39 % cizinců,
- mírné znevýhodnění
  - pocit znevýhodnění v oblasti zdravotního pojištění/zdravotní péče vyjádřila necelá čtvrtina cizinců (celkem 22 %).

Ostatní zkoumané oblasti (nárok na sociální dávky, školství, nárok na podporu v nezaměstnanosti, další vzdělávání dospělých) patřily k oblastem s nižší orientací cizinců, hodnocení cizinců ve vnímání jejich znevýhodnění by z tohoto důvodu mohlo být zkreslené (viz následující tabulkové znázornění).

Tabulka č. 15 **Vnímání pocitu znevýhodnění ve vybraných oblastech života v ČR podle státní příslušnosti**

index* pocitu znevýhodnění/státní příslušnost	celkem	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové
a) oblasti s vyšší orientací cizinců				
<i>Oblasti s pocitem největšího znevýhodnění</i>				
přístup na trh práce/k zaměstnání	0,59	0,62	0,55	0,57
poskytování informací na úřadech v rodném jazyce	0,59	0,59	0,63	0,55
<i>Oblasti s pocitem středního znevýhodnění</i>				
režim povolení k pobytu	0,53	0,53	0,51	0,55
<i>Oblasti s pocitem mírného znevýhodnění</i>				
zdravotní pojištění/péče	0,47	0,47	0,48	0,46
b) oblasti se sníženou orientací cizinců**				
nárok na sociální dávky	0,36	0,37	0,35	0,35
školství (školky, základní školy, střední školy)	0,34	0,33	0,38	0,32
nárok na podporu v nezaměstnanosti	0,33	0,33	0,31	0,30
další vzdělávání dospělých	0,30	0,30	0,34	0,27

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

**zkreslení indexu pocitu znevýhodnění z důvodu vyššího podílu tzv. nekonkrétních odpovědí (neví/bez odpovědi).

Následující tabulkový přehled znázorňuje korelaci otázek o pocitu znevýhodnění cizinců ve vybraných oblastech jejich života v ČR s vybranými sociodemografickými znaky. Zohledněním intervenujících proměnných bylo zjištěno, že:

- nejčastější vliv na pocit znevýhodnění cizinců měla zejména celková doba pobytu cizinců v ČR, osobní měsíční příjem a lokalita jejich bydlení v ČR;
- roli významně diferencujících proměnných sehrály také druh povolení k pobytu, zájem žít v ČR, věk, vzdělání;

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

- naopak, mezi proměnné ojediněle intervenující na pocit znevýhodnění cizinců ve vybraných oblastech života v ČR patřily: kategorie zaměstnání, státní příslušnost a pohlaví.

Detailněji viz následující tabulkový přehled.

Tabulka č. 16 **Korelace otázek o vnímání pocitu znevýhodnění cizinců ve vybraných oblastech života v ČR s vybranými sociodemografickými znaky**

	státní příslušnost	druh povolení k pobytu	zájem žít v ČR	pohlaví	doba pobytu v ČR	vzdělání	ISCO_kategorie zaměstnání	příjem	lokality bydlení	rodinný stav	věk	pocit štěstí
přístup cizinců na trh práce (k zaměstnání)	+ **	+ **	- **		+ **	+ **	- *	+ **	- **	- **	- **	- **
zdravotní pojištění/zdravotní péče		+ **	- **		+ **	+ **		+ *	- **		- *	- **
školství (školky, základní školy, střední školy atd.)		- **		- *	- **		+ *		- **			
další vzdělávání dospělých					- *			+ **	- **		- *	
nárok na podporu v nezaměstnanosti						+ *		+ **	- *		- **	
režim povolení k pobytu na území ČR		+ **	- **		+ **					- *		- **
nárok na sociální dávky			- *			+ **				- *	- **	- *
poskytování informací na úřadech v rodném jazyce		+ **	- **		+ **	+ **		+ **	- **			- **

Pozn.: *, ** hladiny významnosti: * = 95 %, ** = 99 %. Korelace měřeny pomocí koeficientů Pearsona a Spearmana.

Na základě výše uvedených statisticky významných odlišností, lze uvést následující:

- pocit znevýhodnění na trhu práce pociťovali:
  - hlavně Ukrajinci, méně Rusové, nejméně Vietnamci⁴⁴;
  - více cizinci s dlouhodobým povolením pobytu (index = 0,64) než cizinci s trvalým pobytem (index=0,57), cizinci s krátkodobým pobytem častěji nedokázali situaci posoudit (index=0,53);
  - cizinci nepředpokládající trvalé usídlení v ČR (srovnej index návrat do země původu = 0,67: index jiná členská země EU = 0,61: index zůstat v ČR = 0,58), zejména cizinci pobývajících na území ČR 5-5,5 let (index = 0,67) a mezi sedmým až devátým rokem pobytu (index = 0,65)⁴⁵;
  - cizinci vyučení v oboru (index=0,65), méně vysokoškoláci (index=0,54) a nejméně středoškoláci s maturitou (index=0,50);

⁴⁴ Hodnoty indexů viz tabulka č. 15.

⁴⁵ U cizinců pobývajících v ČR více než deset let byl pocit znevýhodnění v zaměstnání nižší (index=0,55).

- o výrazně pocit znevýhodnění pocítovali cizinci vykonávající kvalifikovanou práci při obsluze strojů a zařízení (index=0,73), naopak, nejméně specialisté (index=0,51);
- o cizinci s podprůměrnými osobními příjmy, přičemž s výší osobního příjmu pocit znevýhodnění cizinců na trhu práce klesal, nejvíce znevýhodnění se cítili cizinci s osobním měsíčním příjmem více než 15 tisíc a méně než 20 tisíc Kč (index=0,68), naopak, nejméně cizinci s vysokými příjmy více než 30 a méně než 50 tisíc měsíčně (index=0,45: index více než 50 tisíc Kč = 0,41);
- o spíše cizinci bydlící v Čechách mimo Prahu (index=0,65) a na Moravě (index=0,64), méně rezidenti Prahy (index=0,57);
- o zejména osoby s rozvráceným vztahem po rozvodu (index=0,69), méně osoby žijící v manželství či v neformálním svazku (index=0,60), naopak, nejméně osoby žijící bez partnerských závazků (index=0,56);
- o zejména cizinci středního věku v kategorii 29-34 let (index=0,66) a cizinci nejvyšší věkové kategorie nad 48 let věku (index=0,62), nejméně nejmladší věková kategorie 18-28 let (index=0,51).

Percepce bariér integrace (Q15)

Uvedením odpovědi na otevřenou otázku měli respondenti možnost vyjádřit největší překážku jejich začlenění do české společnosti. Tuto možnost využily tři čtvrtiny respondentů, přičemž některé z odpovědí musely být z vyhodnocení deklarovaných bariér integrace vyloučeny. V rámci těchto vyloučených odpovědí 18 % respondentů uvedlo, že žádný problém začlenit se nemá (zejména Rusové, méně Ukrajinci nejméně Vietnamci), tři procenta uvedla odstranění bariéry začlenění se (zejména osvojením si či zlepšením češtiny).

Opět bylo potvrzeno, že neznalost či limitovaná znalost českého jazyka je zásadní bariérou integrace cizinců do života majoritní společnosti (Rákoczyová, M., Trbola, R., 2008, str. 27, Bariéry I., str. 33, Bariéry II., str. 139). Čeština ovšem nepředstavovala problém pouze pro cizince s přechodným pobytem v ČR (tuto bariéru uvedlo 51 % z nich), problém s nedostatečnou či limitovanou znalostí češtiny trápil téměř polovinu respondentů s trvalým pobytem (48 % z nich). Překážkou v začlenění se do života majority bylo i uvědomování si vlastního odlišného přízvuku. Osvojení si či zlepšení češtiny (obzvláště u jazykově vzdálených Vietnamců) lze pokládat za nezbytný předpoklad úspěšného procesu začlenění se cizince do majoritní společnosti. Neznalost či nedostatečná znalost češtiny trápila zejména kulturně a jazykově nejodlišnější Vietnamce, ovšem také jazykově a kulturně bližší Ukrajince, nejméně Rusy.

K pocitům nesounáležitosti vůči majoritě přispívalo také přesvědčení či osobní zkušenost respondentů s odměřeností Čechů vůči nim.

Začlenit se do majoritní společnosti nechtělo celkem 8 % (N=36) respondentů, zejména šlo o Rusy (téměř polovina), pak o Ukrajince (necelá třetina), nejméně o Vietnamce (šestina). Diference podle pohlaví či záměru žít v ČR napořád či dočasně u této skupiny nebyly zjištěny, vůči ostatním vzdělanostním kategoriím byly početněji zastoupeny osoby vyučené v oboru (cca třetina).

Uplatnění se na trhu práce uvedlo jako bariéru celkem 7 % respondentů (N= 30), převážně žen a mužů z Ukrajiny s dlouhodobým i trvalým pobytem.

Odlišné vzezření vnímali jako bariéru integrace (až na individuální případy) zejména Vietnamci. Odlišnost kultur ovšem vnímali jak Vietnamci, tak i Ukrajinci a Rusové.

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

Tabulka č. 17 **Bariéry integrace dle vyjádření respondentů** (v %, N=499)*

hlavní bariéry	
čeština, přízvuk	49
odměřenost majority vůči cizincům	17
další bariéry**	
nechce se začlenit	8
uplatnění na trhu práce	7
odlišnost kultur	6
absence bližších kontaktů s majoritou	4
povolení k pobytu, získání občanství	4
práva a povinnosti společnosti ČR	4
odlišné vzezření	3
bydlení	2
nedostatečné vzdělání	2
rodina	1
finanční situace	1
uzavřenost národnostních menšin	1
alternativní odpovědi	1
mzdové ohodnocení	1
absence zázemí	1
nejasné plány o délce pobytu v ČR/návrat domů	1

Pozn.: *Součet nedává 100 % z důvodu uvedení více možností odpovědí.

**Individuálně byly uvedeny tyto další bariéry začlenění se: věk, čas.

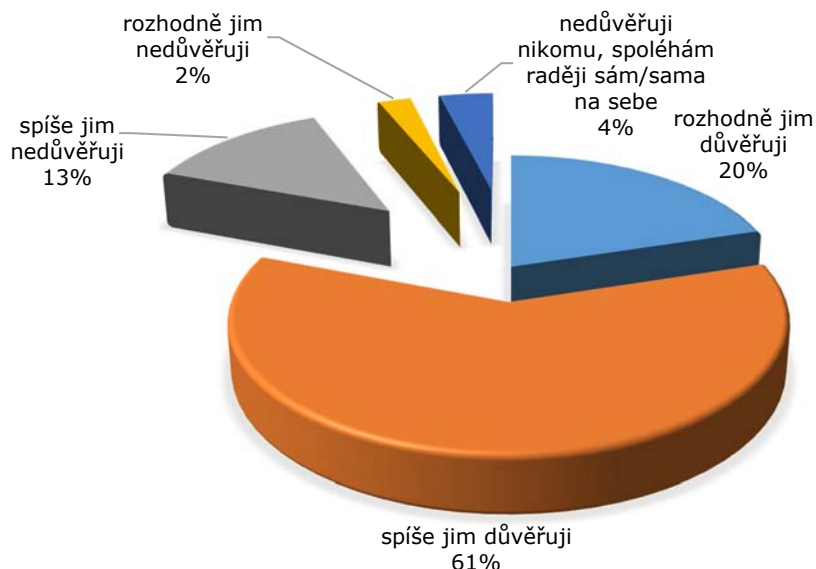
Důvěra v majoritu

Jak bylo popsáno v teoretické části této monografie, zapojení se do života na úrovni místní komunity je jednou z tradičních dimenzí, v rámci nichž bývá proces integrace cizinců zkoumán. Rovněž pro začlenění se cizinců do života místní komunity je zásadním předpokladem tohoto procesu důvěra cizinců vůči příslušníkům majority, tj. vůči Čechům. Většina cizinců Čechům důvěřovala (celkem 81 %), přičemž rozhodně o tom bylo přesvědčeno dvacet procent. Nedůvěřivý postoj vůči Čechům mělo celkem patnáct procent respondentů. Čtyři procenta cizinců raději nedůvěřovala nikomu a spoléhala pouze na sebe (viz následující graf).

Vztah důvěry či nedůvěry vůči ostatním lidem z okolí a zapojení se do života místní komunity byl potvrzen i ve výsledcích výzkumu. Cizinci, kteří deklarovali svoji nedůvěrou vůči Čechům, byli více odhodláni žít v ČR pouze dočasně. U těchto osob je možné předpokládat převažující absenci ve vyhledávání kontaktů s představiteli majority a spíše neaktivitu v sociální oblasti na lokální úrovni. Spolu se zjišťováním důvěry vůči příslušníkům majority by měla být pozornost věnována rovněž měření důvěry vůči krajanům či komunitě cizinců, se kterými cizinci přicházejí do styku v každodenním životě. Touto oblastí se však náš výzkum nezabýval.

Graf č. 28 **Důvěřujete Čechům, se kterými přicházíte v České republice v běžném životě do styku (např. v zaměstnání, ve škole, na ulici, na úřadech atd.)?** (N=727)

Dále bylo zjištěno, že větší důvěru vůči Čechům měly osoby s rodinnou vazbou na etnické Čechy. Signifikantní diference podle pohlaví ovšem zjištěny nebyly.

Důvěru v Čechy ztrácely výrazněji osoby vyučené v oboru, což zřejmě souvisí s jejich obtížným či neadekvátním uplatněním na trhu práce v ČR.

Čechům výrazněji důvěřovali zejména mladí cizinci ve věku 18-28 let (86 % z nich), což ovšem nebylo podmíněno délkou doby pobytu stráveného na území České republiky.

Vnímání xenofobie ze strany majority

Xenofobie je jev, kterému sociální vědy věnují širokou pozornost, a to jak z hlediska historického, tak z hlediska současného vývoje, a to často aniž by došlo k zohlednění obou těchto hledisek (obzvláště při hodnocení konkrétní situace v rámci současnosti). Kromě časového hlediska se výklad xenofobie liší i z hlediska různých jak vědeckých, tak teoretických přístupů (srovnej např. Geist, B., 1992, Echaudemaison, E.-D., 1995, Jandourek, J., 2012). Teoretické i empirické nejasnosti dlouhodobě přetrvávají i při určení, „zda je xenofobie plodem specifických heterostereotypů nebo zda heterostereotypy⁴⁶ jsou důsledkem xenofobie“ (Geist, B., 1992, str. 560). Xenofobie znamená odmítavý až nepřátelský postoj vůči jednotlivcům nebo skupinám, které jsou považovány za odlišné, z nějakého hodnotícího hlediska „cizí“. V zásadě ale platí, že pojem xenofobie nelze chápat jako klasickou nevráživost až nenávisť vůči cizincům jako takovým, obsah strachu z tzv. „cizosti“ či jinakosti totiž označení cizinec nevyčerpává dostatečně. Kvalitativní srovnávání obrazu našince s obrazem cizince ve prospěch „toho našeho“ spíše totiž více k posílení vykreslení pozitivního obrazu

⁴⁶ V rámci sociologie představuje heterostereotyp komplex představ, které mají příslušníci společenských skupin o jiných skupinách (Petráčková, V. - Kraus, J., 1995, str. 290).

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

„našince jakožto člověka, který cizince převyšuje“ (Jandourek, J., 2012, str. 247). V praxi ovšem velmi často dochází k záměně pojmu xenofobie s rasismem (což je de facto ještě vágnější pojem než samotná xenofobie). Xenofobii proto nelze vnímat a hodnotit pouze jednostranně, a to pozitivně či negativně.

Jak již bylo zmíněno výše, ostré vymezení se vůči „cizím“ může mít různé příčiny, v mnohém také záleží na tom, jaké teoretické východisko bylo při hodnocení vymezení se vůči cizím konkrétně použito. Jde o biologicky přirozenou ochranu teritoria, historickou souvislost nevraživosti vůči konkrétní skupině cizinců, nebo naopak absenci takovéto historické zkušenosti, či heterostereotyp vytvořený např. politizací či medializací určité skupiny cizinců či cizinců obecně? Při hodnocení xenofobie se obdobně ptá i sociologie: „Nakolik jde u člověka o biologickou danost, nakolik o vlastnost danou procesem socializace a kde jde o čistě svobodné rozhodnutí konkrétního jedince, je sporné“ (Jandourek, J., 2012, str. 247). Co je ovšem nejdůležitější, je nezapomínat na to, „že to, co je cizí, lidé vnímají na základě různých historicko-kulturních faktorů.“ (Jandourek, J. 2012, tamtéž)

Subjektivní zkušenost s odmítnutím ze strany příslušníků majority (Q17)

Xenofobie majority byla v rámci výzkumu zkoumána prostřednictvím mapování a následného rozboru vnímání xenofobních projevů ze strany příslušníků majority vůči jednotlivcům zkoumaných skupin cizinců (tj. Ukrajinců, Vietnamců a Rusů). Subjektivní zkušenost cizinců zkoumaných skupin s xenofobií byla zaznamenána u více než třetiny z nich (38 %). Více než polovina cizinců (60 %) však projevy xenofobie ze strany Čechů spíše nevnímala či rozhodně nevnímala. Porovnáním výsledků s výzkumem realizovaným v roce 2012 (Bariéry I., str. 28), v němž byly shodné zkoumané skupiny cizinců, totožné zadání otázky i variant odpovědí, bylo zjištěno, že subjektivní zkušenost cizinců s xenofobií byla v roce 2015 (v současném výzkumu) nižší, než tomu bylo v roce 2012. Toto srovnání ovšem nelze v žádném případě interpretovat z hlediska vývoje vnímání xenofobie u cizinců v ČR. Lze však konstatovat zajímavý poznatek, že v současném výzkumu měla subjektivní zkušenost s xenofobním chováním Čechů menší skupina cizinců zkoumaných skupin, než tomu bylo v roce 2012 (detailněji viz následující srovnávací tabulka).

Tabulka č. 18 **Srovnání výsledků odpovědí na otázku „Stává se Vám, že Vám dávají Češi z Vašeho okolí najevo, že k nim nepatříte, že jste cizí?“**

	abs.		%		index*	
	2012	2015	2012	2015	2012	2015
rozhodně ano	54	70	18	9	0,61	0,56
spíše ano	101	214	33	29		
spíše ne	91	295	29	40		
rozhodně ne	57	147	18	20		
neví, bez odpovědi	6	15	2	2		
celkem	309	741	100	100		

Pozn.: Zkratky abs. = absolutní počet, % = podíl z celku

* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Rozborem dat bylo zjištěno, že statisticky signifikantně se s odmítnutím ze strany majority nejčastěji setkali:

- Ukrajinci (index=0,58), méně Vietnamci (index=0,54), nejméně Rusové (index=0,54) - viz následující tabulka;

Tabulka č. 19 **Výsledky odpovědí na otázku „Stává se Vám, že Vám dávají Češi z Vašeho okolí najevo, že k nim nepatříte, že jste cizí?“, podle státní příslušnosti respondentů**

	abs.			%			index*		
	U	V	R	U	V	R	U	V	R
rozhodně ano	44	10	16	10	7	9	0,58	0,54	0,53
spíše ano	137	42	35	33	28	20			
spíše ne	1 354	65	76	37	44	44			
rozhodně ne	82	25	40	20	17	23			
neví, bez odpovědi	3	7	5	1	5	3			
celkem	420	149	172	100	100	100			

Pozn.: Zkratky U=Ukrajinci, V=Vietnamci, R=Rusové, abs. = absolutní počet, % = podíl z celku

* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = rozhodně ne, 1 = rozhodně ano); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

- dále zejména cizinci s dlouhodobým pobytem (index=0,62), následně pak cizinci s vízem do doby jednoho roku (index=0,57), nejméně často cizinci s trvalým pobytem (index=0,52);
- obzvláště cizinci plánující pouze dočasný pobyt na území ČR (index=0,64), naopak mnohem méně cizinci se zájmem žít v ČR nastálo;
- méně cizinci bez rodinné vazby na etnické Čechy (index=0,51) než cizinci s vazbou na příslušníky majority (index=0,58);
- cizinci vyučení v oboru (index=0,60) a cizinci se základním vzděláním (index=0,59), méně vysokoškolsky vzdělaní (index=0,57) a cizinci se středoškolským odborným vzděláním (index=0,55), nejméně cizinci se středoškolským všeobecným vzděláním s maturitou (index=0,54);
- také skupiny cizinců s výrazně podprůměrným⁴⁷ (index=0,60) a výrazně nadprůměrným osobním příjmem (index=0,57), jejichž citlivost vůči chování Čechů byla zvýšená; nižší naopak byla u cizinců s osobním příjmem ve výši okolo průměru (index=0,54), nejnižší u cizinců s osobním příjmem v rozsahu nad třicet a do padesáti tisíc korun (index=0,35);
- cizinci s délkou pobytu na území ČR jeden rok až dva a půl roku a čtyři roky až pět a půl roku (index=0,62 shodně), kromě těchto dvou maxim lze konstatovat, že zkušenosti s xenofobním chováním majority klesaly s dobou pobytu na území ČR.

⁴⁷ Srovnáno s obdobím realizace sběru dat v terénu, kdy za první čtvrtletí roku 2015 činila hrubá měsíční mzda ve mzdové sféře 26 769 Kč, a to podle údajů Informačního systému o průměrném výděлку (ISPV). (Zdroj: <https://www.ispv.cz/cz/Aktuality/Zverejneny-vysledky-ISPV-za-1--ctvrtleti-2015.aspx>)

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

Na základě uvedených skutečností lze vyslovit předpoklad, že u určitých skupin cizinců dochází za jistých podmínek k objektivně vyvolané excitaci jejich vnímání xenofobního chování příslušníků majority vůči nim jakožto cizincům. Na základě zjištěných poznatků z našeho výzkumu lze předpokládat, že by zvýšená citlivost cizinců vůči chování majority mohla souviset s obdobím řešení jejich pobytového statutu, konkrétně při prodlužování povolení k pobytu a při získávání trvalého pobytu.

Citlivost cizinců vůči projevům xenofobního chování majority je ovlivněna několika faktory, přičemž záleží i na tom, co jednotlivé skupiny cizinců (nejenom dle třídění podle státní příslušnosti) vnímají za xenofobní chování majority vůči nim a co ne, což se může také měnit, a to jak v individuální rovině, tak v rovině časové. K těmto změnám ve vnímání chování majority vůči cizincům může docházet např. v kontextu nárůstu jejich interakcí s příslušníky majority, lepší znalostí češtiny, bohatších zkušeností a znalostí českého prostředí, české historie, kultury, v neposlední řadě s jejich lepší orientací v české společnosti.

Vnímání informování českých médií o cizincích (Q18)

O vlivu médií na vztahy mezi majoritou a minoritami se již delší dobu vzrušeně diskutuje, bohužel aniž by došlo ke zřejmé nápravě situace. V rámci výzkumu byl prokázán vliv českých médií na subjektivní vnímání xenofobie cizinců. Cizinci považující mediální informace o cizincích za nepravdivé, vyjadřovali mnohem větší citlivost vůči xenofobnímu chování majority⁴⁸, přičemž podstatná část cizinců kvalitu informací českých médií o cizincích posoudit ani nedokázala či nechtěla.

Většina cizinců považovala informování českých médií o cizincích žijících v ČR zejména za spíše pravdivé (43 % z nich) až pravdivé (17 %). O menší či větší nepravdivosti těchto informací byla přesvědčena téměř čtvrtina cizinců. Necelá čtvrtina cizinců se k otázce konkrétně nevyjádřila.

Tabulka č. 20 **Výsledky odpovědí na otázku „Jak podle Vás o cizincích žijících v ČR informují česká média (tzn. noviny, časopisy, rádia, televize)?“**

	abs.	%	index*
pravdivě	101	14	0,57
spíše pravdivě	319	43	
spíše nepravdivě	127	17	
nepravdivě	36	5	
neví, bez odpovědi	158	21	
celkem	741	100	

Pozn.: Zkratky abs. = absolutní počet, % = podíl z celku

* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = nepravdivě, 1 = pravdivě); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

O nepravdivosti zveřejňovaných informací o cizincích v našich médiích byli signifikantně přesvědčeni zejména Vietnamci, více než čtvrtina z nich ovšem konkrétní odpověď neuvedla zřejmě z důvodu nedostatečné znalosti českého jazyka. O snížené

⁴⁸ Index subjektivního vnímání xenofobie ze strany majority dosahoval nižších hodnot u cizinců považujících mediální informace o cizincích za pravdivé (index = 0,49), než tomu bylo u cizinců považujících tyto informace za nepravdivé (index = 0,68).

pravdivosti mediálních informací byli přesvědčeni také Rusové. Kvalitu informací dokázali subjektivně posoudit nejvíce Ukrajinci (na otázku neodpovědělo 17 % z nich).

Tabulka č. 21 **Výsledky odpovědí na otázku „Jak podle Vás o cizincích žijících v ČR informují česká média (tzn. noviny, časopisy, rádia, televize)?“ podle státních příslušností**

	abs.			%			index*		
	U	V	R	U	V	R	U	V	R
pravdivě	64	11	26	15	7	15	0,60	0,49	0,53
spíše pravdivě	195	65	59	46	44	34			
spíše nepravdivě	72	19	36	17	13	21			
nepravdivě	16	12	8	4	8	5			
neví, bez odpovědi	73	42	43	17	28	25			
celkem	420	149	172	100	100	100			

Pozn.: Zkratky U=Ukrajinci, V=Vietnamci, R=Rusové, abs. = absolutní počet, % = podíl z celku

* index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = nepravdivě, 1 = pravdivě); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Nepravdivost informací českých médií o cizincích vnímali více cizinci předpokládající pouze dočasný pobyt na území ČR (index=0,52) než cizinci se zájmem žít v ČR naporád (index=0,59) a spíše cizinci žijící na Moravě a v Čechách mimo Prahu.

Vztah k vybraným skupinám lidí (Q19)

V další otázce měli respondenti možnost ohodnotit svůj osobní vztah k jedenácti vybraným skupinám lidí dle národnosti, konkrétně byli uvedeni Češi, Rusové, Ukrajinci, Vietnamci, Slováci, Poláci, Němci, Číňané, Bulhaři, Rumuni a jako poslední širší skupina arabsky mluvící komunity. Tato otázka byla převzata z pravidelného šetření Naše společnost, které realizuje Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologického ústavu AV ČR, v.v.i. V rámci tohoto šetření je pravidelně monitorován vztah české veřejnosti k národnostním skupinám žijícím v České republice.

Z výčtu 17 sledovaných národnostních skupin uváděných v rámci šetření Naše společnost v únoru 2015⁴⁹ byly vynechány tyto národnostní skupiny: Maďaři, Řekové, Židé, Srbové, Albánci, Romové (skupina „Arabové“ byla v dotazníku změněna na „arabsky mluvící komunita“). V rámci výzkumu Naše společnost byla zjišťována míra sympatií a antipatií vůči vybraným národnostním skupinám pomocí pětibodové škály od stupně „velmi sympatičtí“ až po stupeň „velmi nesympatičtí“. V rámci našeho výzkumu byla pozornost zaměřena na hodnocení vztahu respondentů k vybraným národnostním skupinám a respondenti uváděli svoje odpovědi pomocí čtyřmístní škály, na které bod 1 znamenal „rozhodně dobrý“, bod 2 „spíše dobrý“, bod 3 „spíše není dobrý“, bod 4 „rozhodně není dobrý“.

Nejllepší vztah měli cizinci zkoumaných státních příslušností k Čechům. 52 % z nich mělo k Čechům rozhodně dobrý vztah a 41 % vztah spíše dobrý. Čtyři procenta

⁴⁹ Dotazníkové šetření bylo realizováno v období od 2. do 9. února 2015 a účastnilo se ho celkem 1 069 respondentů starších 15 let (Pramen: http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7352/f3/ov150306.pdf).

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

cizinců považovalo svůj vztah k Čechům za spíše nedobry, u jednoho procenta cizinců nebyl vztah k Čechům rozhodně dobrý a dvě procenta cizinců nevedla konkrétní odpověď (tj. neví/bez odpovědi). Na základě vyhodnocení zjištěných údajů lze konstatovat, že cizinci zkoumaných státních příslušností hodnotili svůj vztah zejména s národnostními skupinami, se kterými mají největší zkušenosti (včetně svých krajanů), tj. s Čechy, Rusy, Ukrajinci, Vietnamci a Slováci). Naopak, podle podílu nekonkrétních odpovědí, měli menší zkušenost při hodnocení vztahu s Poláky, Němci, nejmenší zase s Číňany, Bulhary, Rumuny a arabsky mluvící komunitou. S neznalostí hodnocených národnostních skupin se zhoršoval i vztah cizinců k nim (viz následující tabulkový přehled).

Do výběru hodnocených skupin byly zařazeny i národnosti sledovaných tří státních příslušností cizinců, které sloužily v dalším rozboru jako skupiny ke srovnání Ukrajinců, Vietnamců a Rusů s ostatními.

Tabulka č. 22 **Vztah k vybraným národnostním skupinám žijícím na území ČR** (v %, N=741)

	rozhodně dobrý	spíše dobrý	spíše není dobrý	rozhodně není dobrý	neví, bez odpovědi
Češi	52	41	4	1	2
Rusové	29	38	15	11	7
Ukrajinci	43	38	8	5	6
Vietnamci	34	43	11	4	8
Slováci	37	47	5	2	9
Poláci	27	39	11	3	20
Němci	24	37	10	4	25
Číňané	16	39	10	3	32
Bulhaři	15	32	12	3	37
Rumuni	13	28	16	4	39
arabsky mluvící komunita	7	21	21	14	37

Tabulka č. 23 **Index hodnocení vztahu k vybraným národnostním skupinám žijícím na území ČR (N=741) podle státních příslušností**

index hodnocení vztahu*	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové	celkem
Češi	0,87	0,83	0,83	0,85
Rusové	0,64	0,56	0,89	0,68
Ukrajinci	0,89	0,56	0,67	0,77
Vietnamci	0,70	0,91	0,66	0,73
Slováci	0,79	0,67	0,74	0,75
Poláci	0,68	0,53	0,61	0,63
Němci	0,59	0,51	0,59	0,58
Číňané	0,52	0,52	0,47	0,51
Bulhaři	0,49	0,41	0,46	0,46
Rumuni	0,45	0,45	0,40	0,43
arabsky mluvící komunita	0,38	0,39	0,38	0,37

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = rozhodně není dobrý, 1 = rozhodně dobrý); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Podrobnějším rozbořením dat byly zjištěny následující statisticky významné diference:

- vztah k Vietnamcům byl pozitivní spíše u cizinců žijících na Moravě a v Čechách mimo Prahu (index=0,76) než tomu bylo u cizinců žijících na území hl. města Prahy (index=0,72);
- vztah k Polákům byl naopak pozitivní zejména u cizinců žijících v Praze (index=0,66), méně u cizinců žijících v Čechách mimo Prahu (index=0,76), nejméně pozitivní byl u cizinců žijících na Moravě (index=0,52), obdobně tomu bylo i při hodnocení vztahu k Číňanům;
- rozdíly byly zaznamenány při hodnocení vztahu cizinců k Němcům, přičemž Němci byli oblíbení (zřejmě z důvodu častějších příležitostí ke vzájemné interakci) hlavně u cizinců žijících v Čechách mimo Prahu (index=0,62) a v Praze (index=0,59), méně již u cizinců žijících na Moravě (index=0,44);
- vztah k Rusům se lišil podle věku, přičemž nejpozitivnější vztah k Rusům měla nejmladší věková skupina;
- s úrovní dosaženého vzdělání rostlo pozitivní hodnocení vztahu k Čechům, Polákům, Němcům, Rusům a Číňanům.

Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že v případě hodnocení vztahu k Číňanům bylo zaznamenáno více žen se spíše pozitivním vztahem k Číňanům, a naopak více mužů s méně pozitivním vztahem k nim.

Hodnocení vlastností Čechů a krajanů (Q20a, Q20b)

V následující části dotazníku byly uvedeny otázky zaměřené na detailnější poznávání názorů cizinců na Čechy. Výzkum byl v této části zaměřen na to, jaké vlastnosti cizinci Čechům připisují a jaké naopak ne. Kromě toho bylo provedeno i srovnání s hodnocením vlastností, které připisovali respondenti svým krajanům.

Cizinci měli možnost hodnotit vlastnosti Čechů pomocí výčtu deseti vybraných vlastností, a to prostřednictvím odpovědi na výrok „*Lidé jsou různí. Jaké z následujících vlastností Vy osobně přisuzujete obecně Čechům?*“ Cizinci měli možnost uvést odpověď výběrem konkrétního stupně na škále 1 (největší souhlas s uvedenou vlastností) až 7 (největší souhlas s opačnou uvedenou vlastností), a to podle míry jejich souhlasu s uvedenými výroky. Dotazovány byly následující vlastnosti: vychovanost, společenská, ochota, pracovitost, štedrost, přejcnost, mírumilovnost, pravdomluvnost, důvěřivost a přátelskost. Nebyl ovšem zkoumán názor cizinců pouze na vlastnosti, které připisují Čechům. Totožná baterie výroků byla zaměřena i na zjištění hodnocení vlastností krajanů-cizinců zkoumaných státních příslušností.

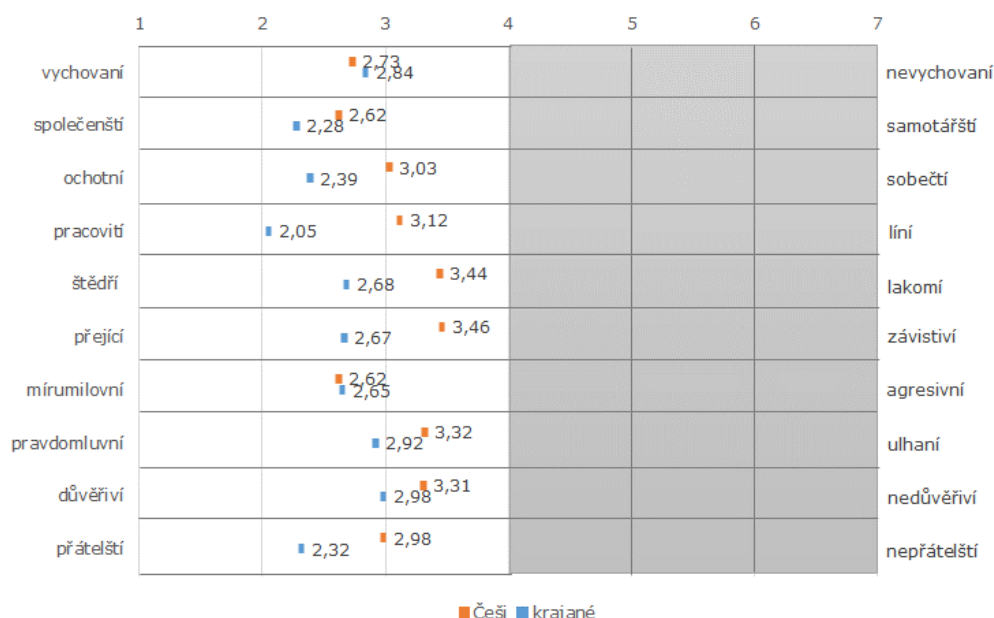
Vyhodnocením sémantického diferenciálu bylo zjištěno, že ve většině uvedených vlastností hodnotili cizinci svoje krajany pozitivněji, než tomu bylo při hodnocení Čechů. Na základě provedeného srovnání průměrů naměřených hodnot lze konstatovat, že Češi byli cizinci hodnoceni pozitivněji pouze ve vychovanosti a mírumilovnosti.

Ani v jednom případě nebylo hodnocení Čechů (a samozřejmě ani krajanů) ze strany cizinců výrazně negativní, tj. nebyl překročen stupeň 4 (viz šedá zóna grafického znázornění sémantického diferenciálu - souhlas s výroky opačnými). Nejkritičtěji byli Češi vnímáni z hlediska jejich přejcnosti či závisti a štedrosti či lakomosti. Podle hodnocení respondentů byli Češi zejména línější, lakomější, závistivější, ale také sobečtější a nepřátelštější než jejich krajané.

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

Graf č. 29 **Srovnání hodnocení vybraných vlastností Čechů a krajanů**

škála 1 až 7, kde 1=znamená největší souhlas, 7 největší souhlas s opačným výrokem, celý soubor

Nejkritičtěji se na Čechy dívali Vietnamci, méně již Rusové a nejméně kriticky Ukrajinci⁵⁰. Vlastnosti Čechů byly v průměru hodnoceny stupněm 3, vlastnosti krajanů cca 2,5. Přehled hodnocení vybraných vlastností Čechů ve srovnání s hodnocením krajanů respondentů přináší následující tabulkový přehled.

Tabulka č. 24 **Hodnocení vlastností Čechů a krajanů na základě stupně souhlasu s výrokem: „Lidé jsou různí. Jaké z následujících vlastností Vy osobně přisuzujete obecně Čechům/Vašim krajanům?“ (průměr)**

průměr/hodnocení vlastností Čechů a krajanů na škále 1 (souhlas) až 7 (souhlas s opačným výrokem)*	Ukrajinci		Vietnamci		Rusové		celkem	
	krajané	Češi	krajané	Češi	krajané	Češi	krajané	Češi
výčet vybraných vlastností								
vychovaní - nevychovaní	2,99	2,66	2,39	2,79	2,88	2,86	2,84	2,73
společenší - samotářští	2,31	2,60	2,30	2,64	2,19	2,65	2,28	2,62
ochotní - sobečtí	2,42	2,97	2,19	3,11	2,50	3,11	2,39	3,03
pracovití - líní	1,99	2,99	1,69	3,52	2,52	3,08	2,05	3,12
štedří - lakomí	2,71	3,40	2,71	3,52	2,59	3,47	2,68	3,44
prející - závistiví	2,66	3,42	2,68	3,58	2,67	3,47	2,67	3,46
mírumilovní - agresivní	2,70	2,51	2,32	2,70	2,80	2,82	2,65	2,62
pravdomluvní - ulhaní	2,96	3,27	2,74	3,32	2,97	3,45	2,29	3,32
důvěřiví - nedůvěřiví	2,91	3,32	3,03	3,28	3,11	3,30	2,98	3,31
přátelští - nepřátelští	2,30	2,95	2,26	3,02	2,42	3,01	2,32	2,98

Pozn.: *Možnost výběru odpovědi na škále 1 až 7 podle stupně souhlasu respondenta s uvedenými výroky, kdy 1 znamená největší souhlas a 7 největší souhlas s opačným výrokem, např. vychovaní - nevychovaní.

⁵⁰ Měřeno podle součtu rozdílů průměru hodnocení vlastností Čechů a Ukrajinců/Vietnamců/Rusů.

Detailnějším rozbohem dat byly zjištěny následující statisticky významné skutečnosti: nejkritičtější postoj k pracovitosti Čechů měli Vietnamci, méně již Rusové, nejméně Ukrajinci. Mírumilovnost Čechů ocenili zejména Ukrajinci, následně Rusové. Cizinci zamýšlející zůstat žít v ČR pouze dočasně měli k Čechům kritičtější postoj napříč všemi zkoumanými vlastnostmi. V případech vychovanosti, pracovitosti a štedrosti rostlo pozitivnější hodnocení Čechů s úrovní vzdělání respondentů, a to od základního vzdělání po středoškolské všeobecné s maturitou, ovšem u vysokoškoláků hodnocení opět mírně kleslo.

Hodnocení přejícnosti, mírumilovnosti, pravdomluvnosti a přátelskosti rostlo kontinuálně s úrovní dosaženého vzdělání respondentů. Nejkritičtěji se na Čechy dívali cizinci žijící ve městech na území Moravy (a to zejména v případech přejícnosti a štedrosti Čechů), méně kriticky cizinci žijící v Čechách mimo Prahu, a naopak nejméně kriticky hodnotili Čechy cizinci žijící na území hlavního města Prahy.

Současný názor na Čechy a českou společnost (Q21, Q21a)

Jak již bylo zmíněno v teoretickém úvodu této monografie, integrace cizinců do majoritní společnosti je průběžný proces jejich začleňování do struktur hostitelské společnosti, jehož nedílnou součástí je i vnímání obrazu majoritní společnosti, a to zejména prostřednictvím vnímání členů hostitelské společnosti. Obraz vnímání a názor na příslušníky majority, etnické Čechy, se u cizinců/imigrantů vytváří nejen od doby jejich příchodu na území České republiky, působí na ně také např. zkušenosti cizinců s Čechy v zemích jejich původu a zprostředkované informace o České republice.

Vztah k majoritě se u cizinců vytváří prakticky od počátku jejich pobytu na území ČR. Názory a postoje vůči majoritě se však u cizinců vytváří nejen na základě jejich počátečních a navazujících zkušeností s členy majority, ale jsou rovněž reakcí na naplňování jejich očekávání zaměřených na dosažení rovnoprávného postavení v hostitelské společnosti a přijetí ostatními členy společnosti.

Výzkumníky zajímalo, jak respondenti vnímali případnou změnu názoru na to, jak na ně působili Češi při jejich příjezdu (tj. během cca prvních tří měsíců jejich pobytu v ČR) a jak na ně působili v současnosti. Pozitivní posun ve vnímání Čechů konstatovalo 42 % cizinců. Zhoršení názoru na Čechy uvedlo celkem 6 % cizinců, dvě procenta cizinců o Čechy neprojevovala žádný zájem. Čtyři procenta konkrétní odpověď neuvedla. Čtyřicet procent cizinců změnu svého názoru na Čechy nespécifikovalo, přičemž u poloviny z nich nebylo možné jednoznačně odlišit pozitivní či negativní názor na Čechy. U cizinců, kteří po dobu svého pobytu v ČR nezaznamenali změnu názoru na Čechy a svůj názor na Čechy i odůvodnili, tak u většiny z nich (42 %) převládala pozitivní názor na Čechy, při negativním názoru naopak setrvalo 16 % cizinců. Lze tedy konstatovat, že mezi cizinci převládalo spíše pozitivní vnímání členů majority hostitelské společnosti.

Rozbohem odpovědí respondentů na otevřenou otázku o odůvodnění jejich názoru na Čechy bylo zjištěno, že ke zlepšení názoru na Čechy přispělo zejména posílení jejich interakcí s členy majority a nashromáždění zkušeností s českým prostředím, a to konkrétně (N=288):

- zvyk, poznání, usazení se (39 %);
- získání českých přátel, kolegů a známých (31 %).

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

Ke zlepšení názoru na Čechy dále přispěly tyto skutečnosti:

- odstranění jazykové bariéry (21 %);
- celkové pozitivní vnímání Čechů a České republiky (13 %);
- ekonomická prosperita (5 %);
- zlepšení jednání úřadů.

Naopak, ke zhoršení názoru cizinců na Čechy (N=44) přispělo zejména zhoršení vzájemných vztahů kvůli politice, a to z důvodu nenaplnění osobních očekávání cizinců (15 respondentů), dále celkově negativní vnímání Čechů a jejich vlastností (12 respondentů), vnímání konkurence na trhu práce, příjmová úroveň (8 respondentů) a nedůvěra či nepřijetí ze strany majority (7 respondentů). Individuálně byly dále uvedeny následující důvody zhoršení názoru: špatné zkušenosti, nekonkrétní alternativní odpovědi.

Názor cizinců na Čechy samozřejmě zásadně ovlivňoval i jejich míru důvěry vůči majoritě. Cizinci, jejichž názor na Čechy byl negativní, nebo se po dobu jejich pobytu v ČR zhoršil, projevovali vůči Čechům menší míru důvěry, než tomu bylo u cizinců pozitivně naladěných vůči Čechům.

Názor na majoritu byl u cizinců ovlivněn rovněž jejich zkušeností s diskriminací ze strany majority. Cizinci, kteří měli subjektivní zkušenost s výraznými projevy xenofobie ze strany Čechů, deklarovali častěji zhoršení názoru na Čechy.

Cizinci, jejichž názor na členy české majority se po dobu jejich pobytu v ČR zhoršil, také častěji uvažovali o svém návratu do země původu nebo odchodu do jiné členské země EU. Další statisticky významné diference nebyly zjištěny.

Srovnání názorů na Čechy a krajanů (Q22)

V rámci části dotazníku, která byla zaměřena na výzkumnou oblast věnovanou poznávání názorů cizinců na Čechy a také českou společnost, měli respondenti možnost reagovat na osm vybraných hypotetických výroků týkajících se srovnání Čechů a jejich krajanů žijících v zemi jejich původu. Byly uvedeny následující hypotetické výroky, které mohli respondenti hodnotit pomocí míry jejich souhlasu na škále 1 = „rozhodně souhlasím“ až 4 = „rozhodně nesouhlasím“:

- Češi se starají o své životní prostředí lépe nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové,⁵¹
- Češi jsou k sobě přátelštější nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové,
- Češi se více zajímají o to, co se kolem nich děje nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové,
- Češi jsou přátelštější k cizincům nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové,
- Češi více lpějí na svých příbuzných/rodinách nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové,
- Češi více lpějí na svých tradicích nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové,
- Češi více dodržují zákony nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové,
- Češi žijí ve svobodnějším státě nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové.

---

⁵¹ Tazatelé se při každém smyšleném výroku ptali vždy dle státní příslušnosti respondenta, např. při rozhovoru s Vietnamcem se ptali na jeho názory (míru souhlasu s výroky) týkající se Vietnamců apod.

Tabulka č. 25 **Názor respondentů na vybrané hypotetické výroky** o srovnání Čechů a krajanů** (řazeno podle hodnoty indexu*, odpovědi v %***, N=741)

stupně škály: 1 = rozhodně souhlasí, 2 = spíše souhlasí, 3 = spíše nesouhlasí, 4 = rozhodně nesouhlasí, v %	index*	1	2	3	4	neví/bez odpovědi
Češi žijí ve svobodnějším státě...	0,76	47	30	12	3	8
Češi se starají o své životní prostředí lépe...	0,68	29	38	18	4	11
Češi více dodržují zákony...	0,60	18	37	25	6	14
Češi se více zajímají o okolní dění...	0,58	12	34	36	8	10
Češi jsou k sobě přátelštější...	0,53	9	23	46	14	8
Češi jsou přátelštější k cizincům...	0,52	7	29	40	14	10
Češi více lpějí na svých příbuzných/rodinách...	0,49	6	23	42	20	9
Češi více lpějí na svých tradicích...	0,49	6	22	41	21	10

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (**0 = rozhodně nesouhlasí, 1 = rozhodně souhlasí**); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0, ** celé znění vybraných hypotetických výroků, viz text nad uvedeným tabulkovým přehledem, ***součet % v řádcích = 100 %

Na základě rozboru reakcí cizinců na uvedené smyšlené výroky můžeme konstatovat, že cizinci si na české společnosti a Čechů nejvíce cenili svobodu společnosti, ve které žijí:

- více než tři čtvrtiny (77 %) cizinců zkoumaných státních příslušností rozhodně souhlasily/spíše souhlasily s výrokem, že Češi žijí ve svobodnějším státě nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové.

Následně byla cizinci oceňována také péče o životní prostředí v ČR:

- více než dvě třetiny cizinců (67 %) zkoumaných státních příslušností rozhodně souhlasily/spíše souhlasily s výrokem, že Češi se starají o své životní prostředí lépe nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové.

Nevyhraněně byli vnímáni Češi vůči krajanům respondentů v oblastech týkajících se dodržování zákonů a zájmu o okolní dění:

- s výrokem, že Češi více dodržují zákony nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové rozhodně souhlasilo/spíše souhlasilo celkem 55 % cizinců;
- s výrokem, že se Češi více zajímají o to, co se kolem nich děje nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové rozhodně souhlasilo/spíše souhlasilo celkem 46 % cizinců.

V porovnání s krajan-y-cizinci, byli již Češi hůře vnímáni v rámci vzájemných interakcí a interakcí s cizinci:

- cca třetina cizinců zkoumaných státních příslušností rozhodně souhlasila/spíše souhlasila s výrokem, že Češi jsou k sobě přátelštější nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové (32 %);

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

- podobně tomu bylo při hodnocení výroku, že Češi jsou přátelštější k cizincům (36 %). Srovnáním uvedených skutečností, lze dovodit následující - hodnocení přátelskosti Čechů, ve srovnání s hodnocením přátelskosti krajanů respondentů, hodnocení přátelskosti Čechů bylo mírně vyšší vůči cizincům, nežli vůči Čechům.

Nejhůře cizinci vnímali Čechy v jejich menším lpění na rodinných a příbuzenských vazbách a dodržování tradic a zvyků:

- pouze necelých třicet procent cizinců zkoumaných státních příslušností rozhodně souhlasilo/spíše souhlasilo s výrokem, že Češi více lpějí na svých rodinných/příbuzenských vazbách nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové;
- v případě výroku, že Češi více lpějí na svých tradicích a zvycích nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové, s tímto výrokem rozhodně souhlasilo/spíše souhlasilo pouze 28 % cizinců zkoumaných státních příslušností, tj. více než čtvrtina z nich.

Dalším rozbohem dat byly zjištěny následující statisticky významné diference:

- Ukrajinci výrazně pozitivněji hodnotili přátelskost Čechů (rozhodně s výrokem souhlasilo 12 % z nich, N=420), naopak Vietnamců rozhodně přesvědčených o větší přátelskosti Čechů bylo významně méně (pouze 5 % z nich, N=149), ovšem Vietnamců, kteří přátelskost Čechů neohodnotili nebo ohodnotit nedokázali, bylo naopak více (12 %, N=149);
- Ukrajinci byli více přesvědčeni o lepším dodržování zákonů ze strany Čechů (s daným výrokem rozhodně souhlasilo 22 % z nich, N=420), ovšem výrazně méně již o tom byli rozhodně přesvědčeni Rusové (13 % z nich, N=172);
- svobodu v našem státě nejpozitivněji hodnotili Ukrajinci (více než polovina z nich (57 %) rozhodně souhlasila (stupeň škály = 1), že Češi žijí ve svobodnějším státě nežli Ukrajinci, Rusů kategoricky souhlasícími s tímto výrokem již bylo výrazně méně (30 % z nich, N=172), obdobně tomu bylo u Vietnamců (37 % z nich, N=149);
- cizinci předpokládající trvalé usazení na území České republiky byli vůči Čechům výrazně méně kritičtí v oblasti hodnocení jejich péče o životní prostředí, vzájemné přátelskosti a dodržování zákonů, než tomu bylo u cizinců předpokládajících pouze dočasný pobyt či usazení na našem území;
- cizinci žijící v Praze byli o vzájemné přátelskosti Čechů přesvědčeni více, než tomu bylo u cizinců žijících na Moravě;
- zájem Čechů o okolní dění nedokázali posoudit zejména cizinci žijící na Moravě (až čtvrtina z nich, N=98), obdobně tomu bylo v případě výroku o životě ve svobodném státě (20 % cizinců žijících na Moravě nevedlo na výrok konkrétní odpověď).

Pouze cca 1/3 zkoumaných cizinců rozhodně souhlasilo/spíše souhlasila s výrokem, že Češi jsou k sobě přátelštější, nežli je tomu u jejich krajanů. Podobně tomu bylo při hodnocení výroku, že Češi jsou přátelštější k cizincům (36 %). Srovnáním uvedených hodnocení výroků lze odvodit následující - hodnocení přátelskosti Čechů ve srovnání s hodnocením krajanů respondentů byla mírně vyšší vůči cizincům, nežli vůči Čechům.

Dalším zajímavým zjištěním ovšem byla skutečnost, že významně více mladých cizinců v nejnižší věkové kategorii 18-28 let nedokázalo odpovědět na výrok (nebo odpověď nevedlo), zdali Češi žijí ve svobodnějším státě nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové (13 %, N=179). Tato skutečnost může do jisté míry souviset (vzhledem

k nižšímu věku) s jejich omezenou zkušeností s poměry v zemi původu, protože v ČR mohli strávit již větší část své dospělosti. Ačkoliv s daným výrokem, že Češi žijí ve svobodnějším státě nežli Ukrajinci/Vietnamci/Rusové rozhodně nesouhlasila (stupeň škály = 4) pouze tři procenta cizinců, statisticky významně více jich bylo v kategorii 35-41 let (6 %, N=142).

Vnímání současného stavu české společnosti a společnosti v zemi původu (Q23a, Q23b)

Dále měli respondenti možnost zamyslet se a zhodnotit, jak vnímají celkový současný stav:

- a) společnosti České republiky, ve které momentálně žijí;
- b) a také společnosti v jejich zemi původu, tj. stav společnosti na Ukrajině/ve Vietnamu/v Ruské federaci.

Bylo zjištěno, že stav společnosti ČR vnímala většina cizinců spíše pozitivně (52 %) až pozitivně (34 %). Negativně současný stav naší společnosti hodnotilo pouze jedno procento cizinců zkoumaných státních příslušností - viz následující tabulkový přehled.

Naopak tomu ovšem bylo při jejich hodnocení stavu společnosti v jejich zemi původu. Celkově lze konstatovat, že téměř dvě třetiny cizinců zkoumaných státních příslušností vnímaly stav společností v jejich zemi původu spíše negativně až negativně.

O pozitivním fungování tamních společností bylo přesvědčeno pouze 6 % z nich, o spíše pozitivním fungování 30 %. Zajímavým zjištěním je velmi nízké zastoupení tzv. nekonkrétních či nehodnotících odpovědí (neví, bez odpovědi), z čehož lze usuzovat vysokou ochotu/zájem respondentů vyjádřit se k otázkám zaměřeným právě na stav společností, ve kterých žili kdysi, a společnosti, ve které žijí v současné době.

Tabulka č. 26 **Hodnocení současného stavu společnosti ČR a společnosti v zemi původu respondentů, tj. na Ukrajině/ve Vietnamu/v Ruské federaci, řazeno podle hodnoty indexu*** (odpovědi v %**, N=741)

stupně škály: 1 = pozitivně, 2 = spíše pozitivně, 3 = spíše negativně, 4 = rozhodně negativně, v %	index*	1	2	3	4	neví/bez odpovědi
hodnocení stavu společnosti ČR	0,77	34	52	8	1	5
hodnocení stavu společnost v zemi původu	0,51	6	30	30	27	7

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = negativně, 1 = pozitivně); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0, **součet % v řádcích = 100 %

Dalším rozbořením dat byly zjištěny následující významné skutečnosti. Jednotlivé zkoumané skupiny cizinců podle státní příslušnosti se významně lišily právě v hodnocení stavu společností v jejich zemi původu:

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

- vzhledem k aktuálnímu konfliktu na území Ukrajiny vnímaly stav v zemi původu nejvýrazněji negativně téměř tři čtvrtiny Ukrajinců (72 %, N=420), z nich téměř třetina (29 %) hodnotila současný stav společnosti na Ukrajině jako spíše negativní a (43 %) jako negativní;
- naopak, nejpozitivněji hodnotili Vietnamci stav společnosti ve Vietnamu - 11 % pozitivně (N=149) a 50 % spíše pozitivně. O negativním stavu vietnamské společnosti byla přesvědčena pouze tři procenta Vietnamců;
- spíše pozitivně hodnotili stav společnosti v zemi svého původu také Rusové - 43 % z nich (N=172) a 9 % hodnotilo stav pozitivně. Negativně ohodnotilo stav společnosti Ruské federace 8 % Rusů.

Dále byly zjištěny následující zajímavé skutečnosti:

- pozitivní hodnocení současného stavu české společnosti projevili více cizinci s trvalým pobytem a cizinci se zájmem žít v ČR napořád;
- spíše pozitivní vnímání stavu naší společnosti bylo zaznamenáno ale také u cizinců, kteří neprojevili zájem žít v ČR napořád; ovšem mezi cizinci se zájmem žít v ČR pouze dočasně a poté se vrátit do země původu bylo významně více těch, kteří hodnotili stav české společnosti negativně;
- mezi cizinci žijícími v Praze bylo více těch, kteří hodnotili stav společnosti ČR pozitivně, mezi cizinci žijícími na Moravě a v ostatních českých městech zase bylo více těch, kteří hodnotili stav naší společnosti spíše pozitivně.

Jak vyplývá z výše uvedeného, podstatným zjištěním je převažující kladné hodnocení stavu naší společnosti, de facto napříč celkovým souborem zkoumaných cizinců. Naopak tomu bylo v případě hodnocení současného stavu společností jejich země původu, kde u cizinců převládal kritičtější postoj. Na příkladu reakcí Ukrajinců na současný problematický vývoj na Ukrajině je možné demonstrovat propojenost cizinců žijících na našem území s děním v jejich zemi původu, což s sebou samozřejmě přináší i následující různé reakce a změny jejich názorů a postojů nejen vůči politickému dění v zemi původu a jeho vývoji, ale (za jistých okolností a v určitých případech) také vůči příslušníkům majority či vůči celé hostitelské společnosti a jejím institucím.

Vnímání negativních vlastností a skutečností u Čechů (Q24)

Na závěr bloku zaměřeného na mapování názorů cizinců zkoumaných státních příslušností měli respondenti možnost v rámci otevřené otázky uvést maximálně dvě stručné skutečnosti, které jim osobně vadí na Češích. Jak uvádí následující tabulkový přehled, dle subjektivních vyjádření respondentů, cizincům na Češích nejčastěji překáželo a vadilo jejich nadřazené arogantní jednání až lhostejnost, uzavřenost až ignorace (23 %). Dále to byla odtažitost a odměřenost (16 %) a lakomost až závist a chamtivost (13 %). Vysloveně nepřátelskost či agrese konkrétně vůči cizincům překážela 9 % cizincům, národní mentalita 7 %. Přehledný výčet charakteristik, které cizincům na Češích vadily, uvádí následující tabulkový přehled.

Tabulka č. 27 **Na Češích mi osobně vadí...** (v %, N=382)

Na Češích mi osobně vadí...	%
nadřazené arogantní jednání/lhostejnost/uzavřenost/ignorace	23
odtažitost/odměřenost	16
závist/chamtivost/lakomost	13
politika a vliv médií	10
nepřátelství/agrese k cizincům	9
alternativní odpovědi	7
národní mentalita/zvyky	7
falešnost/neupřímnost	7
lenost	7
předsudky vůči cizincům	6
nevychovanost/nezdvořilost	6
nezodpovědné chování	5
kriminalita	4
neustálá nespokojenost	4
rasismus	3
sobeckost	3
lhaní	3
odtažitost v komunikaci	3
pracovní a platová diskriminace	3
nezájem o rodinu	2
uspěchanost	2
alkohol/drogy	2

K uvedenému je nutno upozornit na zajímavou skutečnost. V rámci výčtu subjektivních negativně vnímaných charakteristik, které respondentům vadily na Češích, byla zjištěna skutečnost, která ovšem nepatří do uvedeného výčtu vlastností lidí, a tím byla „politika a vliv médií“ (10 %). Tento nadměrný vliv medializace a politizace dále blíže nespecifikovaných oblastí života překážel jak Rusům, tak i Ukrajincům, nikoliv však Vietnamcům. Na základě uvedeného lze vyslovit předpoklad o zvýšené citlivosti některých osob či skupin lidí z řad Ukrajinců a Rusů na to, jakým způsobem jsou v ČR mediálně i politicky prezentovány a řešeny záležitosti, pravděpodobně související se současným konfliktem mezi Ukrajinou a Ruskou federací. V této problematice pravděpodobně dochází ke střetům očekávání těchto cizinců vůči krokům, které v tomto směru vedou jak političtí představitelé ČR, tak jednotlivá média prezentující a zprostředkovávající tyto informace.

Interakce s majoritou a krajanry (Q25, Q26, Q26X)

Výzkumný tým vycházel z předpokladu, že cizinci preferují trávení svého volného času spíše s krajanry než s Čechy, což bylo již potvrzeno v rámci výzkumu Bariéry I., kde bylo konstatováno, že „sociabilita CTZ je vysoká a zaměřuje se především na kontakty s krajanry“ (Schebelle, D., Horáková, M., 2012, str. 34). V současném výzkumu se daná oblast sledování specifík sociability cizinců zkoumaných státních příslušností a jejich sociálních interakcí s členy majority rozšířila o identifikaci společenských příležitostí, při nichž dochází či nedochází k sociální interakci sledovaných minorit cizinců s českou majoritou.

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

Na základě uvedených skutečností lze konstatovat, že předpoklad zkoumání byl potvrzen. Minimálně jednou týdně se s přáteli z řad krajanů setkávaly cca tři čtvrtiny cizinců. S krajaný trávili cizinci volný čas spíše častěji, frekvence kontaktů s Čechy byla nižší. Každý den, nebo aspoň jednou týdně se cizinci zkoumaných státních příslušností setkávali spíše se svými krajaný (32 % denně, 37 % jednou týdně). Naopak, s Čechy trávila volný čas každý den necelá čtvrtina cizinců, jednou týdně ještě menší část z nich (21 %).

Tabulka č. 28 **Srovnání frekvence trávení volnočasových aktivit (tj. mimo práci) s přáteli a známými z řad krajanů a Čechů v roce 2012 a 2015**

frekvence setkávání se ve volném čase (tj. mimo práci)	přátelé a známí z okruhu Čechů 2015		přátelé a známí z okruhu krajanů 2015		přátelé a známí z okruhu 2012, v % (N = 309)	
	N	%	N	%	Češi	krajané
každý den	173	23	240	32	34	45
alespoň 1x týdně	153	21	276	37	25	29
alespoň 1x za měsíc	173	23	165	22	20	19
alespoň 1x za rok	73	10	30	4	8	3
méně než jednou ročně	25	3	8	1	1	2
vůbec	137	19	18	2	11	2
neví/bez odpovědi	7	1	4	1	1	0
celkem	741	100	741	100	100	100

Pro větší poznání této oblasti byly srovnány zjištěné výsledky s výsledky výzkumu realizovaného v roce 2012 (Bariéry I.). Upozorňujeme, že jde pouze o orientační srovnání výsledků dvou výzkumů, realizovaných na shodné skupině (státních příslušnostech) cizinců z třetích zemí, nejde tedy o určení či sledování vývojových trendů v dané oblasti. Srovnáním těchto výsledků bylo zjištěno, že frekvence trávení volnočasových aktivit minimálně jednou za týden byla nižší, a to zejména s Čechy, méně s krajaný. Nižší bylo zejména každodenní trávení volného času s krajaný, k posílení docházelo naopak při setkávání jednou za týden.

Nejvyšší sociability dosahovali Vietnamci, přičemž se zaměřovali především na kontakty s krajaný. S kamarády či přáteli z řad krajanů se setkávalo v rámci svého volného času minimálně jednou za týden 75 % Vietnamců. Čtvrtina Vietnamců se s Čechy nepřátelila vůbec. Nižší frekvence kontaktů s přáteli a známými byla zjištěna u Ukrajinců a Rusů, přičemž Ukrajinci častěji preferovali každodenní kontakt, Rusové spíše kontakt alespoň jednou za týden. Volnočasové aktivity s Čechy netrávilo 16 % Ukrajinců a 19 % Rusů (detailněji viz následující tabulkový přehled).

Tabulka č. 29 **Frekvence trávení volnočasových aktivit (tj. mimo práce) s přáteli a známými z řad krajanů a Čechů podle státních příslušností sledované skupiny cizinců** (v %, N=741)

frekvence setkávání se ve volném čase (tj. mimo práce) v %/státní příslušnosti	Ukrajinci (N = 420)		Vietnamci (N = 149)		Rusové (N = 172)	
	s Čechy	s krajany	s Čechy	s krajany	s Čechy	s krajany
každý den	24	34	20	40	25	23
alespoň 1x týdně	22	35	19	35	19	45
alespoň 1x za měsíc	27	23	17	17	20	25
alespoň 1x za rok	8	4	12	3	11	3
méně než jednou ročně	2	1	5	1	5	1
vůbec	16	2	25	3	19	3
neví/bez odpovědi	1	1	2	1	1	0
celkem	100	100	100	100	100	100

Dalším rozbohem dat bylo zjištěno, že mezi cizinci, kteří neudržovali neformální kontakt s Čechy, byli statisticky významněji zastoupeni cizinci se zájmem žít v ČR pouze dočasně a pak odejít do některé jiné členské země EU, naopak významněji méně cizinci se zájmem žít v ČR napořád. Cizinci s rodinnou vazbou na etnické Čechy trávili volnočasové aktivity jak s Čechy (64 %, N=182), tak s krajany (62 %) minimálně jednou za týden. Cizinci se subjektivní zkušeností xenofobního chování ze strany členů majority kontakty s Čechy vyhledávali v mnohem menší míře, nebo vůbec. Zvýšený každodenní neformální kontakt s členy majority byl zaznamenán u studentů a osob na mateřské/rodičovské dovolené, dále u jedné třetiny osob s vysokoškolským a středoškolským vzděláním. Mladí cizinci samozřejmě preferovali častější frekvenci kontaktů s Čechy, u osob ve věku 40 let a více byly již tyto kontakty s českými přáteli či známými řidší.

Příležitosti, při kterých může docházet k sociální interakci cizinců s členy majority mimo jejich zaměstnání, jednání na úřadech, či pobytu ve škole je mnoho. Lidé se neformálně stýkají, navazují a udržují přátelství na různých společenských či sportovních akcích, kulturních událostech, rodinných setkáních a oslavách atd. Někteří tráví z přáteli dokonce dovolené, či víkendové pobyty na venkově, pořádají společné výlety, nebo si zajdou společně posedět do restaurace či hospody.

V rámci dotazníku měli respondenti možnost prostřednictvím dvou baterií otázek uvést, při jakých společenských událostech či příležitostech se setkávají se svými přáteli krajany a s přáteli Čechy. Východiskem pro zadání těchto otázek byla snaha identifikovat případné rozdíly volby příležitostí a míst, při nichž zejména dochází k sociálním interakcím mezi cizinci a Čechy.

Každá baterie uvedených uzavřených otázek obsahovala celkem sedm vybraných příležitostí, při nichž se cizinci mohli setkávat se svými přáteli. Vybrány byly následující místa a příležitosti: rodinné oslavy/události (např. narozeniny, svátky, svatby, křtiny, pohřby atd.), rodinné/přátelské návštěvy, sportovní akce (např. sportovní zápasy, turistika atd.), kulturní akce (např. kino, divadlo atd.), výlety, trávení dovolené/prázdnin (tuzemská/zahraniční, pobyt na chatě/chalupě atd.) a jako poslední posezení v restauraci/hospodě/party. Na otázky odpovídali ti respondenti, kteří v předcházející otázce odpověděli, že se s Čechy či krajany setkávají minimálně jednou za měsíc.

Rozbohem dat bylo zjištěno, že cizinci se se svými přáteli z řad krajanů setkávali zejména při příležitostech rodinných či přátelských návštěv (88 %), dále při blíže

8. Vnímání české společnosti vs. vnímání země původu

nespecifikovaných posezeních v restauracích, hospodách či při různých party (85 %), anebo také při příležitostech rodinných oslav či událostech (83 %), jakými jsou kupříkladu křtiny, oslavy narozenin či svátků, při příležitosti pohřbu či svatby. Řídkěji již cizinci spolu se svými krajany pořádali výlety (52 %) či trávili společnou dovolenou nebo pobyt na chalupě či chatě (50 %). Nejméně se cizinci s přáteli krajany setkávali na kulturních (44 %) a sportovních akcích (41 %).

Ve srovnání s charakterem míst a příležitostí setkávání se s přáteli krajany, s Čechy cizinci přicházeli do neformální interakce nejčastěji při posezení v restauracích, hospodách či na party (86 %). Mnohem méně se s přáteli Čechy setkávali při příležitostech rodinných či přátelských návštěv (58 %). Účast českých přátel byla také nižší při oslavách pořádaných cizinci při příležitosti významných rodinných oslav či událostí, např. narozeniny, svátky, svatby, pohřby atd. (43 %). Na kulturní akce chodila s českými přáteli necelá polovina cizinců (45 %). Na sportovní akce, společné výlety, nebo společnou dovolenou nebo popřípadě pobyt na chalupě si s přáteli z řad majority zašla cca třetina cizinců. Detailněji viz následující tabulkový přehled.

Tabulka č. 30 **Příležitosti/místa trávení volnočasových aktivit s přáteli z řad krajanů a Čechů**

příležitosti setkávání se ve volném čase (kromě jednání na úřadech či v zaměstnání nebo ve škole)	přátelé z okruhu Čechů		přátelé z okruhu krajanů	
	N	%	N	%
rodinné oslavy/události (např. narozeniny, svátky, svatby, křtiny, pohřby atd.)	258	43	597	83
rodinné/přátelské návštěvy	345	58	629	88
sportovní akce (např. sportovní zápasy, turistika atd.)	230	39	292	41
kulturní akce (např. kino, divadlo atd.)	266	45	319	44
výlety	235	39	372	52
trávení dovolené/prázdnin (tuzemská/zahraniční, pobyt na chatě/chalupě atd.)	180	30	356	50
posezení v restauraci/hospodě/party	516	86	614	85
celkem	600	*	719	*

Pozn.: * součet nedává 100 %, možnost více odpovědí.

Na základě zjištěných skutečností lze vyslovit konstatování o rozdílných preferencích míst a příležitostí, při kterých se cizinci setkávají se svými českými přáteli, s výjimkou restaurací a hospod. S Čechy se cizinci setkávali zejména při volném posezení v restauracích či hospodách nebo při organizování různých party, zřídka při akcích kulturního, sportovního či společenského zaměření.

Data uvedena v následujících dvou tabulkových přehledech potvrdila vysokou sociabilitu všech zkoumaných skupin cizinců. Nejvyšší sociabilita je tradičně typická pro vietnamské etnikum a jejímu výzkumu byla věnována řada odborných publikací (Martínková, Š., 2007). Vysokou potřebu udržování společenských kontaktů s krajany měli i Rusové, frekvencí nižší pak Ukrajinci. Kulturních akcí s Českými přáteli se účastní nejčastěji Rusové, nejméně Ukrajinci. Místo, kde se Rusové a Ukrajinci častěji setkávají s Čechy než se svými krajany, byla jednoznačně restaurační zařízení. Opačně tomu bylo ovšem u Vietnamsců, kteří zpravidla preferují spíše vietnamská restaurační zařízení a návštěva českých hospod není pro ně obvyklá.

Tabulka č. 31 **Příležitosti/místa trávení volnočasových aktivit s přáteli z řad Čechů podle státní příslušnosti**

příležitosti setkávání se ve volném čase (kromě jednání na úřadech či v zaměstnání nebo ve škole)	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové
	%*		
rodinné oslavy/události (např. narozeniny, svátky, svatby, křtiny, pohřby atd.)	45	34	46
rodinné/přátelské návštěvy	56	57	63
sportovní akce (např. sportovní zápasy, turistika atd.)	37	31	49
kulturní akce (např. kino, divadlo atd.)	41	44	55
výlety	41	31	44
trávení dovolené/prázdnin (tuzemská/zahraniční, pobyt na chatě/chalupě atd.)	30	26	34
posezení v restauraci/hospodě/party	90	71	91
celkem N	351	108	138

Pozn.: * součet nedává 100 %, možnost více odpovědí

Tabulka č. 32 **Příležitosti/místa trávení volnočasových aktivit s přáteli z řad krajanů podle státní příslušnosti**

příležitosti setkávání se ve volném čase (kromě jednání na úřadech či v zaměstnání nebo ve škole)	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové
	%*		
rodinné oslavy/události (např. narozeniny, svátky, svatby, křtiny, pohřby atd.)	77	94	84
rodinné/přátelské návštěvy	82	94	89
sportovní akce (např. sportovní zápasy, turistika atd.)	37	43	49
kulturní akce (např. kino, divadlo atd.)	39	51	51
výlety	49	54	57
trávení dovolené/prázdnin (tuzemská/zahraniční, pobyt na chatě/chalupě atd.)	44	54	59
posezení v restauraci/hospodě/party	88	82	83
celkem N	409	143	167

Pozn.: * součet nedává 100 %, možnost více odpovědí

Rozborem dat bylo dále zjištěno, že cizinci se zájmem žít v ČR napořád se s Čechy častěji scházeli zejména na rodinných, či přátelských návštěvách, dále na kulturních akcích, či trávili společné dovolené, nebo si zašli posedět do restaurace. Rodinných oslav a návštěv s českými přáteli se častěji účastnili spíše ženy než muži. Naopak muži preferovali sportovní akce a zápasy. Cizinci vyučení v oboru se s českými přáteli účastnili kulturních akcí, výletů a dovolených v mnohem menší míře než jejich krajané s vyšším vzděláním, obdobně tomu bylo i při interakcích s krajanami. Lze se pouze domnívat, že tato skupina osob zacílila svůj pobyt v ČR výlučně na dosažení výdělků a svoje volnočasové aktivity spíše zaměřuje pouze na přátelská či rodinná setkávání či oslavy (obdobný poznatek byl již konstatován v rámci výzkumu Bariéry I.). Sportovních a kulturních akcí se účastnili s velkou oblibou zejména nejmladší svobodné osoby ve věkové kategorii 18 až 28 let.

Uvedené poznatky rozšiřují obzor poznatků nejen o míře a specifikách sociability zkoumaných skupin cizinců, ale i o specifikách jejich sociálních interakcí s členy majority.

9. Hodnotové preference a normy chování

Rámec hodnotových preferencí uznávaný v dané společnosti patří k předpokladům úspěšného průběhu integrace minorit do majoritní společnosti. Jak již bylo zmíněno v úvodních částech monografie, výzkumu hodnot je u nás ze strany odborné sociologické veřejnosti věnována jak teoretická, tak výzkumná pozornost. Otázky zaměřené na hodnotové preference majority bývají zpravidla nedílnou součástí standardních reprezentativních průzkumů veřejného mínění majority (např. pravidelný výzkum CVVM Naše společnost). Systematický výzkum hodnot naší společnosti obzvláště v současné rychle měnící se a trendům podléhající společnosti ovšem bohužel chybí. Výzkumu hodnot skupin cizinců žijících na území České republiky byla pozornost věnována také pouze okrajově, nejčastěji pouze marginálně, o systematickém výzkumu v této oblasti nemůže být ani řeč.

V rámci výzkumu Bariéry I. byl kromě jiného vysloven předpoklad, že *„tlak majoritní společnosti na přebírání hodnot majority přímo nevede k uzavírání se určité skupiny cizinců v tom smyslu, že by se tyto osoby upínaly pouze ke způsobu života zažitého v jejich zemi původu.“* (Schebelle, D., Horáková, M., 2012, str. 32). Pořád ovšem před námi stojí výzva hledání odpovědí na otázku, jaké hodnoty a způsob života česká majoritní společnost nabízí minoritám jako vzor k následování a jaké kvality tyto hodnoty a způsob života vlastně jsou? Nezodpovězených otázek ovšem zůstává ještě mnoho, naopak, zdá se, že neustále přibývají. Důležitým výzkumným počinem není pouze zmapovat hodnotový rámec majority a sledovat jeho vývoj, systematicky by měl být zkoumán i hodnotový rámec minimálně nejčtenějších skupin cizinců žijících na území ČR a také těch skupin cizinců, které jsou způsobem a kvalitou života navykého ze země původu nejvíce vzdáleny podmínkám naší společnosti.

V rámci přípravy dotazníku byly na základě sekundární analýzy dostupných zdrojů shromážděny poznatky získané v rámci výzkumu hodnot české společnosti. Kromě otázek zaměřených na zmapování hodnotových postojů Ukrajinců, Vietnamců a Rusů byly položeny i otázky, zda se tyto postoje liší od postojů české společnosti.

Na základě zjištěných poznatků sekundární analýzy dostupných zdrojů byl vytvořen výčet základních skutečností, které jsou pro cizince v životě důležité. Byly vybrány následující skutečnosti: rodina, přátelé a známí, životní prostředí, volný čas, politika ČR, politika v zemi původu cizince, práce v ČR, majetek/peníze, vzdělání, úspěch v práci, náboženství, víra. U všech těchto skutečností měli respondenti možnost uvést, jak velmi jsou pro ně v jejich životě důležité, či nikoliv. Svoji odpověď volili pomocí škály 1 = „velmi důležité“ až 4 = „vůbec nedůležité“. Skupina proměnných sledujících důležitost věcí byla obsažena i v rámci již zmiňovaného Evropského výzkumu hodnot, realizovaného v ČR v roce 2008. V rámci tohoto výzkumu byly sledovány následující skutečnosti: práce, rodina, přátelé a známí, volný čas, politika, náboženství. V tomto případě byla ovšem použita odlišná hodnotící škála se stupni 1 = „velmi důležitá“ až 4 = „vůbec nedůležitá“. Uvedený výzkum byl zaměřen převážně na majoritu ČR.

Jak dokládá následující tabulkový přehled, nejdůležitější z vybraných věcí představovala pro Čechy rodina, více než tři čtvrtiny respondentů jí pro svůj život považovaly za velmi důležitou. Důležitá, ale ne až zas tolik jako rodina, byla pro Čechy práce. Na třetím místě v důležitosti se umístili přátelé/znamí a volný čas. Naopak, náboženství nebylo vůbec důležité pro cca polovinu respondentů.

Tabulka č. 33 **Důležitost vybraných věcí v životě a Evropský výzkum hodnot - ČR 2008**

<i>Prosím, řekněte, pro každou z následujících skutečností, jak jsou ve Vašem životě důležité:</i>		velmi důležitá	dosti důležitá	ne příliš důležitá	vůbec nedůležitá	neví/bez odpovědi	N/100 %
práce	N	757	700	206	110	29	1 802
	%	42	39	11	6	2	100
rodina	N	1 402	315	55	15	15	1 802
	%	78	17	3	1	1	100
přátelé a známí	N	677	919	173	20	13	1 802
	%	37	51	10	1	1	100
volný čas	N	601	920	220	44	17	1 802
	%	34	51	12	2	1	100
politika	N	84	295	745	643	35	1 802
	%	5	16	41	36	2	100
náboženství	N	115	229	440	962	56	1 802
	%	6	13	24	53	4	100

Pramen: Evropský výzkum hodnot - ČR 2008 na ČSDA <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>

V rámci popisovaného výzkumu tří sledovaných skupin cizinců, tj. Ukrajinců, Vietnamců a Rusů, lze konstatovat, že všechny vybrané skutečnosti byly pro cizince důležité, lišila se pouze míra jejich důležitosti. Tímto se potvrdila výzkumná otázka o odlišné preferenci zkoumaných hodnot mezi Ukrajinci, Vietnamci a Rusy a příslušníky majority. Na rozdíl od Čechů, ani jedna z uvedených skutečností nebyla cizinci shledána nedůležitou. Nejvíce ceněnou skutečností byla pro cizince rodina (za velmi důležitou jí považovalo celkem 87 % cizinců), následně pak práce v ČR. Vysokou důležitost připisovali dále ve shodné míře majetku/penězům a úspěchu v práci, tj. hodnoty zajišťující ekonomickou existenci jedince či rodiny. Méně důležité místo pro potřeby jejich života představovalo vzdělání, volný čas, politika v zemi jejich původu a oblast životního prostředí. Přestože oblast životního prostředí představovala pro respondenty jednu z nejméně důležitých oblastí v jejich životě, zároveň patřila ochrana životního prostředí mezi vlastnosti, které obdivovali u Čechů, což může naznačovat určitý vnitřní rozpor v přístupu cizinců k této oblasti. Nejméně důležité skutečnosti z vybraných představovaly náboženství/víra (za velmi důležité považovala náboženství /víru necelá čtvrtina cizinců) a politika v ČR⁵², která byla velmi důležitá pouze pro cca šestinu cizinců. Detailněji viz následující tabulkový přehled.

⁵² Mezi politickými subjekty, které byly respondentům (kteří odpověděli na otázku Q7x) nejvíce sympatické, se na prvním místě umístilo hnutí ANO 2011 Andreje Babiše, na druhém místě ČSSD, na třetím TOP 09 a těsně za touto stranou se umístila strana ODS.

Tabulka č. 34 **Přehled vybraných skutečností podle jejich důležitosti v životě cizinců, řazeno podle hodnoty indexu (N=741)**

<i>výčet vybraných skutečností v řazení podle jejich důležitosti (sestupně).</i>		velmi důležitá	spíše důležitá	spíše nedůležitá	vůbec nedůležitá	neví/bez odpovědi	index*
rodina	N	646	61	21	9	4	0,95
	%	87	8	3	1	1	
práce v ČR	N	571	120	29	10	11	0,91
	%	77	16	4	1	2	
přátelé/známí	N	450	263	23	1	4	0,89
	%	61	35	3	-	1	
majetek/peníze	N	368	304	50	10	9	0,84
	%	50	41	7	1	1	
úspěch v práci	N	405	242	59	16	19	0,84
	%	55	33	8	2	2	
vzdělání	N	312	225	127	53	24	0,75
	%	42	31	17	7	3	
volný čas	N	241	292	155	43	10	0,74
	%	33	39	21	6	1	
politika v zemi původu	N	274	243	138	71	15	0,73
	%	37	33	18	10	2	
životní prostředí	N	217	313	149	45	17	0,73
	%	29	42	20	6	3	
náboženství/víra	N	156	206	172	175	32	0,59
	%	21	28	23	24	4	
politika v ČR	N	116	234	194	175	22	0,58
	%	16	32	26	23	3	

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = nedůležitá, 1 = velmi důležitá); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0, **součet % v řádcích = 100 %, N=741

Dalším rozbořením dat byly zjištěny následující významné rozdíly:

- uznávání rodiny jakožto nejvyšší a nejdůležitější životní hodnoty bylo ve srovnání s Vietnamci a Rusy u Ukrajinců mírně slabší;
- práce v ČR byla nejdůležitější zejména pro Ukrajince a také Vietnamce, menší důležitost jí však přisuzovali Rusové;
- Ukrajinci velmi výrazně projevili důležitost politiky v zemi jejich původu, Rusové již méně, naopak, politika ve Vietnamu byla pro cca polovinu Vietnamců spíše nedůležitá až vůbec nedůležitá;
- doposud neusazené osoby (tj. cizinci, kteří neprojevili zájem žít v ČR napořád) méně oceňují vnímání důležitosti životního prostředí v jejich životě.
- pro cizince, kteří plánují návrat do země původu, nesehrává jejich volný čas tak významnou roli, jako je to u již v ČR usazených cizinců či těch, kteří plánují migraci do jiných členských zemí EU. Lze předpokládat, že se jedná zejména o cizince zacílené zejména na dosažení maximálního výdělků, čemuž plně podmiňují svůj životní styl v ČR;

- vyšší zájem o oblast vzdělání a také politického dění v ČR projevili zejména cizinci s preferencí žít v ČR napořád;
- ačkoliv byla důležitost práce v ČR obecně velmi vysoká, mezi cizinci neplánující žít v ČR napořád bylo statisticky významně více těch, pro které úspěch v práci nesehrával až tak zásadní roli.

Detailněji viz následující tabulkový přehled.

Tabulka č. 35 **Přehled vybraných skutečností podle jejich důležitosti v životě cizinců podle jejich státní příslušnosti, řazeno sestupně podle indexu důležitosti***

Ukrajina		Vietnam		Rusko	
rodina	0,94	rodina	0,97	rodina	0,96
práce v ČR	0,94	práce v ČR	0,91	přátelé/známí	0,89
přátelé/známí	0,89	přátelé/známí	0,89	práce v ČR	0,87
majetek/peníze	0,84	majetek/peníze	0,83	majetek/peníze	0,85
úspěch v práci	0,84	úspěch v práci	0,82	úspěch v práci	0,85
politika v zemi původu	0,78	vzdělání	0,77	vzdělání	0,78
volný čas	0,74	životní prostředí	0,72	volný čas	0,78
vzdělání	0,73	volný čas	0,68	životní prostředí	0,75
životní prostředí	0,72	náboženství/víra	0,61	politika v zemi původu	0,73
politika ČR	0,60	politika v zemi původu	0,60	politika ČR	0,58
náboženství/víra	0,60	politika ČR	0,54	náboženství/víra	0,56

Pozn.: * index = vážený průměr; může nabývat hodnoty 0-1,00 (0 = nedůležité, 1 = velmi důležité); použité relativní váhy pro čtyřnásobnou škálu: 1=1,00, 2=0,75, 3=0,50, 4=0,25, bez odpovědi=0

Z výše uvedeného vyplývá, že cizinci zkoumaných skupin viděli životní prioritu v rodině a vztazích na své přátele a známé, což je obzvláště typické pro Vietnamce. Ačkoliv patřila péče o životní prostředí do cizinci významně oceňovaných charakteristik Čechů, v jejich hodnotovém žebříčku však životní prostředí až tak významnou roli nesehrávalo. Volební preference cizinců dosáhly v rámci tohoto výzkumu 29 %, přičemž více než polovina cizinců považovala politiku ČR za spíše nedůležitou (26 %) až vůbec nedůležitou (26 %).

Z volného srovnání hodnotových rámců majority a sledovaných minorit lze konstatovat podobnost v jejich vnímání hierarchie zkoumaných hodnot, přičemž u majority dochází k vyšší rozmělněnosti vnímání důležitosti hodnot, jakými jsou rodina a práce. Na rozdíl od cizinců Češi v mnohem větší míře přisuzovali nedůležitost náboženství a politiky v jejich životech.

V posledním bloku dotazníku byla pozornost věnována zmapování názorů na morálku, vnímání morálních hodnot. Z hodnotových postojů použitých v rámci Evropského výzkumu hodnot byly použity položky související s občanskou morálkou a jednání zaměřená na ohrožení tradiční rodiny (Vidovičová, L., 2010). I v našem výzkumu tvořily nejobsáhlejší skupinu tzv. občanské morálky jednání, neboli „podvody“ lidí, do které se řadí všechna jednání, která nějakým způsobem obchází formální (tj. legislativní) či neformální pravidla (např. šizení na daních, nevěra v manželství atd.). V rámci této skupiny jsou obsažena vybraná porušení pravidel, kdy za pomoci lhaní a zatajování lidé dosahují svůj osobní prospěch. Druhou skupinu tvořila jednání zaměřená na poškození tradiční rodiny, např. potrat, rozvod, homosexualita.

Pomocí desetistupňové škály (1 = je přijatelné vždy až 10 = nikdy není přijatelné) měli respondenti možnost ohodnotit vybrané výroky zachycující specifická jednání lidí. Cílem bylo zjistit míru tolerance (stupně škály 5 až 10), či akceptace (stupně škály 1 až 5) vybraných jednání ze strany cizinců a následně odkrýt sociodemografické pozadí tohoto uvažování.

V přehledu karty byla uvedena následující vybraná jednání, která byla z části převzata právě z výše uvedeného Evropského výzkumu hodnot 2008: znásilnění, domácí násilí, národnostní či etnická nesnášenlivost, krádež auta, přijetí úplatku za výkon svých pracovních povinností, vražda, nevěra v manželství, šizení na daních, vítězení nad druhými za každou cenu, neoprávněné požadování státní finanční podpory, každodenní pití alkoholu, užívání drog včetně marihuany, lhaní ve vlastním zájmu, prostituce, vyhazování odpadků na veřejném místě, sebevražda, potrat, rozvod a homosexualita.

Rozborem dat bylo zjištěno, že cizinci zkoumaných státních příslušností neprojevili akceptaci, tj. přijetí či uznání žádného z uvedených způsobů jednání. Naopak, cizinci projevili největší míru tolerance vůči homosexualitě, rozvodu. Průměr hodnocení se blížil k bodu šest, lze tudíž konstatovat, že cizinci při posouzení homosexuality a rozvodu nerozhodli tzv. ani za, ani proti. S menší dávkou tolerance se již vyjádřili vůči potratům - viz následující grafický přehled. Míra tolerance cizinců byla největší právě vůči jednáním, která „patří mezi ta nejčastěji ospravedlňovaná, často ve veřejném diskurzu spojovaná s nálepkou „normální“ či „moderní“.“ (Vidovićová, L., 2010, s. 17)

Spíše netolerovaná byla z pohledu cizinců jednání spojená s podléháním vlastní pohodlnosti, či dosažení menších či větších osobních prospěchů či finančních zisků jako např. lhaní ve vlastním zájmu, vyhazování odpadků na veřejném místě, časté a pravidelné pití alkoholu, egoismus, nevěra v manželství, šizení na daních a přijetí úplatku. Za netolerované jednání považovali cizinci závažná porušení zejména formálních pravidel, při kterých dochází k finanční, majetkové či výrazné citové až psychické újmě ať už jednotlivce, skupiny či státu (např. neoprávněné požadování státní finanční podpory, národnostní či etnická nesnášenlivost, krádež auta a také porušení ne/formálních pravidel morálky, kdy dochází k většinou společností tradičně odmítaným jednáním, jakými jsou např. prostituce, sebevražda či užívání drog. Cizinci rozhodně netolerovali sociálně silně patologická jednání, spojená s brutálním psychickým a fyzickým útokem na druhého jedince, jakými jsou domácí násilí, znásilnění a vražda.

Tabulka č. 36 **Přijatelnost jednání lidí, průměr***

nejvíce tolerované
<ul style="list-style-type: none"> homosexualita (5,89) rozvod (5,99)
méně tolerované
<ul style="list-style-type: none"> potrat (6,93)
spíše netolerované
<ul style="list-style-type: none"> lhát ve vlastním zájmu (7,17) vyhazování odpadků na veřejném místě (7,35) každodenní užívání alkoholu (7,54) vítězit nad jinými lidmi za každou cenu (7,61) milostní poměr/nevěra v manželství (7,75) šidit na daních, když je příležitost (7,86) přijetí úplatku za výkon svých pracovních povinností (7,94)
netolerované
<ul style="list-style-type: none"> požadovat neoprávněně státní finanční podporu, např. sociální dávky (8,08) prostituce (8,23) sebevražda (8,48) národnostní/etnická nesnášenlivost (8,62) užívání drog včetně marihuany (8,73) krádež auta (8,84)
rozhodně netolerované
<ul style="list-style-type: none"> domácí násilí (9,61) znásilnění (9,78) vražda (9,82)

Pozn.: * Řazení zkoumaných položek vzestupně na škále 1 = je přijatelné vždy až 10 = nikdy není přijatelné, tj. od nejmenší hodnoty průměru, tj. přijatelného jednání po hodnotu největší, tj. nepřijatelnějšího jednání.

Jak již bylo uvedeno i u předcházejících výzkumných oblastí, autoři výzkumu vycházeli kromě jiného z předpokladu možnosti srovnání získaných poznání s již realizovanými výzkumy podobného zaměření. Také při výzkumné oblasti zaměřené na hodnotové preference a normy využili autoři možnost volného srovnání výsledku výzkumu zaměřeného na cizince s výsledky výzkumu orientovaného zejména na českou majoritu z roku 2008. Porovnáním průměrů naměřených hodnot přijatelnosti vybraných jednání (rozvod, potrat, homosexualita, sebevražda, lhaní ve vlastním zájmu, nevěra, prostituce, přijetí úplatku za výkon svých (pracovních)⁵³ povinností, šizení na daních, neoprávněně požadování finanční podpory od státu a užívání drog. Na základě srovnání průměrů lze vyslovit předpoklad o tom, že míra tolerance vybraných forem jednání u Čechů a cizinců zkoumaných státních příslušností se lišila jak u jednání ohrožující tradiční rodinu, kde byli cizinci méně tolerantní, tak u jednání vztahující se k tzv. občanské morálce, kde naopak byli tolerantní více. Zatímco cizinci zkoumaných státních příslušností byli méně tolerantní vůči prostituci, rozvodu, sebevraždě a zejména vůči potratům, více tolerance projevili zejména v míře tolerance vůči lžím, ze kterých má jedinec prospěch, nebo vůči šizení na daních, když je k tomu příležitost. Naopak, největší blízkost v hodnocení vybraných jevů (rozdíl maximálně

⁵³ V rámci Evropského výzkumu hodnot bylo dotazováno následující: přijetí úplatku za výkon svých povinností.

9. Hodnotové preference a normy chování

0,50) lze předpokládat v míře tolerance vůči prostituci, užívání drog, nevěře a homosexualitě (detailněji viz následující tabulkový přehled).

Tabulka č. 37 **Přijatelnost jednání, volné porovnání dvou výzkumů**

<i>Ospravedlnitelnost chování/průměr</i>	majorita*	cizinci	rozdíl
rozvod	5,37	5,99	-0,62
potrat	5,71	6,93	-1,22
homosexualita	6,17	5,89	0,28
sebevražda	7,63	8,48	-0,85
lhát ve vlastním zájmu	7,84	7,17	0,67
jako ženatý/vdaná mít milostný poměr	8,01	7,75	0,26
prostitute	8,14	8,23	-0,09
přijetí úplatku za výkon svých (pracovních)** povinností	8,44	7,94	0,50
šidit na daních, když je příležitost	8,51	7,86	0,65
požadovat neoprávněné státní finanční podporu (např. sociální dávky)	8,62	8,08	0,54
užívání drog včetně marihuany	8,89	8,73	0,16

Pozn.: Šedivě jsou vyznačena jednání s vyšší mírou tolerance ze strany majority (rozdíl max. +/-0,50).

*použita data Evropského výzkumu hodnot 2008, v rámci něhož byla použita obrácená hodnotící škála 1 = nikdy nepřijatelné až 10 = vždycky přijatelné. Pro potřeby srovnání byly propočítány průměry odpovídající hodnotící škále použité u výzkumu cizinců, tj. 1 = přijatelné vždy až 10 = není nikdy přijatelné. Přepočítal autoři. Zdroj: <http://nesstar.soc.cas.cz/webview/>

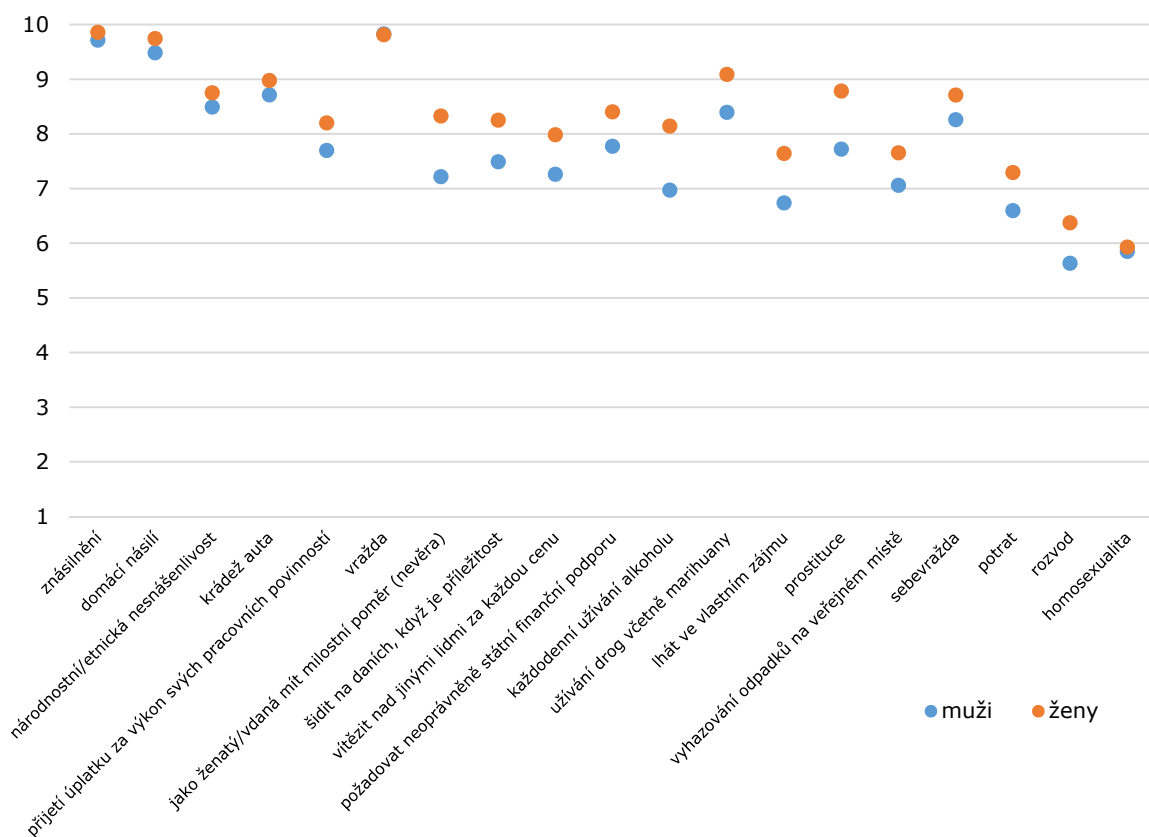
** V rámci Evropského výzkumu hodnot bylo dotazováno následující: přijetí úplatku za výkon svých povinností.

Detailnějším rozbořením dat výzkumu cizinců byly zjištěny následující statisticky signifikantní rozdíly v toleranci vůči vybraným formám jednání lidí. Rozdílná míra tolerance vůči vybraným formám jednání lidí je do značné míry ovlivněna vlivy tradic a kultury sledovaných minorit cizinců. Ačkoliv byly sociálně patologické formy násilného jednání ze strany cizinců rozhodně nikdy netolerovány (stupeň škály 10), mezi Ukrajinci byly zaznamenány spíše ojedinělé projevy vyšší benevolence vůči znásilnění a domácímu násilí (zejména u osob se základním vzděláním). Milostný poměr v manželství striktně odsuzovali zejména Vietnamci, o stupeň větší míru shovívavosti projevili Rusové, naopak mezi Ukrajinci bylo více jedinců, kteří vůči nevěře neměli ujasněný názor (stupeň škály 5). Vedoucí pozici v odmítání každodenního popíjení alkoholu jasně zastávali Vietnamci, naopak Ukrajinci projevili spíše větší míru benevolence nejenom vůči každodennímu pití alkoholu, ale také vůči užívání drog včetně marihuany. Lhaní pro dosažení vlastního prospěchu byli za jistých okolností ochotni tolerovat spíše Ukrajinci. Prostituci výrazněji odmítali Vietnamci, větší „pochopení“ projevili Ukrajinci. Nejvíce shovívaví vůči odhazování odpadků na ulici byli Ukrajinci. Detailněji viz srovnání průměru naměřených hodnot přijatelnosti vybraných jednání lidí v následujícím tabulkovém přehledu.

Tabulka č. 38 **Srovnání přijatelností jednání lidí podle státních příslušností (průměry)**

Přijatelnost jednání na škále 1 = vždy přijatelné až 10 = nikdy nepřijatelné	Ukrajinci	Vietnamci	Rusové
znásilnění	9,72	9,79	9,94
domácí násilí	9,51	9,64	9,82
jako ženatý/vdaná mít milostný poměr (nevěra)	7,46	8,34	7,95
každodenní užívání alkoholu	7,16	8,53	7,60
užívání drog včetně marihuany	8,48	9,11	9,01
lhát ve vlastním zájmu	6,84	7,82	7,43
prostitute	7,93	8,90	8,39
vyhazování odpadků na veřejném místě	7,07	7,76	7,67

Přijatelnost většiny vybraných jednání lidí se lišila také podle pohlaví respondentů, kromě téměř totožného odmítavého postoje vůči vraždě a téměř stejné míry tolerance vůči homosexualitě. Muži až na uvedené dvě výjimky (vražda a homosexualita) projevovali u všech vybraných jednání vyšší míru tolerance, než tomu bylo u žen. Nejvíce se ženy a muži lišili v toleranci každodenního popíjení a nevěry v manželství - viz následující graf.

Graf č. 30 **Srovnání přijatelností jednání lidí podle pohlaví, průměry na škále 1 = přijatelné až 10 = nikdy nepřijatelné**

Zajímavým zjištěním byla skutečnost, že míra benevolence vůči tzv. prospěchářství (konkrétně šizení na daních, když je příležitost a lhaní ve vlastním zájmu) rostla s výší příjmu. U osob se základním vzděláním bylo více osob, které projeví větší shovívavost vůči násilným způsobům chování, jakými jsou znásilnění, domácí násilí a dokonce v spíše ojedinělých případech i vražda. Tolerance vůči potratům naopak rostla s úrovní dosaženého vzdělání. Nejmenší míru tolerance vůči neoprávněnému požadování státní finanční podpory projeví cizinci s průměrnými osobními příjmy.

Variabilita mezi Ukrajinci, Vietnamci a Rusy není pouze v jejich kulturních diferencích, ale vyplývá i z různých sociodemografických charakteristik jednotlivých minorit. V našem souboru nebyly výpočty zjištěny významné rozdíly v míře tolerance jednotlivých věkových kohort. Obecně lze konstatovat, že cizinci s lepším socioekonomickým zázemím projevovali větší benevolenci vůči jednáním umožňujícím tzv. prospěchářství, zatímco cizinci s horším socioekonomickým zázemím v individuálních případech častěji projevovali spíše větší míru tolerance vůči násilným formám chování.

10. Závěr

Výzkum realizovaný v rámci projektu „Průzkum veřejného mínění cizinců o otázkách integrace a jejich náhledu na majoritní společnost a život v ní“ nastínil kromě průzkumu mínění a postojů cizinců vůči majoritní společnosti i možnosti mapování vnímání hodnotového rámce cizinců sledovaných skupin, tj. Ukrajinců, Vietnamců a Rusů, v kontextu jejich integračního procesu do majoritní společnosti ČR. Zjištěné poznatky byly dle možností a dostupnosti dat srovnány, prozatím spíše pro dosažení větší obraznosti, také s výsledky již realizovaných hodnotových sociologických výzkumů zaměřených na majoritní část společnosti. V rámci výzkumu byly zkoumány subjektivní složky individuálního a společenského vědomí, jehož cílem nebylo zaměřit se na statistické zjišťování objektivních faktorů. Z uvedených důvodů mají tato zjištění spíše praktický význam.

Jak již bylo zmíněno v úvodu této monografie, migrace přináší sociální změny, a to jak v zemích původu, tak v hostitelské zemi. U rodilé i přistěhovalecké populace se projevuje přirozená snaha o uchování vlastní sociální identity, což už samo o sobě vytváří ve společnosti určité napětí, které za určitých okolností může vyústit až v sociální konflikt. Mezinárodní migrace a její impulzy vyvolávají sociální změny s pozitivními i negativními účinky, čímž mohou přispívat k akceleraci rozvoje společnosti nebo v sobě mohou nést rovněž možné příčiny sociálních konfliktů. Vystává otázka kontroly těchto sociálních změn. Zejména z tohoto důvodu mezi hostitelskými zeměmi roste pozornost zaměřující se na oblasti integrace cizinců a jejich vývoj. Cílem výzkumu nebylo klasifikovat mínění a postoje cizinců sledovaných skupin v kontextu jejich integračního procesu pouze z hlediska rozdílů v jejich chování a preferencích hodnot, ale i v rámci použitých výzkumných metod (což je sekundární analýza a dotazníkové šetření), kde se autoři i přes metodické omezení zaměřili také na částečnou identifikaci a pojmenování nositelů těchto vztahů.

Jedním ze základních předpokladů úspěšného procesu integrace je důvěra minorit v majoritu. V rámci provedeného výzkumu bylo zjištěno, že většina cizinců sledovaných skupin Čechům důvěřovala. Pocit důvěry byl narušován zejména z důvodu osobních zkušeností cizinců s diskriminací. V určitých případech také z důvodu nenaplnění jejich představ o uplatnění na trhu práce v ČR (zaměstnanost cizinců byla zatížena výraznou koncentrací v nekvalifikovaných zaměstnáních a zvýšenou koncentrací ve službách a prodeji). Především u cizinců se zájmem zůstat žít (i se svojí rodinou) v ČR nastalo je nezbytné zvýšit jejich konkurenceschopnost na trhu práce v ČR tak, aby byli pro případné zaměstnavatele akceptovatelnější. Obzvláště je důležité sledovat oblast vývoje dalšího vzdělávání trvale usídlených cizinců, což nutně předpokládá zvýšení informovanosti cizinců o jejich možnostech v dalším vzdělávání.

Dále lze vyslovit předpoklad, že citlivost cizinců vůči projevům xenofobního chování majority se může měnit v kontextu nárůstu jejich interakcí s příslušníky majority, lepší znalostí češtiny, nabytím zkušeností s majoritou a českým prostředím, historií, kulturou a v neposlední řadě s jejich celkovou orientací v české společnosti vůbec. Identifikován ovšem byl i nižší zájem cizinců o českou kulturu, tedy zvyky, literaturu, kino, film, divadlo atd. Dále bylo zjištěno, že pozornost sportovním a kulturním akcím byla věnována převážně ze strany mladých a svobodných osob. V rámci výzkumu by měla být větší pozornost věnována identifikaci vhodných nástrojů sloužících ke zvýšení informovanosti cizinců o stavu a historii české kultury se sekundárním zacílením i na dosažení pozvednutí zájmu cizinců o české kulturní dění a

historii. Takto ověřené nástroje by v budoucnu mohly posílit efektivnost integračních projektů.

Zároveň je ovšem třeba mít na paměti, že cizinci z třetích zemí netvoří soudný monolit, ale konglomerát, který je vnitřně diferencován, kdy podobnosti a rozdíly zkoumaných skutečností byly zjištěny i v porovnání s majoritou. V rámci sledovaných skupin cizinců, tj. Vietnamců, Rusů a Ukrajinců, byly identifikovány rozdíly, a to jak v jejich vztahu k majoritě, tak v jejich hodnotových preferencích a ve vnímání norem chování. Cizinci sledovaných skupin Čechy považovali za vychovanější a mírumilovnější, naopak nejkritičtěji u Čechů vnímali jejich závist a lakomost, lenost, sobeckost a nepřátelství. Nejkritičtější postoje projevíli Vietnamci, méně Rusové a nejméně Ukrajinci. Pozitivní postoje vůči členům majority posilovalo zejména prohlubování vzájemné interakce se členy majority, zkušenosti s českým prostředím a nekumulování negativních zkušeností s majoritou.

Cizinci si na české společnosti nejvíce cenili svobodu společnosti, ve které žijí, a bezpečnost této země. Oceňována byla také péče věnovaná životnímu prostředí v ČR. Naopak, menší pozornost byla ze strany cizinců věnována české kultuře, tj. zvykům, literatuře, kinu, divadlu atd. Z uvedeného lze usuzovat, že cizinci před českou kulturou upřednostňují spíše civilizační výdobytky české společnosti. Kulturní odlišnosti přitom tvořily součást subjektivně vnímaných bariér integrace cizinců do české společnosti, přičemž odlišnost kultur vnímali jak kulturně nejvzdálenější Vietnamci, tak i kulturně bližší Ukrajinci a Rusové. Hůře byli Češi vnímáni v pozornosti, kterou věnovali vzájemné interakci a interakci věnované cizincům. Nejhůře cizinci vnímali Čechy v jejich menším lpění na rodinných a příbuzenských vazbách a dodržování tradic a zvyků. Obecně lze konstatovat, že cizinci hodnotili pozitivněji spíše současný stav společnosti České republiky než současný stav v zemi jejich původu. Na základě dalších zjištění lze vyslovit předpoklad o zvýšené citlivosti některých osob či skupin lidí z řad Ukrajinců a Rusů na to, jakým způsobem byly v ČR mediálně i politicky prezentovány a řešeny záležitosti související se současným konfliktem na Ukrajině. V této oblasti pravděpodobně dochází ke střetům v očekávání těchto cizinců vůči jednání jak politických představitelů ČR, tak jednotlivých médií prezentujících a zprostředkovávajících informace o tomto dění. V mnohém problematický přesah vlivu médií, který rovněž ovlivňuje vzájemný vztah minorit a majority, nelze v současné společnosti „svobody projevu“ zásadně ovlivnit. Opět byla potvrzena vyšší sociabilita cizinců a identifikovány difference v preferencích kontaktů cizinců sledovaných skupin s členy majority. Setkávání se cizinců a Čechů v rámci rodinných oslav či návštěv bylo méně časté nežli setkávání se s krajanů. K interakcím s Čechy docházelo nejčastěji při posezení v restauračních zařízeních. Největší uzavřenost vůči majoritě přetrvávala u Vietnamců. Tato zjištění mohou být následně využita pro potřeby plánování společensko-kulturních akcí zaměřených na posílení interakce mezi majoritou a cizinci z třetích zemí. Ve srovnání s hodnocením přátelskosti Čechů a krajanů respondentů vůči cizincům obecně a jejich krajanům, bylo zjištěno, že hodnocení přátelskosti Čechů vůči cizincům bylo mírně vyšší, nežli vůči Čechům/krajanům. Pouze cca třetina zkoumaných cizinců rozhodně souhlasila/spíše souhlasila s výrokem, že Češi jsou k sobě přátelštější, nežli je tomu u jejich krajanů. Podobně tomu bylo při hodnocení výroku, že Češi jsou přátelštější k cizincům (36 %). Srovnáním uvedených hodnocení výroků lze odvodit následující - hodnocení přátelskosti Čechů ve srovnání s hodnocením krajanů respondentů byla mírně vyšší vůči cizincům, nežli vůči Čechům.

Byly identifikovány oblasti se sníženou orientací cizinců, mezi něž patří nárok na sociální dávky, školství, nárok na podporu v nezaměstnanosti a další vzdělávání dospělých. Z důvodu nedostatečné znalosti českého jazyka nejen u cizinců s dlouhodobým, ale také s trvalým pobytem byla zaznamenána preference cizinců v poskytování

---

informací cizincům na úřadech v jejich rodném jazyce, nicméně osvojení si či zlepšení češtiny, a to obzvláště u jazykově vzdálených Vietnamců, je nezbytným předpokladem úspěšného procesu integrace cizinců do majoritní společnosti České republiky. Odborná pozornost by tak měla být věnována kontinuálnímu zvyšování informovanosti cizinců o právech a povinnostech obyvatel tohoto státu v oblasti sociálního zabezpečení a školství. Paralelně s kampaní zaměřenou na posílení tolerance majority vůči cizincům žijícím na území ČR by měl být kladen vhodný důraz i na podporu zájmu cizinců učit se český jazyk. V rámci výzkumu byla pozornost věnována také zmapování spokojenosti cizinců s jejich životem. Mezi faktory ovlivňující sebedůvěru cizinců s jejich životem a jejich možnosti ovlivňovat a řídit vlastní život patřilo postavení na trhu práce (v tomto určeno vzděláním a výdělkem), osobní sebedůvěra, jistota pobytového statutu, spokojenost s vlastním životem a národní (neboli etnické) specifikum.

Z hodnotových preferencí kladli cizinci největší důraz na rodinu, příjem a práci v ČR. Ze srovnání hodnotových preferencí majority a minorit lze konstatovat podobnost v jejich vnímání hierarchie zkoumaných hodnot, přičemž u majority dochází k vyšší rozmělněnosti vnímání těchto hodnot. Na základě získaných poznatků ovšem nelze rozpoznat pouhou deklarativnost v uctívání těchto životních hodnot, ani odpovědět na otázky ideových vlivů na hodnotový rámec cizinců. Nelze rovněž blíže specifikovat konkrétní skutečnosti, které se za jednotlivými zkoumanými hodnotami cizinci představovali. Zjištěné byly i odlišnosti ve vnímání vybraných norem chování nejen mezi cizinci samotnými, ale i ve srovnání se členy majority. Lze vyslovit předpoklad o tom, že míra tolerance se u Čechů a cizinců lišila, a to zejména u jednání lidí ohrožující tradiční rodinu, kde byli cizinci méně tolerantní (konkrétně vůči rozvodu, prostituci, sebevraždě a zejména vůči potratu), tak u jednání lidí vztahujících se k tzv. občanské morálce (konkrétně vůči lhaní ve vlastním zájmu, šizení na daních, když je k tomu příležitost), kde naopak byli cizinci tolerantní více.

Uvedená zjištění do jisté míry pootevřela doposud velmi málo probádanou oblast veřejného mínění cizinců o jejich postojích vůči majority a společnosti České republiky s přihlédnutím k procesu integrace cizinců do majoritní společnosti. Pro potřeby hlubšího poznání hodnotových preferencí a norem chování cizinců žijících na území České republiky je nezbytná podpora dlouhodobého a metodicky ukotveného výzkumu hodnot a norem chování cizinců tak, aby bylo možné zachytit nejen aktuální stav situace, ale popsat i případné vývojové tendence, přičemž by měl být zachován referenční rámec umožňující srovnání výsledků s výsledky zkoumání zacíleného na českou majoritu.

11. Literatura

- Allport, G., W. *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley. 1954. University
- Čada, K. a kol. *Přístup imigrantek a imigrantů ke vzdělání a na trh práce v ČR*. GAC, s.r.o., 2007
- Český statistický úřad: *Cizinci v České republice 2014*. Praha: ČSÚ, 2014, str. 35-40
- Del Cid, J. *The American Dream: An Illusion or Reality for Latino Immigrants*, Liberty University 2011
- Drbohlav, D. - Uherek, Z. *Reflexe migračních teorií*. Geografie. *Sborník České geografické společnosti*. 2007, roč. 112, str. 7-8
- Echaudemaison, E.-D. *Slovník ekonomie a sociálních věd*. E.W.A. Edition, s.r.o. 1995
- Fick, P., Wöhler, T., Diehl, C., Hinz, T. *Integration gelungen? Die fünf größten Zuwanderergruppen in Baden-Württemberg im Generationenvergleich*, Universität Konstanz 2014.
- http://www.integrationsministerium-bw.de/pb/site/pbs-bw/get/documents/mfi/MFI/Abteilung2/Referat23/IntegrationGelungen_web.pdf
- Geist, B. *Sociologický slovník*. VICTORIA PUBLISHING 1992
- Hamplová, D. *Životní spokojenost, štěstí a rodinný stav v 21 evropských zemích*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/1af3eddc9c2e2c08b0b551f2e43757353f124d35_580_105Hamplova20.pdf
- Horáková, M. *Výzkum rodin migrantů v ČR. Východiska a základní pojmy projektu Návrh informačního systému o rodinách migrantů z třetích zemí*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2014
- Jandourek, J. *Slovník sociologických pojmů*. Grada Publishing, a.s. 2012
- Klvačová, P. *Biografie a identity cizinců usilujících o integraci do české společnosti Od „samozřejmě nerovnosti“ k „nesamozřejmě rovnosti“*. Praha: Studie NÚJH, 9/2012, str. 45-51
- Leontiyeva, Y. - Pokorná, A. *Faktory bránící využití kvalifikace imigrantů na trhu práce ČR*. Praha, 2014
http://www.academia.edu/9281901/Faktory_br%C3%A1n%C3%ADc%C3%AD_vyu%C5%BEit%C3%AD_kvalifikace_imigrant%C5%AF_na_trhu_pr%C3%A1ce_v_%C4%8CR_V%C3%BDzkumn%C3%A1_zpr%C3%A1va
- Mareš, P. - Katrňák, T. Hodnota práce u české veřejnosti v letech 1991 až 2008. *In České hodnotové proměny 1991-2008*. Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 4/2010. S. 122-125. ISSN 1214-813X
<http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/110215114530.pdf>

-
- Markus, A. *Mapping social cohesion, The scanlon Foundation surveys 2014*. Monash, 2014
- Martínková, Š. *Vietnamské etnikum, jeho sociabilita a sociální sítě v prostředí Prahy*. Etnologický ústav, Praha, 2007
- Michalička, L. - Kotíková, J. - Stupnytskyy, O. *Prognózování vzdělanostních potřeb na období 2008 až 2012 - stav modelu a aktuální prognóza*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2009, str. 21. ISBN 978-80-7416-031-8
- Možný, I. *Sociologie rodiny*. Sociologické nakladatelství SLON, 1999
- OECD (2014), *International Migration Outlook 2014*. OECD Publishing. ISBN 978-92-64-21118-6
- Oskamp, S. *Reducing prejudice and discrimination*. Psychology Press, 2008, str. 93-113
- Petráčková, V. - Kraus, J. a kol. *Akademický slovník cizích slov. I. Díl. A-K*. Academia Praha, 1995
- Pettigrew, T., F. *Intergroup contact theory. Annual Review of Psychology, volume 49*. 1998, str. 80
- Prudký, L. a kol. *Inventura hodnot - Výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*, Academia Praha, 2009. ISBN 978-80-200-1751-2
- Rákoczyová, M. - Trbola, R. - Vyhliđal, J. - Kofroň, P. *Zaměstnavatelé zahraničních pracovníků v České republice a jejich role v procesu sociální integrace*. Praha: VÚPSV, v.v.i., Praha, 2007
- Rákoczyová, M. - Trbola, R. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2008
- Schabelle, D. - Horáková, M. *Bariéry integračního procesu reflexí cizinců z třetích zemí*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2012. ISBN 978-80-7416-112-4
- Schabelle, D. - Horáková, M. - Bareš, P. - Kubát, J. *Kontinuální sledování bariér integrace cizinců z třetích zemí se zřetelem na činnost asistenčních služeb (EIF 2011 - 07)*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2013. ISBN 978-80-7416-146-9
- Topinka, D., Janoušková, K., Kliment, P. *Strategie zvládnání obtížných situací cizinci z Ukrajiny a Mongolska* SocioFaktor, s.r.o. pro SUZ MV ČR, 2010, str. 66
- Uherek, Z. a kol. *Úspěšné a neúspěšné strategie integrace cizinců*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 2002
- Vavrečková, J., EIF 2013-01 *Soustava kvantitativních ukazatelů monitorujících integraci cizinců z třetích zemí*. Praha: VÚPSV, v.v.i., 2013, str. 10
- Vidovičová, L. O tempora! O mores! Generační a věkové souvislosti morálky ve stárnoucí společnosti. In *České hodnotové proměny 1991-2008*. Sociální studia. Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity, 4/2010. S. 11-36. ISSN 1214-813X

11. Literatura

<http://socstudia.fss.muni.cz/?q=content/%C4%8Cesk%C3%A9-hodnotov%C3%A9-prom%C4%9Bny-1991---2008-european-values-study>

webové odkazy:

<http://archiv.oskovo.cz/Kovo/2008/Rizik/d10.pdf>

<http://lordashcroftpolls.com/wp-content/uploads/2013/08/LORD-ASHCROFT-Public-opinion-and-the-politics-of-immigration2.pdf>

<http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1238&context=honors>

http://liljeberg.info/ge/aktuell/Wertewelten-summary_07.pdf

<http://monash.edu/mapping-population/public-opinion/surveys/scanlon-foundation-surveys/mapping-social-cohesion-national-report-2014.pdf>

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c3/a3998/f11/Nase%20spolecnost%202007_1.pdf

http://www.simar.cz/assets/media/WAPOR-ESOMAR_Guidelines.pdf

http://www.europeanvaluesstudy.eu/frmShowpage?v_page_id=4052961279360750

<http://www.worldvaluessurvey.org/wvs.jsp>

<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV4.jsp>

<http://rb.com.ua/eng/projects/omnibus/9001/>

http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_271.pdf

<http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/131289/4beab8d53b205f7b8e4cde1921a89e99.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

<http://www.worldvaluessurvey.org/WVSParticipants.jsp>

ČSÚ: Život cizinců 2014 <https://www.czso.cz/documents/10180/20550359/290026-14p.pdf/5ff6c07c-d027-4890-8f41-9cd789de12b1?version=1.0>

<https://www.czso.cz/csu/czso/trh-prace-v-cr-casove-rady-1993-az-2013-cvby29ymgm>

Vývoj omezování podnikání agentur práce v ČR 1990-2013

http://www.apa.cz/dokument/vyvoj_omezovani_agentur_prace_2013.pdf

Nabídka a poptávka na trhu práce ÚP ČR

http://portal.mpsv.cz/sz/stat/trh/?piref37_1298287_37_241130_241130.next_page=%2Findex.do&piref37_1298287_37_241130_241130.statse=200000000011&piref37_1298287_37_241130_241130.statsk=200000000016&piref37_1298287_37_241130_241130.send=send&piref37_1298287_37_241130_241130.stat=2000000000089&piref37_1298287_37_241130_241130.obdobi=4&piref37_1298287_37_241130_241130.rok=2014&piref37_1298287_37_241130_241130.uzemi=1000&ok=Vybrat

ISPV: <https://www.ispv.cz/cz/Aktuality/Zverejneny-vysledky-IPV-za-1--ctvrtleti-2015.aspx>

CVVM:

http://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c1/a7352/f3/ov150306.pdf

ČSÚ, VŠPS - časové řady: <https://www.czso.cz/csu/czso/201r-zamestnanost-v-nh-dle-oblasti-a-kraju-x75qxiydba>

MVČR: <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-migraci-a-integraci-2013-pdf.aspx>

Přílohy

140371 – 1

Únor/Březen 2015

ZAČÁTEK ROZHOVORU (HODINY, MINUTY)

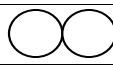
ID TAZATELE

Dobrý den, jsem tazatelem společnosti ppm factum research a provádím výzkum týkající se názorů cizinců na českou společnost a jejich život v české společnosti. Rád/a bych Vám v této souvislosti položil/a několik otázek. Výzkum bude sloužit k námětům vhodných integračních opatření ČR pro cizince ze třetích zemí. Všechny údaje, které mi poskytnete, budou naprosto důvěrné a v konečném zpracování anonymní.

S1. Na úvod bych se Vás chtěl/a zeptat, jestli jste:

občan EU	→ UKONČETE ROZHOVOR	1	
žadatel o azyl	→ UKONČETE ROZHOVOR	2	
azylant	→ UKONČETE ROZHOVOR	3	
Bylo vám uděleno správní vyhoštění z ČR	→ UKONČETE ROZHOVOR	4	
nikdo z výše uvedených	→ POKRAČUJTE V ROZHOVORU	5	☐
NEVÍ BEZ ODPOVĚDI	→ UKONČETE ROZHOVOR	9	☐

S2. Jaká je Vaše státní příslušnost?

česká	→ UKONČETE ROZHOVOR	1	
ukrajinská		2	
vietnamská		3	
ruská		4	
jiná, prosím uveďte: 	→ UKONČETE ROZHOVOR	8	☐
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	→ UKONČETE ROZHOVOR	9	☐

S3. Ve kterém městě v ČR bydlíte?

Praha	→ POKRAČUJTE V ROZHOVORU	1	
Brno	→ POKRAČUJTE V ROZHOVORU	2	
Karlovy Vary	→ POKRAČUJTE V ROZHOVORU	3	
Plzeň	→ POKRAČUJTE V ROZHOVORU	4	
Ústí nad Labem	→ POKRAČUJTE V ROZHOVORU	5	
Ostrava	→ POKRAČUJTE V ROZHOVORU	6	
Jiné město	→ UKONČETE ROZHOVOR	7	☐
NEVÍ BEZ ODPOVĚDI	→ UKONČETE ROZHOVOR	9	☐

POBYT V ČR A VZTAH K ČR

Q1. Jak dlouhou dobu celkově žijete v České republice, včetně např. přerušeno pobytu? (NAPŘ. 1 ROK A 3 MĚSÍCE)
VYPIŠTE ČÍSLICEMI ROKY I MĚSÍCE (ROKY = 0-99, MĚSÍCE = 0-11)

Roky: Měsíce:

Q2. Jaký máte druh povolení k pobytu v České republice?

vízum na dobu delší nežli 90 dnů (do doby jednoho roku)		1	
povolení k dlouhodobému pobytu v ČR		2	
zaměstnanecká karta		3	
povolení k trvalému pobytu v ČR		4	☐
jiný druh pobytu	→ UKONČETE ROZHOVOR	5	☐

FILTR: JEN TI, CO NEMAJÍ POVOLENÍ K TRVALÉMU POBYTU (Q2 = 1,2,3)

Q2X. Máte v současné době zažádáno o trvalý pobyt v České republice?

ano		1	
ne, budu žádat v průběhu příštích 6 měsíců		2	
ne		3	☐
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A		9	☐

ODPOVÍDAJÍ VŠICHNI

Q3. Máte zájem žít v ČR?

napořád		1	
pouze dočasně a pak se vrátit do země původu		2	
pouze dočasně a pak žít v některé jiné členské zemi EU		3	☐
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A		9	☐

Q4. Podívejte se prosím na přehled následujících skutečností a ohodnoťte, jak jsou pro Vás zde v ČR důležité? Hodnotte pomocí následující škály 1=velmi důležitá, 2=spíše důležitá, 3=spíše nedůležitá, 4= nedůležitá, 9=neví/bez odpovědi. **KARTA Q4**

VELMI DŮLEŽITÁ 1	SPÍŠE DŮLEŽITÁ 2	SPÍŠE NEDŮLEŽITÁ 3	NEDŮLEŽITÁ 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. Mírné klima (vyhovující počasí)				1 2 3 4 9	☐
b. Bezpečnost země				1 2 3 4 9	☐
c. Zdravotní péče				1 2 3 4 9	☐
d. Podmínky pro podnikání				1 2 3 4 9	☐
e. Výše příjmu ze zaměstnání				1 2 3 4 9	☐
f. Společnost ČR				1 2 3 4 9	☐
g. Vzdělání pro děti				1 2 3 4 9	☐
h. Čeština (dorozumět se česky)				1 2 3 4 9	☐
i. Česká kultura (zvyky, literatura, kino, film, divadlo atd.)				1 2 3 4 9	☐
j. Možnost cestovat v rámci EU				1 2 3 4 9	☐

Q5. Když zvážíte všechny okolnosti, řekl/a byste, že se v současné době cítíte šťastný/á?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	☐
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	☐

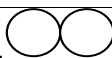
Q6. Nakolik podle Vás můžete ovlivňovat svůj život? Odpovězte prosím pomocí škály 1= vůbec ne až 10 = plně

vůbec ne 1	2	3	4	5	6	7	8	9	plně 10

Q7. V ČR se mohou národních voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR účastnit pouze občané ČR. Vy v současné době volební právo v ČR nemáte. Pokud byste volební právo získal/a, máte zájem se voleb do poslanecké sněmovny Parlamentu ČR účastnit?

ano	1	
ne	2	☐
NEVÍ BEZ ODPOVĚDI	9	☐

Q7X. V ČR je v současné době několik politických stran a hnutí. Který český politický subjekt je Vám nejvíce sympatický? (zaznamenejte jakoukoliv odpověď respondenta) POUZE 1 ODPOVĚD, NIKDO – ZAPIŠTE KÓD 88, NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A – ZAPIŠTE KÓD 99

.....

Q8. Máte zájem o sloučení rodiny v ČR? Máme na mysli Vašeho/Vaši manžela/manželku, Vaše nezletilé/závislé děti nebo Vaše rodiče?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
všichni členové mé rodiny již žijí v ČR	5	
netýká se mne, nemám manžela/manželku, děti, ani rodiče	6	☐
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	☐

Q9. Kdo z následujících osob s Vámi v České republice bydlí v jednom bytě?

manžel/ka partner/ka	1	☐
děti	2	☐
sourozenci	3	☐
rodiče	4	☐
nikdo z uvedených, sám/sama ale nežiji (např. s tetou, kamarádem atd.)	5	☐
ne, žiji sám/sama	6	☐
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	☐

Q10. Teď Vám vyjmenujeme několik osob z Vašeho nejbližšího okolí. Jsou některé z těchto osob etničtí Češi (tzn., mají českou národnost, ne jen občanství ČR)?

ANO 1	NE 2	NETÝKÁ SE MNE, NIKOHO TAKOVÉHO NEMÁM 3	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. Váš/e manžel/manželka			1 2 3 9	
b. Váš/e druh/družka			1 2 3 9	
c. Váš/Vaše otec/matka (vlastní nebo nevlastní)			1 2 3 9	
d. Váš/Vaše bratr/ sestra (vlastní nebo nevlastní)			1 2 3 9	
e. Váš/Vaše dědeček/babička (vlastní nebo nevlastní)			1 2 3 9	
f. Váš/Vaše švagr/švagrová			1 2 3 9	
g. Váš/Vaše strýc/teta			1 2 3 9	
h. Váš/Vaše tchán/tchýně			1 2 3 9	
i. Váš/Vaše přítel/přítelkyně (tzv. chodíte spolu)			1 2 3 9	
j. Váš/Vaše bratranec/sestřenice (vlastní nebo nevlastní)			1 2 3 9	

VNÍMÁNÍ ČESKÉ SPOLEČNOSTI VS. VNÍMÁNÍ ZEMĚ PŮVODU

Q11. V tomto seznamu jsou různé skupiny lidí. Můžete mi prosím říci, zda byste je chtěl/a nebo nechtěl/a za sousedy?

ROZHODNĚ BYCH NECHTĚL/A 1	SPÍŠE BYCH NECHTĚL/A 2	SPÍŠE BYCH CHTĚL/A 3	ROZHODNĚ BYCH CHTĚL/A 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. těžcí alkoholici				1 2 3 4 9	
b. velmi početné rodiny				1 2 3 4 9	
c. krajané				1 2 3 4 9	
d. citově nevyrovnaní lidé				1 2 3 4 9	
e. Romové				1 2 3 4 9	
f. muslimové				1 2 3 4 9	
g. bohaté rodiny				1 2 3 4 9	
h. lidé s kriminální minulostí				1 2 3 4 9	
i. Čechy				1 2 3 4 9	
j. lidé užívající drogy				1 2 3 4 9	
k. chudé rodiny				1 2 3 4 9	

Q12. Máte pocit, že od Vás Češi očekávají, že se zcela přizpůsobíte způsobu života v české společnosti?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q13. Souhlasíte s tím, že někteří cizinci chtějí žít v České republice pouze způsobem, na jaký jsou zvyklí z domova?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q14. Cítíte se v některých z následujících oblastí v ČR znevýhodněn/znevýhodněna? KARTA Q14

ROZHODNĚ ANO 1	SPÍŠE ANO 2	SPÍŠE NE 3	ROZHODNĚ NE 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. Přístup cizinců na trh práce/zaměstnání				1 2 3 4 9	
b. Zdravotní pojištění a zdravotní péče				1 2 3 4 9	
c. Školství (školky, základní školy, střední školy)				1 2 3 4 9	
d. Další vzdělávání dospělých				1 2 3 4 9	
e. Nárok na podporu v nezaměstnanosti				1 2 3 4 9	
f. Režim povolení k pobytu na území ČR				1 2 3 4 9	
g. Nárok na sociální dávky				1 2 3 4 9	
h. Poskytování informací na úřadech ve Vašem rodném jazyce				1 2 3 4 9	

Q15. Co vy osobně považujete za největší překážku ve Vašem začlenění do české společnosti? NECHCE SE ZAČLENIT – ZAPIŠTE KÓD 88, NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A – ZAPIŠTE KÓD 99

	○○
--	----

Q16. Důvěřujete Čechům, se kterými přicházíte v České republice v běžném životě do styku (např. v zaměstnání, ve škole, na ulici, na úřadech atd.)?

rozhodně jim důvěřuji	1	
spíše jim důvěřuji	2	
spíše jim nedůvěřuji	3	
rozhodně jim nedůvěřuji	4	
nedůvěřuji nikomu, spoléhám raději sám/sama na sebe	5	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q17. Stává se Vám, že Vám dávají Češi z vašeho okolí najevo, že k nim nepatříte, že jste cizí?

rozhodně ano	1	
spíše ano	2	
spíše ne	3	
rozhodně ne	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q18. Jak podle vás o cizincích žijících v ČR informují Česká média (tzn. noviny, časopisy, rádia, televize)?

pravdivě	1	
spíše pravdivě	2	
spíše nepravdivě	3	
nepravdivě	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q19. Jak byste pomoci této škály označil/a svůj vztah k následujícím vybraným skupinám obyvatelstva žijícím na území České republiky? KARTA Q19

	ROZHODNĚ DOBRÝ 1	SPÍŠE DOBRÝ 2	SPÍŠE NENÍ DOBRÝ 3	ROZHODNĚ NENÍ DOBRÝ 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. Češi					1 2 3 4 9
b. Rusové					1 2 3 4 9
c. Ukrajinci					1 2 3 4 9
d. Vietnamci					1 2 3 4 9
e. Slováci					1 2 3 4 9
f. Poláci					1 2 3 4 9
g. Němci					1 2 3 4 9
h. Číňané					1 2 3 4 9
i. Bulhaři					1 2 3 4 9
j. Rumuni					1 2 3 4 9
k. arabsky mluvící komunita					1 2 3 4 9

Q20a. Lidé jsou různí. Jaké z následujících vlastností Vy osobně přisuzujete obecně Čechům? (VYBERTE NA ŠKÁLE 1 AŽ 7 VŽDY PODLE STUPNĚ VAŠEHO SOUHLASU S NÁSLEDUJÍCÍMI VÝROKY, KDY 1 ZNAMENÁ NEJVĚTŠÍ SOUHLAS A 7 NEJVĚTŠÍ SOUHLAS S OPAČNÝM VÝROKEM NAPŘ. VYCHOVANÍ-NEVYCHOVANÍ)

KARTA Q20

	1	2	3	4	5	6	7	
a. vychovaní								nevychovaní
b. společenští								samotářští
c. ochotní								sobečtí
d. pracovití								líní
e. štedří								lakomí
f. přející								závistiví
g. mírumilovní								agresivní
h. pravdomluvní								ulhaní
i. důvěřiví								nedůvěřiví
j. přátelští								nepřátelští

Q20b. A teď pro změnu, jaké z následujících vlastností Vy osobně přisuzujete obecně Vaším krajanům Ukrajincům/Vietnamcům/Rusům PTEJTE SE PODLE STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI RESPONDENTA – S VITENAMCEM SE PTEJTE NA NÁZORY NA VIETNAMCE APOD.? (VYBERTE NA ŠKÁLE 1 AŽ 7 PODLE STUPNĚ VAŠEHO SOUHLASU S NÁSLEDUJÍCÍMI VÝROKY, KDY 1 ZNAMENÁ NEJVĚTŠÍ SOUHLAS A 7 NEJVĚTŠÍ SOUHLAS S OPAČNÝM VÝROKEM NAPŘ. VYCHOVANÍ-NEVYCHOVANÍ) KARTA Q20

a.	vychovaní	1	2	3	4	5	6	7	nevychovaní	
b.	společenský	1	2	3	4	5	6	7	samotářský	
c.	ochotní	1	2	3	4	5	6	7	sobečtí	
d.	pracovití	1	2	3	4	5	6	7	líní	
e.	štedří	1	2	3	4	5	6	7	lakomí	
f.	přející	1	2	3	4	5	6	7	závistiví	
g.	mírumilovní	1	2	3	4	5	6	7	agresivní	
h.	pravdomluvní	1	2	3	4	5	6	7	ulhaní	
i.	důvěřiví	1	2	3	4	5	6	7	nedůvěřiví	
j.	přátelští	1	2	3	4	5	6	7	nepřátelští	

FILTR: ODPOVÍDAJÍ POUZE RESPONDENTI, KTEŘÍ POBYVAJÍ V ČR 1 A Více let. (OTÁZKA Q1) OSTATNÍ NA OTÁZKU Q22.

Q21. Když se zamyslíte nad tím, jak na Vás působili Češi při Vašem příchodu do ČR – tedy během prvních cca tři měsíců Vašeho pobytu v ČR, tak Váš současný názor na Čechy se oproti této době:

zlepšil	1	
nezměnil se	2	
zhoršil	3	
Češi mě vůbec nezajímají	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q21a. Uveďte prosím stručně důvod této Vaší odpovědi

ODPOVÍDAJÍ VŠICHNI

Q22. Vyjádřete prosím míru Vašeho souhlasu s následujícími hypotetickými (tzn. smyšlenými) výroky o Česích a Ukrajincích/Vietnamcích/Rusech obecně. PTEJTE SE PODLE STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI RESPONDENTA – S VITENAMCEM SE PTEJTE NA NÁZORY NA VIETNAMCE APOD. KARTA Q22

ROZHODNĚ SOUHLASÍ 1	SPÍŠE SOUHLASÍ 2	SPÍŠE NESOUHLASÍ 3	ROZHODNĚ NESOUHLASÍ 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9			
a.	Češi se starají o své životní prostředí lépe nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	
b.	Češi jsou k sobě přátelštější nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	
c.	Češi se více zajímají o to, co se kolem nich děje nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	
d.	Češi jsou přátelštější k cizincům nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	
e.	Češi více lpějí na svých příbuzných/rodinách nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	
f.	Češi více lpějí na svých tradicích/zvycích nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	
g.	Češi více dodržují zákony nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	
h.	Češi žijí ve svobodnějším státě nežli Rusové/Vietnamci/Ukrajinci	1	2	3	4	9	

Q23a. Když se zamyslíte nad současným stavem společnosti ČR, ve které momentálně žijete, jak tuto společnost vnímáte?

Pozitivně	1	
Spíše pozitivně	2	
Spíše negativně	3	
Negativně	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q23b. A naopak, když se zamyslíte nad současným stavem společnosti ve Vaší zemi původu, tj. na Ukrajině/ve Vietnamu/Ruské federaci (PTEJTE SE PODLE STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTI RESPONDENTA – S VITENAMCEM SE PTEJTE NA NÁZORY NA VIETNAMCE APOD.), jak tuto společnost vnímáte?

Pozitivně	1	
Spíše pozitivně	2	
Spíše negativně	3	
Negativně	4	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Q24. Jsou nějaké skutečnosti, které Vám osobně vadí na Češích? Uveďte max. 2stručné odpovědi.

a.		<input type="text"/>	<input type="text"/>
b.		<input type="text"/>	<input type="text"/>

Q25. Setkáváte se ve svém volném čase (tj. mimo práci) se svými přáteli a známými z okruhu Vašich krajanů a Čechů a jak často se s nimi setkáváte?

	KAŽDÝ DEN 1	ALESPŇ 1X TÝDNĚ 2	ALESPŇ 1X ZA MĚSÍC 3	ALESPŇ 1X ZA ROK 4	MĚNĚ NEŽ 1X ROČNĚ 5	VŮBEC 6	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. Češi						1 2 3 4 5 6 9	<input type="text"/>
b. Krajané						1 2 3 4 5 6 9	<input type="text"/>

FILTR: ODPOVÍDAJÍ POUZE RESPONDETI, KTEŘÍ ODPOVĚDĚLI, ŽE SE SETKÁVAJÍ S ČECHY NA Q25a = 1,2,3,4,5 OSTATNÍ NA Q26X.

Q26. Při jakých příležitostech/na jakých místech (kromě jednání na úřadech či v zaměstnání nebo ve škole) se s Vašimi přáteli-Čechy scházíte?

	ANO 1	NE 2	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. rodinné oslavy/události (narozeniny, svátky, svatby, křtiny, pohřby atd.)			1 2 9
b. rodinné/přátelské návštěvy			1 2 9
c. sportovní akce (sportovní zápasy, turistika atd.)			1 2 9
d. kulturní akce (kino, divadlo atd.)			1 2 9
e. výlety			1 2 9
f. trávení dovolené/prázdniny (tuzemská/zahraniční, pobyt na chatě/chalupě atd.)			1 2 9
g. posezení v restauraci/hospodě/party			1 2 9

FILTR: ODPOVÍDAJÍ POUZE RESPONDETI, KTEŘÍ ODPOVĚDĚLI, ŽE SE SETKÁVAJÍ S KRAJANY NA Q25b = 1,2,3,4,5 OSTATNÍ NA Q27.

Q26X. Při jakých příležitostech/na jakých místech (kromě jednání na úřadech či v zaměstnání nebo ve škole) se s Vašimi přáteli-krajaný scházíte?

	ANO 1	NE 2	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. rodinné oslavy/události (narozeniny, svátky, svatby, křtiny, pohřby atd.)			1 2 9
b. rodinné/přátelské návštěvy			1 2 9
c. sportovní akce (sportovní zápasy, turistika atd.)			1 2 9
d. kulturní akce (kino, divadlo atd.)			1 2 9
e. výlety			1 2 9
f. trávení dovolené/prázdniny (tuzemská/zahraniční, pobyt na chatě/chalupě atd.)			1 2 9
g. posezení v restauraci/hospodě/party			1 2 9

ODPOVÍDAJÍ VŠICHNI

Q27. Řekněte mi prosím, jak dobře jste na tom s českým jazykem z hlediska: **KARTA Q27**

	VELMÍ DOBRĚ 1	SPÍŠE DOBRĚ 2	SPÍŠE ŠPATNĚ 3	VELMÍ ŠPATNĚ 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9
a. porozumění mluvené češtině					1 2 3 4 9
b. mluvení českým jazykem					1 2 3 4 9
c. porozumění psané češtině					1 2 3 4 9
d. psaní českým jazykem					1 2 3 4 9

POSTAVENÍ NA TRHU PRÁCE, PŘÍJMOVÁ A EKONOMICKÁ SITUACE RESPONDENTA A JEHO DOMÁCNOSTI

Q28. Které z následujících kategorií se na Vás vztahují?

	ANO 1	NE 2	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. jsem zaměstnanec (pracuji u zaměstnavatele)			1 2 9	☐
b. jsem zaměstnancem pracovní agentury			1 2 9	☐
c. podnikám na živnostenský list			1 2 9	☐
d. jsem student			1 2 9	☐
e. jsem invalidní důchodce (i částečně)			1 2 9	☐
f. jsem starobní důchodce			1 2 9	☐
g. jsem na mateřské/rodičovské dovolené			1 2 9	☐
i. vypomáhám v rodinném podniku bez nároku na mzdu			1 2 9	☐
j. mám vlastní firmu, popř. jsem společníkem firmy			1 2 9	☐
k. pracuji v rodině (vlastní nebo cizí) za mzdu			1 2 9	☐
l. jsem členem/členkou družstva			1 2 9	☐
m. pracuji brigádně			1 2 9	☐
n. momentálně nepracuji, ale práci hledám			1 2 9	☐
o. momentálně nepracuji, práci ani nehledám			1 2 9	☐

FILTR: ODPOVÍDAJÍ POUZE RESPONDENTI, KTEŘÍ V ČR MAJÍ NĚJAKOU PRÁCI, TJ. POKUD ODPOVĚDÍ NA Q28=A, B,C,E,J,K,L,M=1. OSTATNÍ NA Q30.

Q28X. Mohla byste prosím stručně popsat, jakou práci ve Vašem zaměstnání vykonáváte? (např. prodavač u pokladny v obchodě se smíšeným zbožím, projektant ve stavební firmě, zdravotní sestra v nemocnici, uklízečka u agentury, atd.)

.....

Q29. Jaký je Váš vlastní čistý měsíční příjem ze zaměstnání či podnikání v Kč? (vypište číslicemi)

.....

ODPOVÍDAJÍ VŠICHNI

Q30. Měla jste v průběhu posledních tří měsíců problém uhradit následující výdaje? KARTA Q30

	ROZDĚNO ANO 1	SPÍŠE ANO 2	SPÍŠE NE 3	ROZHODNĚ NE 4	NETÝKÁ SE MĚ 5	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. strava						1 2 3 4 5 9	☐
b. bydlení						1 2 3 4 5 9	☐
c. ošacení						1 2 3 4 5 9	☐
d. náklady na cestu do práce						1 2 3 4 5 9	☐
e. náklady spojené se studiem/školou						1 2 3 4 5 9	☐
f. náklady spojené s trávením volného času						1 2 3 4 5 9	☐

Q31. Dlužíte v současné době v ČR peníze (více než desetitisíc Kč) někomu z následně vyjmenovaných (včetně případné hypotéky)?

	ANO, DLUŽÍM V ČR 1	NE, NEDLUŽÍM V ČR 2	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. bance			1 2 9	☐
b. úvěrové společnosti			1 2 9	☐
c. klientům, zprostředkovatelům			1 2 9	☐
d. rodině			1 2 9	☐
e. známým, přátelům			1 2 9	☐
f. někomu jinému			1 2 9	☐

Q31X. Dlužíte v současné době ve vaší zemi původu (uvést konkrétně dle státní příslušnosti respondenta na Ukrajině/ve Vietnamu/v ruské federaci) peníze (více než desetitisíc Kč) někomu z následně vyjmenovaných (včetně případné hypotéky)?

	ANO, DLUŽÍM V MOJÍ VLASTI 1	NE, NEDLUŽÍM V MOJÍ VLASTI 2	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. bance			1 2 9	
b. úvěrové společnosti			1 2 9	
c. klientům, zprostředkovatelům			1 2 9	
d. rodině			1 2 9	
e. známým, přátelům			1 2 9	
f. někomu jinému			1 2 9	

Q31XX. Dlužíte v současné době někde jinde (mimo ČR a vaší zemi původu – konkrétně na Ukrajině/ve Vietnamu/v Ruské federaci) peníze (více než desetitisíc Kč) někomu z následně vyjmenovaných (včetně případné hypotéky)?

	ANO, DLUŽÍM 1	NE, NEDLUŽÍM 2	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. bance			1 2 9	
b. úvěrové společnosti			1 2 9	
c. klientům, zprostředkovatelům			1 2 9	
d. rodině			1 2 9	
e. známým, přátelům			1 2 9	
f. někomu jinému			1 2 9	

HODNOTOVÉ PREFERENCE A NORMY CHOVÁNÍ

Q32. Teď se prosím podívejte na předloženou kartu s přehledem několika skutečností. Prosím, posuďte každou z nich, jak je ve Vašem životě důležitá? KARTA Q32

	VELMI DŮLEŽITÁ 1	SPÍŠE DŮLEŽITÁ 2	SPÍŠE NEDŮLEŽITÁ 3	VŮBEC NEDŮLEŽITÁ 4	NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI 9	
a. rodina					1 2 3 4 9	
b. přátele a známí					1 2 3 4 9	
c. životní prostředí					1 2 3 4 9	
d. volný čas					1 2 3 4 9	
e. politika ČR					1 2 3 4 9	
f. politika v zemi Vašeho původu					1 2 3 4 9	
g. práce v ČR					1 2 3 4 9	
h. majetek/peníze					1 2 3 4 9	
i. vzdělání					1 2 3 4 9	
j. úspěch v práci					1 2 3 4 9	
k. náboženství/víra					1 2 3 4 9	

Q33. Teď se prosím podívejte na přehled následujících skutečností. Které z nich jsou podle Vás přijatelné a které nepřijatelné? Ohodnoťte výrok na škále 1 = je přijatelné vždy - 10 = nikdy není přijatelné. **KARTA Q33**

a.	znásilnění	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
b.	domácí násilí	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
c.	národnostní či etnická nesnášenlivost	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
d.	krádež auta	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
e.	přijetí úplatku za výkon svých pracovních povinností	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
f.	vražda	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
g.	jako ženatý/vdaná mít milostní poměr (nevěra)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
h.	šidit na daních, když je příležitost	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
i.	vítězit nad jinými lidmi za každou cenu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
j.	požadovat neoprávněně státní finanční podporu (např. sociální dávky)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
k.	každodenní užívání alkoholu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
l.	užívání drog včetně marihuany	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
m.	lhát ve vlastním zájmu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
n.	prostituce	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
o.	vyhazování odpadků na veřejném místě	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
p.	sebevražda	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
q.	potrat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
r.	rozvod	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
s.	homosexualita	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	

Ještě pár otázek na závěr.

Q34. Máte přístup na internet?

Ano, každý den	1	
Ano, pravidelně (alespoň 1x týdně ale ne každý den)	2	
Ano, nepravidelně (méně jak 1x týdně)	3	
Ne, nemám přístup, internet mám zájem využívat	4	
Ne, nemám přístup, internet nemám zájem využívat	5	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

Q35. Jakým způsobem se připojujete na internet?

Přes mobilní telefon	1	
Přes tablet	2	
Přes notebook	3	
Přes stolní počítač	4	
Nemám přístup k internetu	5	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

D1. ZAZNAMENEJTE POHLAVÍ RESPONDENTA

muž	1	
žena	2	

D2. Kolik je Vám let? (VYPIŠTE ČÍSLICEMI)

--	--	--

D3. Jaký je Váš rodinný stav?

svobodný/á	1	
ženatý/vdaná	2	
rozvedený/rozvedená	3	
vdovec/vdova	4	
druh/družka	5	
nějaký jiný, prosím uveďte: 	8	
NEVÍ, BEZ ODPOVĚDI	9	

D4. Jaký je stupeň Vašeho nejvyššího dosaženého vzdělání?

základní i neukončené, praktická škola bez vyučení	1	
vyučen v oboru bez maturity i s maturitou	2	
středoškolské odborné s maturitou	3	
středoškolské všeobecné s maturitou	4	
vysokoškolské (všechny stupně)	5	
nějaké jiné, prosím uveďte:		

D5. Jaký je hlavní účel Vašeho pobytu v České republice?

zaměstnání	1	
podnikání	2	
studium	3	
humanitární důvody, léčení	4	
sloučení rodiny	5	
Jiný důvod, prosím uveďte:	6	
NEVÍ, NEODPOVĚDĚL/A	9	

Nakonec Vás chci požádat, abyste mi sdělil(a). Vaše telefonní číslo nebo e-mailovou adresu či jiný kontakt. Firma PPM FACTUM RESEARCH je potřebuje znát pro možnost namátkové kontroly mé práce. Kontakty dotázaných zapisuji do zvláštního formuláře a jsou jinde než vyplněné dotazníky. Adresy se využívají jen pro kontroly a nebudou nikdy použity pro jiné účely. Pokud souhlasíte s uvedením svých údajů, poprosím Vás o podpis. V dohledné době můžete dostat poštou kontrolní lístek. Prosím, odpovězte na něj, je to poměrně jednoduché.

VYPLŇTE ADRESU DO ZPRÁVY O PRŮBĚHU DOTAZOVÁNÍ

To je vše, děkuji Vám za rozhovor.

POTVRZUJI, ŽE JSEM ROZHOVOR PROVEDL(A) PŘESNĚ PODLE POKYŇŮ FIRMY PPM FACTUM RESEARCH

JMÉNO TAZATELE: ..... PODPIS: .....

KONEC ROZHOVORU
(HODINY, MINUTY)

ID TAZATELE

DATUM DOTAZOVÁNÍ
(DEN, MĚSÍC) 2 0 1 5

ID KODÉRA

Výtahy z oponentských posudků

doc. RNDr. Dušan Drbohlav, CSc.

Práce je naprosto správně zarámována představením vybraných teoretických/konceptuálních modelů, resp. spíše vybranými aspekty v práci řešené či úzce související problematiky. Je spíše úsporná, nicméně není stěžejním bodem dané studie a plní svoji roli poměrně dobře. V klasicky pojaté studii bych však předpokládal, že vybrané teoretické a konceptuální aspekty budou propojeny více s danou empirií a výsledky tohoto „testování“ pak budou explicitně prezentovány přinejmenším v závěrech studie.

Tato teoretická část je vhodně doplněna o tzv. sekundární analýzu.

Kvalita závěrů: dobře vystihují obecnější závěry zjištěné z daného šetření. Jak jsem poznamenal, postrádám větší provázanost s teoretickou/konceptuální částí. To však, díky povaze a účelu dané studie - její orientaci zejména „do praxe“, není až tak závažným prohřeškem.

Využitelnost (výsledků) se nabízí vysoká - a to jak pro vládní, tak pro nevládní sektor, pro praktické řízení integrace cizinců stejně jako pro možné náměty na úpravu legislativy, resp. v tomto případě možná spíše regulí a norem. Co bych však doporučoval je větší rozpracování doporučení právě ve vztahu k rozdílnostem v postojích a chování jednotlivých imigračních skupin. Tento fakt by měl v určité míře bezpochyby vstoupit do integrační reality Česka.

RNDr. Jarmila Marešová

Kvalita závěrů: Lze říci, že autoři práce „vytěžili“ z dotazníkového šetření mezi cizinci vybraných státních občanství maximum informací. Některá zjištění tohoto výzkumu dále vhodně srovnali s výsledky již dříve realizovaných empirických šetření týkajících se obdobné problematiky. Hlavní zjištění předkládané práce, prezentovaná v závěrečné kapitole, přináší některé nové poznatky o faktorech a vlivech, které proces integrace cizinců z třetích zemí v České republice podporují nebo naopak brzdí. Autoři poodhalují také žebříček hodnotových preferencí vybraných skupin cizinců a jejich vnímání norem chování, přičemž srovnávají jak jednotlivá státní občanství mezi sebou, tak vzhledem k majoritní společnosti. Z uvedených zjištění vyplývají i návrhy určitých doporučení pro decizní i neziskovou sféru, které se však mnohdy spíše ztrácejí v okolním textu a mohly by být více zdůrazněny.

Výsledky výzkumu jsou plně využitelné jak pro pracovníky decizní sféry, tak pro širší odbornou veřejnost.

Práce významným způsobem obohacuje výzkumné poznatky v oblasti integrační problematiky v České republice, přičemž přináší i některé návrhy pro úspěšná řešení v praxi.